CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

În spatele FRONTULUI

CONSILIUL SECURITĂŢII STATULUI
DIRECŢIA ÎNVĂŢĂMÎNT

Pentru uz intern

ÎN SPATELE FRONTULUI

Seria 0853

1969

Traducere de cpt. GHEORGHE VANCEA
Coperta executată de cpt. DUMITRU HÎRJEA

DIN PARTEA REDACȚIEI

Practica celui de-al doilea război mondial a demonstrat că marile operațiuni militare de pe front sînt precedate sau, cîteodată, au loc simultan cu acțiuni ale serviciilor secrete, care asigură comandamentele trupelor cu informații din spatele sau de pe frontul inamic și ajută trupele proprii, uneori întreprinzînd chiar acțiuni de diversiune și sabotaj.

Lucrarea de față prezintă o astfel de acțiune. Maiorul Peter Tompkins, din O.S.S., (Serviciul de informații strategice), a fost trimis în spatele frontului inamic, în ajunul unei acțiuni importante a trupelor aliate care luptau în Italia, cu misiunea de a coordona activitatea agenților aliați și a partizanilor, precum și de a organiza apărarea Romei împotriva eventualelor distrugeri puse la cale de fasciști cu ocazia retragerii din oraș.

Autorul istorisește amănunțit operațiunea de debarcare și infiltrare a sa în spatele frontului, modul în care a intrat în legătură cu unii din conducătorii mișcării de rezistență italiană și cum a organizat o rețea de informații eficace.

Toate aceste acțiuni i-au fost ușurate de faptul că în Roma exista deja o mișcare de rezistență, mai mult sau mai puțin organizată, care lupta împotriva nemților și a fasciștilor italieni, sprijinindu-i pe aliați.

Totuși, succesele repurtate la început, și care au fost facilitate într-o mare măsură de situația de pe front, nu s-au perpetuat în

timp, datorită atît pregătirii defectuoase a acțiunii, cît și modului în care s-a efectuat de către comandamentul O.S.S. coordonarea activității rețelelor informative din Italia ocupată.

Din cuprinsul lucrării rezultă principala lipsă de ordin concepțional în ce privește pregătirea misiunii maiorului Tompkins și anume: planul acesteia s-a bazat pe o singură variantă, aceea a succesului debarcării aliate de la Nettuno și eliberarea, în decurs de două săptămîni, a orașului Roma, fapt neadeverit de realitate.

Maiorul Tompkins însă, prin măsurile hotărîte împreună cu principalii săi colaboratori, a reușit să depășească acest impas, reorganizîndu-și activitatea în funcție de noua situație. Și dacă totuși succesele au întîrziat să apară, aceasta s-a datorat lipsei de fermitate manifestată de comandamentul O.S.S. in stabilirea competențelor în conducerea activității informative și in luarea unor măsuri eficace pentru a pune capăt rivalităților existente între diferiții ofițeri O.S.S., șefi de rețele și organizații ilegale care acționau în Italia aflată sub ocupația germană.

In afară de aceasta, lipsa unei discipline ferme, nerespectarea unor principii elementare ale activității clandestine au fost cauze ale compromiterii și insucceselor ulterioare ale rețelei în care a acționat și maiorul Tompkins.

In ciuda acestor lipsuri care au impietat mult asupra unei bune desfășurări a activității informative, datele culese de rețeaua lui Tompkins au fost de un real folos aliaților. Aceștia au putut lua, în cunoștință de cauză, măsurile ce se impuneau pentru zădărnicirea unor planuri militare ale nemților.

Lucrarea de față mai prezintă interes și prin faptul că reflectă complexul de probleme ce se pun în fața ofițerilor de informații în diferitele etape ale unor situații deosebite, rezultînd, în același timp, diversitatea condițiilor în care se acționează, condiții ce se schimbă de la un moment la altul. Este scoasă, de asemenea, în relief și cerința ca ofițerii de informații să fie capabili nu numai să se adapteze și să acționeze în noile condiții, dar și să sesizeze, în funcție de necesitățile apărute, care sînt obiectivele principale ce trebuie urmărite în etapa dată.

Lucrarea de față confirmă, în același timp, faptul că, în condiții deosebite, rezistența poporului împotriva ocupantului constituie un teren fertil pentru activitatea informativă în folosul forțelor care, prin activitatea lor în momentul respectiv, asigură posibilitatea redării demnității și suveranității naționale.

Toate aceste fapte, precum și cele privitoare la situația politică din Italia anilor 1943–1944, la caracterul eroului, a oamenilor cu care colaborează, fac din lucrarea de față o lectură instructivă și utilă.

LA NEAPOLE, CU PUȚIN ÎNAINTEA DEBARCĂRII DE LA NETTUNO

La inceputul anului 1944, a apărut deodată la Neapole generalul maior William J. Donovan.

Ca întotdeauna, apariția lui se asemăna cu umbrele proiectate înaintea marilor evenimente. De data aceasta, evenimentul se chema „Shingle".

„Shingle" era numele conspirativ al unei îndrăznețe operații de debarcare în spatele frontului inamic, la sud de Roma.

Ideea operației „Shingle" a avut-o Winston Churchill și ea urma să ducă la „nimicirea unei părți a armatelor dușmane".

După părerea lui Churchill, la începutul anului 1944, o astfel de „gheară" în coastele dușmanului devenise absolut necesară, fapt evident pentru orice strateg.

Ziua X a operației „Shingle" a fost fixată în jurul datei de 20 ianuarie, întrucît se ținea seama și de planul unor operațiuni de mai mare anvergură care se pregăteau în Normandia și în sudul Franței.

După debarcarea noastră în Salerno, eu am instalat în Neapole și în împrejurimile lui unități speciale ale O.S.S., al căror scop principal era acela de a recruta și instrui agenți italieni pentru a forma unități de comando care să fie trimise în Italia ocupată. Agenții italieni urmau să fie infiltrați

în liniile de front inamice ca să procure informații chiar de pe front.

Pentru a-mi îndeplini misiunea, am rechiziționat, pe o stradă retrasă din Neapole, o casă cu patru etaje, aparținînd unui duce napolitan care o părăsise și se refugiase în altă parte. In încăperile spațioase ale acesteia, unde emițătoarele secrete, substanțele explozive și ustensilele pentru travestirea agenților formau, împreună cu mobila și bibelourile din secolul al XIX-lea, un amalgam grotesc, veneau oameni de toate categoriile, de la analfabeți pînă la mareșalul Badoglio.

La masa mea, unde se serveau mîncăruri specific italiene, se întîlneau conducătorii mișcării antifasciste pentru a țese planuri care priveau viitorul Italiei sau acțiuni împotriva naziștilor.

Cu o săptămînă înainte de ziua stabilită pentru operația „Shingle", în această casă a petrecut o noapte generalul Donovan, care se întorcea de la cartierul generalului Clark, aflat la Caserta. Generalul Clark îi spusese că pentru „debarcarea de la Roma" avea nevoie de un om de la Serviciul de informații strategice care să coordoneze activitatea agenților și a partizanilor din Italia. Din spusele generalului Donovan am înțeles că eu eram cel vizat pentru această misiune.

Servind cafeaua, mă întrebam ce avea să se aleagă din complicata mea organizație, în cazul în care trebuia să plec la Roma. Ce avea să se întîmple cu grupele de agenți pe care le-am format și înarmat pentru a fi parașutate în nordul Italiei ? Ce avea să se întîmple cu misiunea de a organiza în Italia un serviciu secret, misiune pe care am primit-o de la comandamentul O.S.S., de pe lîngă cartierul general aliat ?

Totuși, cînd mi s-a propus, am consimțit să primesc misiunea și, pînă la decolarea avionului de pe aeroportul din Neapole, unde l-am condus pe general în jeepul meu hodorogit, Donovan mi-a schițat aspectele esențiale ale misiunii. Apoi mi-a strîns mîna și s-a urcat în avion. Am rămas singur pe aeroport, cu sentimentul acela straniu al atașamentului de care este cuprins un subordonat atunci cînd șeful său îi încredințează o misiune. Am acceptat relativ ușor, pentru

că eram un bun cunoscător al limbii și obiceiurilor italiene. Părinții mei, venind în Italia să studieze arta acestei țări, se stabiliseră aci, iar eu, deși mi-am făcut studiile în Anglia, vacanțele mi le-am petrecut la Roma.

Pentru a mă instrui în vederea acestei misiuni, m-am deplasat la comandamentul Armatei a 5-a, unde m-am prezentat generalului Clark. Oricît ar părea de ciudat, nu existau condiții pentru pregătirea unor astfel de misiuni. Nu exista nici măcar un om care să ne „confecționeze" documentele de care aveam nevoie. Am fost nevoit să mă descurc numai cu ajutorul unui agent, care a „împrumutat" pentru mine ștampila primăriei din Neapole. Mi-am fabricat actele luînd datele biografice ale unui fost coleg italian cu care am studiat la Harvard.

Odată ajuns la Roma, urma să-mi schimb această identitate, ea prezentînd pericol atît pentru mine cît și pentru familia al cărui membru ziceam că sînt.

De la Automobil Clubul din Neapole mi-am procurat un carnet de circulație în alb, pe care am lipit numărul necesar de timbre pentru a fi valabil ; mi-am ales, dintr-o grămadă de haine vechi italiene, un costum care mi se potrivea și ale cărui buzunare le-am controlat bine ca să văd dacă nu a rămas ceva compromițător prin ele ; mi-am încălțat pantofii de fabricație italiană ; mi-am schimbat ceasul italian, pe care era gravat numele meu, cu unul elvețian de o calitate mai slabă, dar care nu mă compromitea și m-am pregătit de drum.

Conform planului, de care aveam să-mi dau seama ulterior că era incomplet, eu trebuia să plec cu avionul în Corsica, unde funcționa un centru al O.S.S., urmînd ca acolo să mă alătur unor agenți ce urmau să fie debarcați pe țărmul italian. Pe atunci, la Roma acționau patru agenți de-ai noștri. Ei formau o grupă informativă ce dispunea de emițătorul Vittoria. Aceștia foloseau o casă conspirativă pe o moșie aflată în apropierea țărmului, la aproximativ 160 km de oraș. Conform planului, moșia respectivă constituia locul de unde urma să mă ia un curier venit de la Roma. Deși planul fusese

transmis Romei, totuși, din motive neelucidate nici pînă astăzi, data sosirii mele nu a mai fost comunicată.

La 20 ianuarie am părăsit sediul meu din Neapole, am urcat într-o veche limuzină Lancia și m-am îndreptat, împreună cu însoțitorul meu, John Roller, spre aeroport.

Eram bine dispuși, puțin emoționați, dar încrezători în forțele noastre.

In limuzină, lîngă șoferul italian, se afla și un agent, mereu cu zîmbetul pe buze, cu o față rotundă și cu o înfățișare care te punea în încurcătură atunci cînd încercai să-i apreciezi vîrsta, poate și din pricina înălțimii lui care nu depășea 1,50 m. Acest om a reușit să se strecoare de două ori printre liniile frontului cu misiuni de cercetare și de ambele dăți, spre uimirea mea, a scăpat teafăr. O dată era să fie ucis de nemți exact cînd dădea drumul unui porumbel călător, pe care îl ascunsese sub cămașă. L-am luat cu mine la Roma ca să-mi servească drept gardă personală pînă luam legătura cu agenții noștri.

La noi, la secția O.S.S. a Armatei a 5-a, agenților italieni se obișnuia să li se spună Benni, cuvînt ce derivă parțial din algeriană, parțial din împrejurarea că la debarcarea noastră în Salerno fiecare italian, cînd era rugat să facă ceva pentru noi, obișnuia să răspundă : „Va bene, va bene".

La aeroport ne aștepta un bombardier E.B. 25, care aparținea O.S.S.-ului, iar Benni al nostru, care călătorea pentru prima dată cu avionul, era foarte emoționat.

Avionul a aterizat pe aeroportul Borgo din Bastia, o localitate din insula Corsica, și André Pacatte, un căpitan francez care lucra pentru O.S.S., aflat în misiune ordonată aci, a venit în fugă la noi să se intereseze cum am călătorit. Ne-a strîns mîna cu degetele lui mari și boante și m-a bătut prietenește pe umăr. Dar, auzind de misiunea mea, a tresărit. Mi-am dat imediat seama care era cauza tresăririi lui. El colabora pe atunci cu un căpitan din armata franceză aflat la Neapole, unde conducea o secție O.S.S. și, din considerente de ordin personal, mă socotea drept rival.

Căpitanul francez care activa la Neapole fusese transferat la secția O.S.S. din cadrul Armatei a 5-a și, cu toate că avea multă experiență în munca de informații, deoarece lucrase încă din primul război mondial pentru Biroul II, personal nu aveam încredere în el. Pentru ca afirmațiile mele să nu-i pricinuiască vreo neplăcere, eu îl voi numi căpitanul Z. Intre noi s-au iscat unele divergențe de păreri în privința provenienței agenților : eu îi preferam pe cei din rîndul membrilor partidelor antifasciste, cum ar fi Comitetul Național de Eliberare (C.N.L.), în timp ce el prefera elementele fasciste, gradații inferiori și agenții dubli.

In Bastia am aflat că, în aceeași noapte, o să mai fie debarcate trei grupe de agenți, fiecare avînd altă misiune. După părerea mea, acest lucru nu era indicat din punctul de vedere al securității noastre, dar, fiind presat de timp, a trebuit să accept soluția respectivă.

După-amiaza aceea mi-am petrecut-o verificîndu-mi echipamentul. Acesta se compunea dintr-o geantă de voiaj în care aveam hainele civile, documentele false, 300 de lire sterline (singura valută internațională cu care te puteai descurca în Europa ocupată de nemți), un pistol automat Beretta de 9 mm și un aparat de fotografiat Minox. Apoi, îmbarcați în mai multe mașini, am coborît spre port, unde ne așteptau două torpiloare.

O persoană cu înfățișare asemănătoare eroilor din filme, înaltă, cu părul blond, cu un profil grecesc și cu autoritatea unui director de școală engleză, s-a recomandat ca fiind ofițer britanic și comandant al celor două vase. Prezența unui ofițer al marinei engleze m-a liniștit și m-a îmbărbătat.

Apoi a intervenit primul din seria necazurilor de care mă temeam. Comandantul celor două nave îi predase căpitanului Z un mesaj secret, cifrat, scris pe capacul unei cutii de chibrituri. A trebuit să așteptăm 15 minute, care nu se mai terminau, pînă cînd căpitanul a adus cheia cifrului pentru a putea descifra mesajul. Mă plimbam prin port stăpînit de teama că nu voi ajunge la timp la Roma și, astfel, nu voi reuși să asigur condițiile necesare debarcării trupelor aliate.

In fine, ne-am luat la revedere de la John şi Pacatte, care s-au urcat pe vasul lor, iar eu m-am îmbarcat pe cel care îmi fusese rezervat, aruncînd o ultimă privire spre teritoriul aliaţilor şi lăsînd ca briza mării să-mi biciuiască faţa, în timp ce torpiloarele se îndreptau spre Italia ocupată de nemţi.

DEBARCAREA ÎN SPATELE FRONTULUI

După ce ne-am depărtat destul de mult în largul mării în direcţia sud, pentru a ocoli insula Elba, ocupată de nemţi, am coborît în singura cabină de pe vas, cea destinată comandantului. Spre surprinderea tuturor, mi-am schimbat uniforma cu costumul civil. Cel mai surprins era Benni, pe faţa căruia a apărut o mare nedumerire, dar şi multă bucurie, înţelegînd că voi debarca şi eu împreună cu el. Nu mă îmbrăcasem civil de la Neapole pentru a nu atrage atenţia unor eventuali agenţi inamici asupra intenţiilor mele.

Apoi, motoarele vaselor au fost încetinite, fiind nevoiţi să străbatem ultimele 10 mile aproape fără nici un zgomot, alunecînd liber pe valurile mării, pentru a nu atrage atenţia navelor de cercetare inamice care ar fi patrulat, eventual, prin apropierea ţărmului. Am ieşit pe punte, încercînd să prind primul semnal de pe mal. Era o noapte minunată, fără lună, cu un cer plin de stele care se oglindeau cu toată splendoarea lor în apa mării. După ce am ocolit insula Elba, ne-am apropiat la aproximativ 25 km de ţărmul italian. In întunericul acela, în faţa noastră a apărut o fîşie îngustă de pămînt negru. Mi s-a părut că văd o lumină, primul semnal, deşi în sinea mea credeam că e doar o iluzie. Nu se auzea nimic în afară de plescăitul apei agitate în urma deplasării vaselor.

Uitîndu-mă la ceas, mi-am dat seama că sosise momentul pentru al doilea semnal, și, chiar în clipa aceea, a apărut, la o milă depărtare, o lumină verde la bordul unui bac. In timp ce torpilorul se îndrepta spre locul dinspre care venise semnalul, eu am coborît în cabină, le-am comunicat celorlalți care era situația, mi-am luat bagajele și m-am întors din nou pe punte. Vasul nostru și-a oprit complet motoarele, iar celălalt era pregătit să riposteze în cazul în care inamicul ne-ar fi descoperit și ar fi deschis focul. Continua să se mențină liniștea, iar noi eram nerăbdători și grăbiți.

Căpitanul Z, comandantul și cu mine am coborît într-o barcă pneumatică și ne-am îndreptat grăbiți spre mal, unde am reușit să descoperim cîteva persoane care semănau mai mult cu niște umbre.

Am debarcat pe linia de coastă Bagnisciuga. Formalitățile de salut au fost scurte. Nu s-a menționat nici un nume, nu s-a auzit nici un zgomot. Ne-am privit doar în grabă unul pe altul, făcîndu-ne reciproc semne.

Am intuit repede că ceva nu era în ordine, mai ales atunci cînd căpitanul Z a chemat deoparte pe unul din oamenii care ne întîmpinaseră și a avut cu el o scurtă discuție în șoaptă. In urma discuției, toată grupa care ne așteptase pe țărmul italian a plecat să se îmbarce pe torpilorul ce aștepta în larg. Așadar, aveam să fac singur drumul pînă la Roma!

Căpitanul Z a încercat să mă îmbărbăteze, spunîndu-mi că totul avea să fie bine, întrucît urma să fiu dus de un țăran cu căruța pînă la o moșie, iar de acolo era ușor să găsesc pe cineva care să mă ducă la Roma.

Faptul acesta nu numai că nu m-a liniștit, dar m-a și înfuriat, nu atît din cauza pericolului la care eram expus, cît mai ales pentru faptul că un ofițer francez din Biroul II își permitea să pericliteze viața unui cetățean american, și, mai ales, o întreagă acțiune aliată de debarcare, a cărei importanță e de prisos să o mai arăt aici.

Eram stăpînit de un sentiment ciudat și priveam cu durere cum barca pneumatică, trasă prin întuneric de niște fire

invizibile spre torpilorul din larg, singura speranță care mă mai lega de oamenii mei și de frontul aliat, se depărta. Apoi, m-am întors cu spatele spre mare și, în timp ce înotam prin nisip împreună cu doi sabotori dați de căpitanul Z și cu Benni al meu, mă gîndeam la mobilurile ce m-au determinat să mă angajez într-o astfel de acțiune.

Inaintînd in noapte, a înghețat sîngele în mine auzind un cal nechezînd. Era însă căruța țăranului de care îmi vorbise căpitanul Z și care, după mai multe peripeții, ne-a dus la moșie, unde am găsit un administrator foarte înspăimîntat. Nu venise nimeni să ne aștepte, iar administratorul ne-a rugat să nu ne stabilim în apropierea casei lui, căci cu o zi mai înainte fuseseră nemții pe acolo. Ne-a îndemnat să plecăm cu o mașină pînă la Viterbo, iar mai departe să luăm trenul pînă la Roma.

Ne-am uitat încurcați unul la altul, neștiind ce să facem, însă era clar că nu ne puteam aventura în miez de noapte cu acte false și cu un geamantan conținînd materiale explozive, într-un oraș puțin populat, unde s-ar fi putut produce agitație dacă ne opream la vreun hotel oarecare. Dacă în momentul acela mi-ar fi căzut în mînă căpitanul Z, de necaz, l-aș fi sugrumat. Singurul om care ne putea ajuta să ieșim din impas și să stabilească contactul cu agenții noștri era un tînăr pe care îl voi numi T. Acesta făcea uneori pe curierul, stabilind legătura între sediul moșiei unde ne aflam și o adresă conspirativă din Roma. El a promis să mă ducă la adresa respectivă, unde puteam intra în contact cu unul dintre agenții noștri. După ce am hotărît toate detaliile acțiunii, am căzut de acord să mituim un șofer pentru a ne duce cu mașina pînă la Roma.

Cunoșteam faptul că, după dizolvarea armatei italiene, prin întreaga țară mișunau, sub diverse acoperiri, militari de diferite grade care nu voiau să se încadreze în unitățile fasciste. In același timp, foarte mulți italieni se ocupau cu afacerile la negru, facilitate mai ales de situația precară în care se găsea economia Italiei. Pentru a putea mitui șoferul, am hotărît să folosesc drept acoperire o legendă bazată pe aceas-

tă situație. La moșie erau doi șoferi, însă toate încercările lui T de a-i mitui n-au avut nici un succes. Atunci am hotărît ca, bazîndu-mă pe actele mele, să acționez cu mult tupeu. M-am dus la șoferi și i-am întrebat a cui era mașina, iar ei mi-au spus numele unui nobil italian despre care cunoșteam unele date. I-am mințit atunci că proprietarul mașinii îmi era prieten, uluindu-i cu o serie de amănunte din viața acestuia, așa că, după ce le-am dat și o sumă frumușică, au fost de acord să ne ducă pînă la Roma. In același timp, l-am convins pe administrator să ascundă materialul pe care îl aveam asupra noastră.

Inainte de a porni spre Roma, am ținut să atrag atenția șoferilor că, din anumite motive, nu doream să fim opriți de nemți, dar ei au replicat că actele mașinii sînt în regulă și că au și un talon de liberă trecere emis de ambasada germană.

La un moment dat, între un șofer și unul din oamenii care mă însoțeau a izbucnit un schimb zgomotos de cuvinte, dar nu era vorba de o ceartă. Cei doi descoperiseră că fuseseră recrutați împreună și acest fapt, în Italia, însemna un legămînt pe viață, deci era încă un sprijin neașteptat pentru noi. Am plecat într-o călătorie care avea să fie plină de peripeții. Astfel, la un punct de control, nemții ne-au cerut să oprim, dar șoferul de la volan a accelerat și am dispărut în noapte.

Cînd am ajuns în apropiere de Roma, un ofițer neamț ne-a înjurat că folosim farurile și puteam atrage atenția vreunui avion inamic, iar la bariera de la intrarea în oraș ni s-au cerut actele, însă am scăpat ușor, fiind vorba de un control superficial.

ÎN ROMA, PRINTRE NEMȚI

Ajuns la Roma, eram stăpînit de sentimentul că mă întorsesem într-un loc, de unde mi se părea că n-am fost plecat decît pentru un weekend, deși trecuseră trei ani de cînd părăsisem acest oraș minunat. Am trecut pe lîngă complexul sportiv unde, tînăr fiind, mă duceam să înot și toate îmi erau cunoscute parcă de cînd lumea. Văzînd numerele troleibuzelor, îmi aminteam traseele și capetele liniilor lor. In timp ce ne apropiam de uriașa Piazza del Popolo, ne gîndeam unde ar fi mai nimerit să ne oprim. Am ajuns la concluzia că primii care trebuiau să dispară eram eu și T.

Din Piazza di Spagna, aflată chiar în inima Romei, mașina noastră a luat-o pe strada Condotti. Aici am coborît eu, Benni și T. Cînd am dat mîna cu ceilalți, spre surprinderea mea, mi-am dat seama că în aceste cîteva ore, petrecute împreună, între noi se crease o apropiere sufletească.

Mașina a plecat mai departe, iar noi am luat-o prin piață. Eram atît de nervos, încît am simțit nevoia să mă opresc puțin și să-mi aprind o țigară. In același timp, încercam să glumesc cu T, pentru a crea curioșilor impresia că discutăm despre afacerile noastre cotidiene, ca orice italieni de rînd.

Cînd la biserica Trinita di Monti bătea ora opt, noi urcam pe strada Sistina, spre colina abruptă de la Capolecase, unde speram să-l găsim pe omul care să ne facă legătura cu

2

cineva din grupa Vittoria. Interesîndu-ne de clădirea pe care o căutam, am aflat că ea se găsea aproape vizavi de primărie. Ajunși acolo și găsind intrarea încuiată, am vrut să-l trezesc pe portar, dar, gîndindu-mă că era mai bine să nu afle pe cine căutam, am renunțat.

Hotărîndu-ne să mai așteptăm puțin, am început să ne plimbăm pe trotuar. La un moment dat însă, mi-am pierdut răbdarea, fiind chiar pe punctul de a-mi pierde controlul nervilor. Mă gîndeam că nu era deloc indicat să mă expun în plină stradă vreunei razii germane, punînd în același timp în pericol și pe ceilalți doi, respectiv pe Benni și pe T. Trebuia neapărat să-mi găsesc un loc unde să mă ascund pentru a mă liniști și a mă reculege.

Nu era cazul să telefonez vreunuia dintre prietenii mei din perioada antebelică. De fapt, nici nu voiam ca aceștia să afle de prezența mea la Roma, înainte de reușita debarcării aliaților. De asemenea, nu intenționam să mă întîlnesc nici cu membrii rezistenței înainte de a lua legătura cu agenții proprii. Cel mai indicat loc pentru a mă ascunde era o casă de pe strada Giulia, în apropiere de rîul Tibru, unde locuisem cu ani în urmă. Acolo trăia un portar cu soția sa, care înainte de război fuseseră oameni de serviciu la noi.

I-am făcut semn lui Benni să se apropie, i-am dat adresa și l-am rugat ca imediat ce T va contacta pe omul care ne putea pune în legătură cu agenții noștri să-l trimită la mine. Apoi am plecat spre rîul Tibru, străbătînd niște străzi înguste și întortocheate, în ideea că aici pericolul de a fi urmărit era mult mai mic.

Am cotit pe strada Monserrato, de unde am ajuns în Piazzeta Ricci, care arăta tot așa cum o știam eu de dinainte de război. De aici am luat-o pe o stradă mai dosnică și neasfaltată, ascultînd cum scîrțîia pietrișul sub pantofi.

Cînd am ajuns la casa pe care o căutam și pe care o cunoșteam atît de bine încă cu mult timp înainte de începerea ostilităților, ușa era deschisă și afară se luminase bine. M-am strecurat înăuntru, ferindu-mă să nu fiu observat, cînd, deodată, în spatele meu s-a auzit o voce de femeie. Fără a face

zgomot, am urcat repede scara de lemn spre dormitorul cunoscut. Buna și bătrîna Virginia era puțin bolnavă. M-am așezat pe pat lîngă ea și, cu degetul pe buze, i-am făcut semn să vorbească încet.

— Ce mai faceți ? — am întrebat-o eu cu înțelegere, ca și cum aș fi fost plecat doar pînă în oraș pentru a cumpăra ceva de mîncare.

— Am puțină febră, după cum vedeți, dar asta n-ar fi nimic față de timpurile grele pe care le trăim. Ce mai fac părinții dumneavoastră ? N-ați venit prea devreme, signore ?

— Nici o grijă — am liniștit-o eu. — N-am venit prea devreme.

— Ați venit cu parașuta ?

Spunînd aceasta, fața ei a căpătat o expresie similară celei cu care îmi făcea reproșuri pentru escapadele mele din tinerețe. Apoi, încrețindu-și fruntea, a continuat :

— Cred totuși că ați venit prea devreme și nu e bine să rămîneți aici. Prea mulți oameni v-ar putea recunoaște. Sînteți sigur că nu v-a recunoscut nimeni cînd ați intrat aici ? Trebuie să-l anunț pe Santino (acesta era fostul nostru bucătar), deși nu l-am văzut de multă vreme. In casa aceasta stau tot felul de oameni. Din clipă în clipă trebuie să se întoarcă Serafino (soțul ei). E plecat pînă la piață. Vi-l amintiți pe sărmanul Arcangelo ? (fiul ei). De luni de zile este nevoit să stea ascuns și sînt disperată din cauza lui. Nu poate ieși deloc pe stradă, din cauză că la o razie ar fi înhățat și trimis în Germania.

Apoi, am auzit pașii lui Serafino, pe care îi știam de pe cînd urca scara cu tava în mînă să-mi aducă cîte un cocteil. Cînd m-a văzut, a zîmbit, mi-a întins mîna lui caldă și bătătorită, după care le-a tras o înjurătură nemților.

M-am uitat la ceas și mi-am dat seama că trecuse mai mult de o oră de cînd îi părăsisem pe Benni și pe T.

Ce se întîmplase oare cu ei ? Or fi putut scăpa neobservați sau fuseseră arestați ? In cazul în care au fost arestați au divulgat locul unde mă găseam ? Ce trebuia să fac

dacă T nu reușea să stabilească contactul cu agentura noastră? Iată cîteva întrebări cărora căutam să le dau un răspuns. Fiind foarte obosit, mi-am luat inima în dinți și l-am rugat pe Serafino ca, în cazul în care va veni cineva să întrebe de Frederico — numele meu conspirativ — să-i spună că sînt plecat și mă reîntorc peste o oră.

M-am așezat pe canapea, iar Virginia mi-a pus o pernă sub cap, tratîndu-mă ca pe un copil, așa cum procedase întotdeauna în trecut. Cînd m-am trezit, Serafino mi-a comunicat că sînt căutat de cineva și, după cîteva clipe, în fața mea stătea un om mic de statură, bine îmbrăcat, cu o mustață ca pana corbului. Ne-am salutat discret, apoi i-am întins mîna și i-am comunicat că eu eram maiorul american anunțat de cartierul general. Din răspunsul lui reieșea că nu fuseseră anunțați despre sosirea mea și mă întrebam dacă era vorba de o neglijență sau de o primă măsură de securitate, pentru a nu trăda apropiata debarcare. Oricum însă, eu am fost instruit ca, în ambele cazuri, să-mi cîștig autoritatea pe cont propriu, așa că omul acela mic de statură s-a convins imediat de calitatea mea reală. Mi-a recomandat să mă mut într-un loc mai sigur, unde să mă poată pune în contact cu rețeaua Vittoria, și s-a oferit să mă ducă cu mașina lui. Pe drum, mi-a spus că numele lui conspirativ era Topolino și m-a informat că el ar fi trebuit, dacă ar fi fost anunțat de sosirea mea, să mă aștepte cu acte false și cu mașina la casa administratorului. Existau informații că nemții voiau să organizeze acolo un post fix de observare a țărmului și agenții noștri erau foarte prudenți cînd trebuiau să folosească adresa respectivă.

Amănuntele pe care mi le-a dat mi-au întărit convingerea că el era realmente în legătură cu agentura noastră.

Casa la care m-a dus se afla în partea nouă a cartierului Pariolo. După o cafea și o serie de convorbiri telefonice, regizate conspirativ și duse cu mare prudență, Topolino a dispărut pentru a-i aduce pe ceilalți agenți. La scurt timp după plecarea lui, în casă a apărut un ofițer de poliție, în uniformă, cu banderolă și revolver la șold.

— Nu vă speriați — mi-a spus soția lui Topolino. — Dînsul este unul din prietenii noștri.

Numele ofițerului de poliție era Maurizio Giglio, alias Cervo. Imediat ce m-am prezentat drept maior american din O.S.S., a început să-mi pună o serie de întrebări detaliate, iar eu mi-am dat seama că recurgea la acest interogatoriu pentru a afla care era adevărata mea identitate. Din discuție a reieșit că el adusese de la Palermo radioemițătorul grupei Vittoria și se străduia să-l mențină în funcțiune.

Apoi au apărut, unul după altul, mai mulți bărbați cu o înfățișare ciudată, care nu-mi inspirau prea mare încredere. Printre ei era și un tînăr cu o înfățișare aristocratică, îmbrăcat într-un pardesiu croit după ultima modă, purtînd pantofi scumpi din piele de căprioară și avînd un surîs amabil, liniștitor. Numele lui era Franco Malfatti, nu purta nume conspirativ, și din discuții a reieșit că el era cel care centraliza informațiile ce urmau să fie transmise cartierului general. Un altul, căruia i se spunea Coniglio, avea, după cît se părea, sarcina de a se ocupa de problemele tehnice ale organizației. In sfîrșit, ultimul era Gambareri, un flăcău bun la suflet, modest, destul de plinuț la corp, avînd un aer de om nevinovat.

Deși nu aveam destulă încredere în ei, întrucît timpul pe care îl aveam la dispoziție pentru a-mi îndeplini misiunea era scurt, am preferat să intru direct în miezul problemei și i-am informat că se pregătea debarcarea aliaților undeva pe țărmul mării. Le-am explicat că, din motive de securitate, nu le puteam spune data și locul exact al debarcării, dar era necesar să acționăm rapid și eficace, pentru a veni la timp în sprijinul aliaților. In acest scop, trebuia să aflăm cît mai curînd posibil obiectivele importante pe care germanii, în cazul debarcării, intenționau să le arunce în aer, precum și alte date ce puteau veni în sprijinul acțiunilor întreprinse de aliați.

Intrebîndu-i despre cadrele diverselor organizații, despre armele și legăturile care ne stăteau la dispoziție, am observat din partea tuturor rețineri și oarecari neînțelegeri. Coni-

glio a fost singurul care s-a declarat imediat gata să-mi aranjeze o întîlnire cu diverşi conducători militari ai mişcării ilegale, în scopul coordonării acţiunilor noastre cu ale acelora întreprinse de partizani.

In această direcţie, exista posibilitatea angajării în acţiuni de luptă a mai multor mii de patrioţi înarmaţi pentru a crea, concomitent cu înaintarea trupelor aliate, derută în spatele frontului inamic.

Am fixat întîlnirea cu conducătorii militari pentru a doua zi. Topolino mi-a făcut semn că afară se întunecase şi era cazul să terminăm. Acesta se oferise să mă găzduiască în continuare, dar poliţistul s-a opus, obiectînd că la el era mai sigur, întrucît „cui i-ar trece prin minte să caute un lucrător al serviciului de informaţii american în casa unui poliţist ?“.

Am părăsit, aşadar, casa lui Topolino şi am urcat într-un Fiat mic, pe care Cervo îl lua cînd avea nevoie de la unitate. Trecînd peste rîu, ne-am îndreptat spre locuinţa lui Cervo, care se afla într-un cartier mai puţin îngrijit, denumit Prati, şi era situată la ultimul etaj al unui bloc nou. M-am speriat cînd mama lui ne-a salutat în antreu, vorbind cu un uşor accent german. Dar sora lui, o tînără de vreo 18 ani, era italiancă sadea. Amîndouă mi-au urat din toată inima bun venit.

Ceva mai tirziu a venit Franco Malfatti, care s-a aşezat şi el la masa pregătită pentru noi de sora lui Cervo. In timpul cinei, Franco ne-a povestit anecdote amuzante inspirate din activitatea ilegală desfăşurată în ultimele săptămîni.

El povestea cum pe Via del Tritone, ciocnindu-se un taxi cu o ambulanţă care aparţinea Crucii Roşii, din ambulanţă au sărit şase pacienţi care au dispărut rapid în mulţime.

Altă dată, cineva văzuse doi călugări antrenaţi într-o discuţie aprinsă, iar unul dintre ei a luat poziţia de drepţi în faţa celuilalt, spre stupefacţia şi delectarea celor din jur.

Intr-un alt caz, un partizan a fost arestat în locuinţa sa pentru că afirmase într-o convorbire prin telefon că şi-a

cumpărat 19 perechi de pantofi (în limbajul convenţional al partizanilor, la arme li se spunea pantofi). Telefonul lui era interceptat de un serviciu special al Ministerului de Interne şi celor care ascultaseră convorbirea li s-a părut neverosimil ca la Roma, în vreme de război, un om să-şi poată cumpăra 19 perechi de pantofi.

După cină, m-am dus să mă culc în micul şi îngrijitul dormitor al surorii lui Cervo. Cervo şi Franco au venit şi ei în dormitor, astfel că discuţiile au continuat. Ei voiau să-şi facă o părere cît mai apropiată de realitate despre mine. Le-am povestit cum m-am priceput mai bine despre trecutul meu, încercînd să aflu, în acelaşi timp, amănunte despre ei, pentru a vedea de ce sînt capabili, ce relaţii, ce experienţă au şi ce acţiuni puteau să îndeplinească.

Spre marea mea bucurie, mi-au dat răspunsuri concrete la toate întrebările. Am apreciat întotdeauna luptătorii din rezistenţă care nu urmăreau avantaje materiale, pe cei care duceau această luptă deosebit de grea pentru simplul motiv că erau partizanii unui anumit ideal, cum ar fi, de pildă, libertatea individului şi ordinea democratică.

Fără îndoială că superiorii mei de la O.S.S., care nu aveau nici un fel de experienţă în domeniul luptei europene de rezistenţă, auzindu-l vorbind pe Franco, l-ar fi luat drept un tînăr radical, periculos.

Crescut o perioadă în Austria şi apoi în Franţa, unde tatăl său se refugiase de frica lui Mussolini, Franco a luptat împotriva fascismului din Franţa, alăturîndu-se partidului socialist condus de Leon Blum. La numai 18 ani, el participa, alături de republicani, la războiul civil din Spania.

După îndrăzneaţa lovitură dată de Victor Emanuel, care a dus la căderea lui Mussolini, Franco s-a întors la Roma şi a devenit ofiţer de informaţii în Statul major al lui Badoglio. El a luat în mod activ parte la reorganizarea secretă a Partidului Socialist Italian, condus pe atunci de Pietro Nenni şi Bruno Buozzi.

Cînd regele, deşi avea calitatea de comandant suprem al armatei, s-a refugiat în sudul Italiei împreună cu Badoglio, care era ministru de război, toate forţele militare terestre şi aeriene italiene au rămas fără conducere, fapt ce a uşurat dizolvarea lor de o mînă de militari germani. In aceste condiţii, Franco, la fel ca mulţi alţi patrioţi italieni, a luat parte la răscoala împotriva germanilor, acţiune cunoscută sub numele de Mişcarea de la 8 septembrie. Datorită acestor merite, cîţiva ani mai tîrziu i s-a decernat din partea primului ministru radical, Alcide de Gasperi, un înalt ordin italian.

După eşuarea mişcării, datorită trădării ei de către un membru al curţii regale, Franco a trecut în secret la organizarea militară a mişcării socialiste ilegale.

In această perioadă, între Franco şi Cervo s-au închegat strînse relaţii de prietenie. Franco l-a cunoscut pe Cervo la comisia italiană de armistiţiu, care funcţiona la Turin. Auzind că Cervo se află în contact cu aliaţii prin intermediul unui aparat de radio emisie-recepţie, Franco s-a oferit să-i furnizeze informaţii referitoare la trupele germane.

Trecutul lui Cervo era cu totul altul. Tatăl lui, poliţist de profesie, reuşise să urce pînă la rangul de inspector-şef local al poliţiei secrete fasciste — O.V.R.A. El era de părere ca în reprimarea elementelor antifasciste să fie folosite metode umanitare.

Crescut în acest mediu social, Cervo devenise un înflăcărat susţinător al ideilor fasciste, crezînd pe atunci că fascismul constituia singura salvare a ţării. A crezut aşa pînă cînd, în calitatea sa de locotenent, a primit comanda unei companii de infanterie pe frontul din Albania. Aici a deschis ochii mari şi şi-a dat seama de amploarea corupţiei din ierarhia fascistă.

Complet deziluzionat şi grav rănit, s-a întors în ţară, unde tatăl său era la fel de dezamăgit, nu atît de idealul fascist cît de oamenii care reprezentau acest ideal. Ultima lovitură a fost cea prilejuită de eşecul suferit de rege în încercarea de a înlătura pericolele care ameninţau Italia. Ca mulţi alţi tineri italieni aflaţi în situaţia lui, Cervo s-a simţit chemat să şteargă ruşinea cauzată de mişcarea monarho-fascistă, punîndu-se la dispoziţia trupelor aliate pentru realizarea celor mai periculoase misiuni. El spera că în felul acesta va regăsi respectul nu numai faţă de ţara sa, ci şi faţă de el însuşi.

Apoi a plecat la Neapole, aflat sub ocupaţia trupelor aliate, şi s-a oferit să lucreze pentru O.S.S. Aci l-a întîlnit pe căpitanul Z, care i-a remarcat imediat talentele de bun organizator şi l-a însărcinat să formeze, împreună cu Coniglio, o grupă de agenţi, după care să se înapoieze în Roma ocupată de nemţi, unde să instaleze emiţătorul Vittoria.

Ajutat de tatăl său, transferat temporar de la Bologna la Roma şi care nu ştia nimic de aparatul de emisie, Cervo a reuşit să se încadreze cu gradul de locotenent într-un regiment de poliţie călare.

In căutarea unor surse informative de nădejde şi a cadrelor necesare din rîndul organizaţiilor ilegale ale rezistenţei din Roma, cu care să poată colabora, Cervo a fost impresionat de priceperea şi abilitatea lui Franco în obţinerea unor informaţii ce prezentau interes pentru aliaţi.

Tot stînd aşa de vorbă, se făcuse miezul nopţii. Eram obosit, dar mulţumit, ştiind că a doua zi, cînd mă sculam, puteam conta pe cineva în care aveam încredere.

Intr-o activitate secretă eficace, situaţiile de neîncredere sînt inadmisibile. Din punctul de vedere al perspectivei acţiunilor de spionaj şi al luptelor de partizani, discernămîntul propriu în aprecierea muncii şi încrederea în agent sau colaborator sînt lucruri indispensabile în desfăşurarea unei activităţi eficace. O dovadă a încrederii pe care eu am avut-o în Cervo o constituie faptul că emiţătorul Vittoria se afla exclusiv sub controlul său.

Epuizat peste măsură, dar mulţumit sufleteşte, cu gîndul la debarcarea care urma să aibă loc, am căzut într-un somn agitat şi nu ştiam că în clipele acelea flota aliată, avînd

la bord trupe cu un efectiv de aproape 50 000 de oameni și vreo 5000 de mașini blindate, ridicase ancora la Anzio. Primul vas a ajuns la mal în dimineața zilei de 22 ianuarie 1944, și trupele aflate la bord au debarcat pe pămîntul italian.

Factorul surpriză a avut efectul scontat. In afara cîtorva tunuri ale artileriei de coastă și a unor mici unități germane, inamicul nu i-a mai opus debarcării noastre decît o rezistență izolată și anemică.

ORGANIZAREA REZISTENȚEI

Era o dimineață posomorîtă cînd, la orele șase și ceva, sora lui Cervo m-a trezit, aducîndu-mi o cană cu lapte călduț. Nu aflasem încă de debarcare, pentru că radioul nu anunțase nimic și nu auzisem nici bubuiturile artileriei de coastă. Intîlnirea cu conducătorii militari ai rezistenței era fixată pentru orele nouă în partea veche a orașului Roma, nu departe de Campidolio. Pentru a mă deplasa la locul întîlnirii, urma să folosesc motocicleta lui Cervo.

Pentru mine, scopul întîlnirii era acela de a le aduce la cunoștință conducătorilor rezistenței planul nostru privitor la activitatea ilegală, precum și faptul că, în condițiile debarcării aliate, era necesară o bună coordonare a acțiunilor pentru zădărnicirea planurilor fasciste.

Bineînțeles că, în afară de prezența mea, ei nu erau în posesia nici unui indiciu referitor la acțiunea de debarcare și, din această cauză, voiam să fiu foarte atent să nu descon-spir locul acesteia.

Am prezentat, în ordinea urgenței, măsurile care era necesar să fie luate imediat. Am subliniat ca deosebit de importantă realizarea unor legături telefonice (printr-un limbaj convențional), pentru a fi în permanență în contact unii cu alții, iar în cazul în care acestea ar fi fost întrerupte, să folosim un serviciu de curieri.

Pentru coordonarea operațiunilor era necesar un organ central de conducere, astfel încît acțiunile noastre să fie puse de acord cu cele ale forțelor armate aliate. Principala noastră sarcină consta în distrugerea podurilor și a altor lucrări de artă importante de pe căile de retragere a nemților.

Cînd am început să dau amănunte despre modul amplasării minelor, despre baricadarea străzilor și despre alte acțiuni militare, am remarcat că expunerea mea nu făcea cine știe ce impresie asupra auditoriului. Mă întrebam dacă nu cumva îmi erau superiori prin experiența pe care o dobîndiseră în practică sau poate că, pur și simplu, nu înțelegeau despre ce vorbeam.

Intrucît, pe moment, nu aveam posibilitatea să aflu adevărul și nici cu cine să mă consult, am hotărît să închei dezbaterea prin unele generalități și concluzii, după care, în final, să fixez o altă întîlnire.

La sfîrșitul ședinței s-a apropiat de mine un tînăr care mi-a propus o întîlnire, specificînd că prezența lui acolo se datora ordinului primit din partea lui Franco.

După ședință am plecat mai departe, tot cu motocicleta lui Cervo, la o locuință conspirativă, să fac cunoștință cu telegrafistul emițătorului Vittoria.

Am parcat motocicleta vizavi de hotelul Plaza, apoi am trecut pe cealaltă parte a străzii și am intrat într-o clădire oribilă, ocupată parțial de fasciști, unde am urcat cu liftul pînă la ultimul etaj. Aici, într-o cameră confortabilă, își instalase telegrafistul nostru aparatul de radio, mascînd antena în oblonul uneia dintre ferestre.

Cînd am intrat, telegrafistul tocmai descifrase o știre venită de la comandamentul aliat, care ne comunica doar faptul că debarcarea avusese loc. Am formulat un răspuns, anunțînd că am sosit cu bine, că am stabilit primele contacte și că așteptam ordine și instrucțiuni.

Telegrafistul nu mi-a făcut o impresie deosebită. Fusese instruit de căpitanul Z și imediat ce l-am văzut am simțit o oarecare neliniște în suflet. Instinctul îmi spunea să fiu prudent.

După ce am controlat în tăcere instalația de emisie-recepție i-am spus că, începînd din acel moment, cu excepția cazurilor deosebit de urgente, toate comunicările care plecau sau soseau trebuiau să fie dirijate și controlate de mine. Comunicările mele avea să le recunoască după indicativul pe care i l-am dat cu ocazia vizitei respective.

Ajuns din nou pe stradă, am remarcat o anumită agitație în oraș, ceea ce era un indiciu că, în zorii zilei, undeva la sud de Roma, avusese loc debarcarea aliaților.

Sosise timpul să acționăm, dar baza continua să nu trimită nici un fel de instrucțiuni. Intîlnirea cu partizanii s-a dovedit a fi nefructuoasă. Unde anume se aflau oamenii care erau într-adevăr gata de acțiune și despre care se vorbise atît de mult în ședința de dimineață ?

M-am înapoiat la locuința lui Cervo, unde l-am găsit pe Franco. Puțin mai tîrziu a apărut și tînărul care îmi ceruse o întîlnire la ședința de dimineață. Acesta s-a recomandat ca fiind Guiliano Vassalli, membru al Partidului Socialist Italian, și mi-a spus că avea pentru mine o comunicare de la conducătorii militari ai Comitetului Național de Eliberare. Din cele spuse de Vassalli reieșea că întîlnirea de dimineață fusese organizată de Coniglio numai cu prietenii lui intimi, care se pretindeau a fi singurii capabili să organizeze sprijinirea debarcării aliate și eliberarea Romei.

De-abia acum îmi devenea clar motivul pentru care ei întîmpinaseră cu tăcere propunerile mele referitoare la acțiuni comune, menite să zădărnicească planurile fasciștilor de distrugere a orașului în cazul în care erau nevoiți să-l părăsească. De altfel, n-aveau susținători și nu erau nici prea bine organizați. Infrîngerea Germaniei și cauza aliaților prezentau interes pentru ei numai în măsura în care le-ar fi adus avantaje politice și financiare personale.

In cele din urmă, de existența unui agent american la Roma au aflat și adevărații conducători ai mișcării ilegale (respectiv Comitetul Național de Eliberare), care au convenit să aibă o întrevedere cu mine, pentru că doreau să obțină instrucțiuni de la comandamentul aliat referitoare la coordona-

rea acţiunilor lor cu cele ale trupelor anglo-americane. Aceste veşti m-au încurajat, dar mă întrebam cum puteam afla amănunte despre toate grupările care activau, în cooperare sau separat, în cadrul mişcării de rezistenţă. In lunile dinaintea debarcării noastre în sudul Italiei, eu constatasem că nimeni din cadrul O.S.S.-ului nu cunoştea nimic concret despre forţele organizate ale partizanilor din Roma şi din împrejurimi. In primul rînd, nu ştia nimeni cît de mare era numărul celor care-i susţineau pe aliaţi.

După Salerno, politicienii italieni din regiunile ocupate de aliaţi s-au scindat în două grupări complet diferite. De o parte se aflau militarii monarhişti, care-l sprijineau pe rege şi pe mareşalul Badoglio, iar de cealaltă parte erau cele şase partide antifasciste, unite în cadrul Comitetului Naţional de Eliberare (C.N.L.).

La 9 septembrie 1943, ziua în care regele împreună cu cei mai importanţi miniştri ai săi au fugit lăsînd ţara fără guvern, pentru cei rămaşi la Roma devenise clar că rezistenţa împotriva naziştilor trebuia organizată în condiţiile ilegalităţii, după modelul „maquis"-ului francez.

In acea zi de 9 septembrie, reprezentanţii celor şase partide antifasciste : de Gasperi (pentru creştini-democraţi), Casati (pentru liberali), Ruini (pentru democraţia muncitorească), La Malfa (pentru Partidul de acţiune), Nenni (pentru socialişti) şi Scoccimarro (pentru comunişti) i-au cerut antifascistului Ivanoe Bonomi să treacă peste divergenţele dintre partide şi să preia preşedinţia C.N.L.-ului.

Scopul acestei organizaţii era crearea în întreaga Italie a cadrului politic necesar rezistenţei împotriva naziştilor, pentru a demonstra, la momentul oportun, că C.N.L.-ul reprezenta în mod real forţele democratice antifasciste din Italia care, după eliberarea Romei şi pînă la constituirea unei Adunări Naţionale, putea sta la baza formării unui guvern provizoriu.

Diversele partide ale coaliţiei C.N.L., cu toate că din punctul de vedere al programului lor politic actual şi de perspectivă se deosebeau între ele, erau totuşi pe deplin de acord în problemele de principiu privind rezistenţa împotriva nemţilor şi a fasciştilor italieni. De asemenea, deşi aveau păreri diferite în legătură cu viitoarea formă de guvernămînt, erau de acord că regele purta o mare răspundere pentru dezvoltarea fascismului în Italia, deoarece a facilitat, în calitatea lui de suveran şi comandant suprem al forţelor armate, ascensiunea acestuia.

Inainte de a pleca în sud, regele şi credinciosul lui Badoglio au lăsat la Roma un colonel, ofiţer de stat major, Giuseppe Cordero Lanza di Montezemolo, cu dificila misiune de a întemeia o organizaţie devotată lor.

In jurul acestui militar neînfricat a luat naştere o organizaţie cunoscută sub numele de Frontul militar secret, compusă în cea mai mare parte din cadre deblocate ale forţelor armate. Această organizaţie era îndreptată atît împotriva naziştilor cît şi împotriva forţelor democratice. Ea era ferm hotărîtă să-l apere pe rege pînă la sfîrşit, prin toate mijloacele pe care le avea la dispoziţie.

Dintre partidele care formau coaliţia, cei mai bine organizaţi erau, desigur, comuniştii, socialiştii şi Partidul de acţiune, care se puteau baza pe membri instruiţi şi, în mare parte, înarmaţi destul de bine, precum şi pe un număr considerabil de simpatizanţi. Totuşi, eu observasem că, în realitate, aceste partide nu formau în nici un caz o grupare unitară. Partidul de acţiune, sprijinit de largi pături de intelectuali şi studenţi, avea o poziţie radical anticomunistă, antimonarhică şi anticlericală, cu toate că era întrutotul de acord să lupte alături de comunişti, monarhişti şi creştini pînă la eliberarea ţării.

Liberalii dispuneau de o oarecare forţă politică, datorită tradiţiilor istorice ale liberalismului italian, sprijinului moral al cîtorva intelectuali (cum era Benedetto Croce) şi ajutorului financiar acordat de cîţiva bancheri şi industriaşi. Partidul democrat-muncitoresc era un partid care, la drept vorbind, nu avea aproape nici un fel de aderenţi, servind doar ca acoperire pentru ambiţiile politice ale unor politicieni de-

modați și ca instrument pentru o politică nedefinită și deseori oscilantă a unor oameni ca Orlando și Bencivenga.

Am încercat să aflu dacă între C.N.L. și organizația credincioasă lui Badoglio nu era posibilă o apropiere, în vederea constituirii unui comandament unic. Răspunsul a fost negativ. Totuși, eu aveam asigurate legături cu ambele organizații, datorită faptului că Cervo era în contact cu forțele credincioase monarhiei, iar Franco făcea parte din Partidul Socialist Italian.

Cam așa stăteau lucrurile la Roma, cînd trupele aliate se aflau la o distanță de numai 30 de mile de capitala Italiei, și nu era exclus ca neînțelegerile politice dintre aceste grupări să degenereze într-un conflict armat.

Ce poziție trebuia să iau în această situație ?

Pe atunci se ridica problema momentului în care trebuia declanșată acțiunea împotriva nemților. Cu cît reflectam mai mult asupra situației de fapt, cu atît mi se păreau mai dificile hotărîrile ce trebuia să le iau. Dacă forțele rezistenței s-ar fi dezlănțuit prea devreme sau dacă această declanșare nu s-ar fi făcut concomitent, exista riscul ca ele să fie nimicite de forțele germane, care le erau cu mult superioare. De asemenea, dacă mișcarea de rezistență ar fi început să acționeze prea tîrziu, nu s-ar mai fi realizat scopul urmărit.

In aceste clipe critice era necesar, într-o anumită măsură, un catalizator. Singurul catalizator care, după părerea mea, ar fi garantat mobilizarea tuturor forțelor pînă la ultimul om îl constituiau eforturile maxime ale partizanilor în lupta împotriva nemților. Numai astfel se putea crea o situație propice parașutării unui desant aliat în oraș. In acest caz, noi am fi ajutat la apărarea orașului, la asigurarea serviciului de curierat și traducători, precum și la legătura radio cu O.S.S.-ul.

Exista, desigur, riscul de a pune în pericol avioanele pline cu parașutiști, fiindcă bateriile germane amplasate în jurul Romei și între Roma și mare constituiau o grupare de foc remarcabilă, dar artileria putea fi făcută în bună parte inofensivă printr-un atac al partizanilor.

Conștient de dificultatea situației în care mă găseam, după ce a plecat Guiliano Vassalli, am discutat cu Cervo și Franco cum să pregătim întrevederea cu adevărata conducere militară a rezistenței și am studiat mijloacele și căile prin care se putea realiza o desantare aeriană în Roma.

Cel mai prielnic teren pentru aterizare, ușor de pregătit și apărat, era cel aflat în sectorul în care patrulau subunitățile poliției călare din subordinea lui Cervo, subunități al căror efectiv se ridica la cifra de 400 de oameni. Aceștia puteau forma nucleul în jurul căruia să se adune rapid ceilalți partizani.

La început trebuia să stabilim exact punctele din oraș și din afara orașului unde acționau trupele germane. In acest sens, Cervo dispunea de un material minunat. Datorită meticulosului său serviciu de evidență, chestura din Roma a fixat exact, pe circumscripții, pozițiile trupelor germane din fiecare hotel, pensiune și clădire, pînă la cele mai mici subunități, posturi de comandă, parcuri de mașini, depozite de aprovizionare, spitale etc. Documentul purta data de 19 ianuarie 1944 și din studiul lui am aflat că în oraș nu se aflau mai mult de 1500 de nemți.

Armele de apărare antitanc erau cele de care aveam nevoie mai mare în cazul că, în timpul desantării aeriene, nemții ar fi încercat să aducă unități blindate din nordul Italiei sau să-și retragă prin Roma unitățile blindate aflate în sud.

Cervo și cu mine am întocmit planul acțiunii, stabilind pînă și locurile de amplasare a cuiburilor de mitraliere. După aceea, ne-am hotărît să luăm legătura cu baza, s-o informăm despre pregătirile noastre și s-o anunțăm că sîntem pregătiți pentru o desantare aeriană la Roma.

In acest fel ne aduceam contribuția nu numai la eliberarea uneia din capitalele Axei, ci și la prăbușirea întregului sistem de apărare german din sudul Italiei.

PROIECTĂM APĂRAREA ROMEI

Pregătirile pentru întîlnirea cu reprezentanţii C.N.L. au fost deosebit de dramatice. Pentru paza locului de adunare, în jurul casei lui Cervo au fost postaţi numeroşi partizani înarmaţi cu pistoale, grenade şi arme automate, toate acestea înfăşurate în ziare şi camuflate sub aspectul unor pachete obişnuite.

Conducătorii C.N.L. au format o comisie militară condusă de Riccardo Bauer, care avea sarcina să conducă şi să coordoneze acţiunile militare. Membrii comisiei au fost însărcinaţi să ia legătura cu mine şi să fixăm o întîlnire la care să discutăm problemele legate de apărarea Romei în condiţiile respective.

Participanţii la întîlnire au apărut unul cîte unul, neînarmaţi şi fără a avea asupra lor nici un obiect care să trezească suspiciuni, fiind însă escortaţi la o distanţă oarecare de oameni din garda personală. Am văzut toate acestea din spatele perdelelor de la geamuri şi mi-am dat seama că am de-a face cu o organizaţie pe care se putea conta.

In timpul întîlnirii, care a durat aproape două ore, ei m-au pus la curent cu proiectele lor de viitor şi mi-au dat amănunte despre intenţiile şi planurile grupării lui Badoglio, cu care se ajunsese la un acord privind apărarea unor clădiri importante, a unor instalaţii de importanţă vitală, cum

erau cele care asigurau aprovizionarea cu apă, gaze și curent electric, telefoanele și radioul etc. Pentru mine, ocuparea studiourilor de radiodifuziune din Roma avea o mare importanță, nu atît pentru valoarea lor materială cît mai ales pentru efectul psihologic obținut prin apelurile adresate populației și, eventual, nemților, în momentul desantării.

O altă problemă importantă era aceea a podurilor peste Tibru, care trebuiau păzite foarte bine. Distrugerea lor de către nemții în retragere ar fi blocat înaintarea aliaților, ceea ce ar fi creat la Roma o mare dezordine.

Totodată, trebuia să evităm situațiile ca grupările de partizani să primească indicații din mai multe părți ori ca acestea să fie contradictorii.

De asemenea, descoperirea minelor plasate de nemți în diverse obiective ale orașului constituia o misiune de bază pentru partizani și, mai ales, pentru cei care aveau relații mai multe în anturajul nemților.

In mod special am cerut ca orice informație privitoare la aceste mine, oricît de neînsemnată ar fi fost ea, să ne fie adusă la cunoștință și, pe cît posibil, verificată, astfel încît să ne putem forma o imagine concretă asupra acțiunii de minare a Romei. Fiind în posesia acestor informații, puteam coordona măsurile de contracarare a planurilor de distrugere ale nemților.

Faptul prezenta o importanță deosebită, pentru că la Neapole atît posturile și instalațiile de apă, gaz și lumină electrică, cît și multe clădiri au sărit în aer cu mult înainte de debarcarea aliaților. Toate acestea au produs daune considerabile, precum și o puternică stare psihică depresivă. La Neapole am fost martorul ocular al acestui vandalism. Priveam printr-o lunetă puternică, de pe ruinele vilei Tiberiu, pînă departe spre Capri, cum izbucneau exploziile una după alta și cum se ridicau spre cer coloanele de fum din orașul incendiat. De data aceasta încercam să întreprindem toate măsurile necesare pentru a salva Roma de la o distrugere asemănătoare. Eu nu i-am informat pe membrii comisiei militare a C.N.L. despre planul întocmit de mine împreună cu Cervo, așteptînd ca mai înainte să fie aprobat de bază.

I-am intrebat pe membrii comisiei de cîtă dinamită și exploziv plastic aveau nevoie pentru a întrerupe circulația pe șosele și legăturile nemților înaintea și în timpul retragerii lor și cîți voluntari existau pentru realizarea acestei operațiuni îndrăznețe. Mi s-a explicat că deși exista un mare număr de voluntari, ei dispuneau de o foarte mică cantitate de capse pentru materialul exploziv. Din nou a devenit clar faptul că fără arme antitanc era imposibil ca partizanii să poată împiedica pentru mai mult timp retragerea trupelor și mașinilor germane pe șosele.

Un alt punct vulnerabil al nemților îl constituiau serviciul lor de informații și legăturile radio și telefonice. Aici partizanii puteau trece la un atac cu grenade, dar pentru aceasta trebuia să stabilim exact locul de staționare a unităților respective, care urmau a fi atacate de grupuri mici de oameni în cel mai potrivit moment psihologic.

Dacă aliații, în timpul debarcării la Salerno, ar fi bombardat stația de radio care îl deservea pe Kesselring, stație ce se afla pe Monte Cavo și nu la cartierul general de la Frascati, atunci Kesselring, după cum singur a recunoscut, n-ar fi putut pune în mișcare flancul de sud al armatei sale împotriva capului de pod de la Salerno și ar fi fost nevoit să se retragă pînă la nord de Roma.

I-am rugat pe membrii comisiei militare să-și concentreze eforturile asupra unei activități informative eficace, îndreptate spre cele mai nevralgice obiective ale garnizoanei Roma și spre mișcările de trupe germane, precum și în direcția identificării depozitelor de armament. Materialul informativ cules trebuia să-mi parvină în cel mai scurt timp posibil, pentru a-i putea informa cu oportunitate pe aliați despre locul de staționare sau dislocările trupelor germane.

La sfîrșit, le-am explicat clar că eu nu voiam să fiu amestecat în rivalitățile politice dintre ei.

In acel moment, Cervo mi-a adus o telegramă de la bază prin care mi se ordona să nu întreprindem nici un fel de

acțiuni deosebite. In telegramă se spunea, de asemenea, că eliberarea Romei fusese amînată. Urma apoi cererea de a transmite urgent informații despre mișcările trupelor germane în direcția capului de pod.

Din motive ușor de înțeles, n-am comunicat nimic din toate acestea participanților la întîlnire. Le-am spus, doar, că era vorba de o scurtă amînare, recomandîndu-le să continue pregătirile și, înainte de orice, să culeagă informații asupra mișcărilor trupelor germane.

După ce am rămas numai eu cu Cervo și Franco, am dezbătut împreună noua situație și, avînd în vedere cererea urgentă de material informativ din partea bazei noastre, întrucît operațiunile de mare anvergură trebuiau amînate deocamdată, ne-am gîndit că ar fi mai bine să folosim cadre ale Partidului Socialist Italian pentru construirea unei rețele eficace de spionaj.

ADAPTAREA LA ACTIVITATEA DE SPIONAJ

In dimineața zilei de 24 ianuarie, Cervo a plecat devreme de acasă, dar a revenit înainte ca eu să fi servit dejunul. El a adus o mulțime de note informative, de la cele mai diverse surse, în special de la diferite partide și organizații fracționiste. Toate aceste note conțineau informații amănunțite referitoare la trupele germane. Aruncîndu-mi o privire fugară peste ele, mi-am dat seama că cererile urgente de știri și informații din partea bazei noastre referitoare la mișcarea trupelor germane nu se rezolvau prin această grămadă de hîrtii care, luate separat, puteau fi un motiv de bucurie, dar în totalitatea lor nu justificau pe deplin existența unui organ informativ.

Cantitativ vorbind, materialele dovedeau că munca noastră era răsplătită din plin, dar cine putea verifica autenticitatea lor ? Ce trebuia să fac ? Fiecare hîrtie care îmi parvenea conținea cifre cu vehicule, tancuri, numărul de unități ale armatei germane care treceau la un moment dat pe o stradă etc. Fiecare notă luată în parte făcea o impresie bună și era convingătoare, dar toate la un loc alcătuiau un haos. O sursă care își prezenta observațiile cu privire la o porțiune de stradă, între orele 15 și 19 să zicem, putea eventual să numere 27 de camioane, 19 tancuri și 22 de tunuri. Dar pe o altă stradă, între alte ore, situația era cu totul alta.

In acest caz, pentru a nu-i încurca pe cei de la bază cu cifre, le transmiteam, scurt, următoarea informație : „Trafic intens în direcția sud".

Totuși, aceasta nu era soluția cea mai fericită și ieșirea din impas o vedeam fie organizînd selecționarea informațiilor mai importante de cele neimportante, a celor adevărate de cele false sau care se repetau, fie creînd un sistem independent de control în punctele mai importante de trecere spre Roma. Dar cum se putea organiza un asemenea sistem ?

L-am chemat pe Cervo la mine și l-am întrebat dacă are cunoștință de existența și a altor organizații care transmiteau informații secrete prin radio. După cîte știa el, singura sursă care transmitea regulat informații militare era cea condusă de Montezemolo. Acesta ținea legătura prin radio cu statul major italian de la Brindisi, care organizase un birou central de informații denumit Center R.

M-am gîndit că aceasta era o cale mult prea lungă, întrucît informațiile trebuiau să ajungă prima dată la Brindisi, de acolo să fie trimise la Caserta, apoi la capul de pod de la Nettuno, unde urmau să fie traduse, cifrate și descifrate și abia atunci puteau fi folosite.

Informațiile mele, dimpotrivă, erau transmise direct atît la colegii mei din O.S.S., care se aflau la capul de pod, cît și la cartierul general de la Caserta. Acest material era conceput în limba engleză, putînd fi utilizat mult mai rapid. Cu toate acestea, l-am rugat pe Cervo să facă copii după materialele pe care le obținea el, pentru a le examina în vederea evitării dublurilor.

Am fost apoi vizitat de Franco, care mi-a adus următorul material :

„Raport individual :

In noaptea de 22 spre 23, trafic intens spre sud prin Roma. Toate unitățile germane disponibile din nordul Romei, de pe o distanță de 90 km, s-au deplasat, din ordin, spre sud. S-au format unități speciale prin mobilizarea organelor de comandă și a diverselor servicii din Roma. S-au îndreptat spre sud 610 vehicule.

In noaptea de 23 spre 24 — trafic mai redus spre sud.

Unitățile diviziilor de grenadieri de tancuri 3 și 29 urmează să fie mutate de pe frontul Garigliano la capul de pod.

Tranșee și baricade la sud de Roma. Puști mitraliere și tunuri orientate cu țevile spre oraș.

Trafic prin Roma, 270 de mașini. Cele mai multe au trecut începînd de la orele 19 pînă a doua zi dimineața.

Raport general :

Există informații că două divizii de tancuri care au primit ordin să plece spre capul de pod au fost înlocuite cu altele, din nordul Italiei. Acestea s-au pus deja în mișcare.

Comanda supremă germană de la Roma se teme de rebeliunile care ar putea avea loc în oraș, datorită faptului că la capul de pod au fost trimise toate trupele disponibile. La Roma au rămas numai trupele de poliție italiene și germane. Au fost trimiși în luptă chiar și cei care erau ușor răniți. Nemții n-au mașini și benzină suficientă. Cartierul general german se teme de o desantare aeriană, mai ales pe aeroporturile din jurul Romei. Se consideră că debarcarea de la Anzio nu este acțiunea principală. In afară de acestea, cartierul general german se teme de un atac din flanc realizat de Armata a 8-a în direcția Sulmona".

Raportul era clar, precis și documentat. Dar corespundea el cu realitatea ? Sursele de la care s-au obținut datele menționate erau demne de încredere ? Cum puteam oare verifica acest material ?

Cea mai dificilă problemă la un serviciu de informații este aprecierea justă a informațiilor. Personal nu aveam posibilitatea să verific autenticitatea celor menționate în raport, dar trebuia să întreprind ceva în acest sens. Imi dădeam seama că informațiile erau de o importanță deosebită, dar dacă prin transmiterea lor dezinformam aliații asupra frontului italian într-un moment atît de critic ?

După ce am studiat cu atenție situația pe harta militară adusă de Cervo, m-am hotărît să iau acest risc asupra mea și am formulat prima telegramă mai amplă adresată bazei.

N-am greșit. Indicasem realmente toate unitățile germa-

ne mai importante care se îndreptau spre capul de pod, inclusiv diviziile 1 și 3 de parașutiști, pe care aliații le-au recuperat abia după 24 de ore.

Tîrziu, după-amiază, Franco a venit cu un nou raport informativ :

„Conform rapoartelor cartierului general german de la Roma, situația pe front este următoarea : nemții fiind luați prin surprindere, n-au opus nici un fel de rezistență operațiunilor de debarcare de la Nettuno. Ei nu încearcă să oprească operațiunile de debarcare întrucît așteaptă întăriri și nu vor să se expună focului forțelor maritime aliate.

Inițial s-a crezut că scopul operațiunii era înaintarea spre Roma și, de aceea, comanda germană a primit ordin să pregătească retragerea din oraș. Apoi s-a observat că trupele debarcate se îndreaptă spre sud. După părerea nemților aceasta a fost o greșeală colosală, căci aliații ar fi putut fi prinși în clește între șosea și ținuturile mlăștinoase, o pradă ușoară pentru divizia 90 de grenadieri de tancuri care se afla la fața locului, plus alte două divizii care se îndreptau într-acolo (diviziile 3 și 29).“

Mă întrebam cum reușea Franco să obțină informații de la cartierul general german din Roma și mă gîndeam că nu era exclus să fie agent dublu, iar eu victima lui. Intr-o discuție avută cu el mi-a explicat că, pe cînd era în Austria, a urmat niște cursuri de stat major și menținea și în prezent legături cu unii din foștii lui colegi. Astfel am avut explicația sursei de la cartierul general german.

Pentru început am selecționat din materialul adus de Franco numai acele informații care consideram că prezentau interes deosebit pentru aliați, iar datele care credeam că mai trebuiau verificate le-am lăsat, pentru moment, la o parte.

Transmiterea informațiilor la O.S.S. prin radio trebuia să se facă fragmentat. O emisiune nu putea să dureze mai mult de cinci minute, ceea ce corespundea, în cel mai bun caz, cu 60 de cuvinte alcătuite în grupe de cîte cinci cifre. Aceasta era desigur puțin, dar transmisiile mai lungi ar fi oferit nemților timpul necesar să identifice locul de unde se făcea emisiunea.

Dacă transmiterea de informații se făcea de cinci ori pe zi, mutîndu-se emițătorul din loc în loc pentru a împiedica goniometrarea lui, se puteau comunica aproximativ 300 de grupe de cifre. Intrucît era puțin probabil ca nemții să dispună de atîta material gonio și de personal suficient pentru o astfel de supraveghere, căci ei trimiteau pe front pînă și bucătarii și stenografii, i-am dat ordin telegrafistului să lase la o parte măsurile de prevedere și să mărească cantitatea de informații transmise. Primul material s-a ridicat la 600 de grupe de cifre într-o singură emisie și a fost transmis dintr-o casă oarecare atît cartierului general O.S.S. de la Caserta, cît și biroului O.S.S. cu sediul la capul de pod ocupat de corpul 6 de armată, aflat la o distanță de numai 50 de km de Roma.

A doua zi, marți, 25 ianuarie, Cervo, după ce a plătit o sumă considerabilă, a intrat în posesia unei copii a buletinului informativ pregătit în mod regulat de oamenii lui Montezemolo. Prețul la care a fost cumpărat acest buletin era, pentru vremurile respective, neobișnuit de ridicat, dar conținutul lui a meritat cheltuiala făcută.

Tipărit pe hîrtie de culoare roz (n-am reușit să aflu de ce era necesară o astfel de culoare), buletinul cuprindea în total 6 pagini, dintre care 3 conțineau informații militare, iar celelalte 3 informații politice.

Fiecare pasaj era numerotat într-o manieră caracteristică Ministerului de Război. Citind în mare grabă primele trei alineate, am rămas înmărmurit.

— Ce s-a întîmplat ? — m-a întrebat Cervo.

N-am răspuns, ci am continuat să răsfoiesc și paginile următoare, apoi m-am întors din nou la primele trei alineate, care cuprindeau informații referitoare la mișcările trupelor germane. Am citit unul din ele, încet și răspicat, cuvînt cu cuvînt :

„De la ambasada germană s-au primit informații că în

noaptea de 25 ianuarie vor trece prin Roma spre front opt divizii germane. Diviziile vin de la Pistoia."

— Opt divizii vor trece într-o singură noapte prin Roma! — am exclamat eu. Cine e în stare să scrie astfel de basme? Să fie oare asta munca unor ofiţeri de profesie? M-am uitat la Cervo, care a aprobat cele citite de mine făcînd semn cu capul. In momentul acela şi-a făcut apariţia Franco, care aducea şi el un raport. M-am grăbit să compar materialele între ele. Cîteva pasaje mai importante privitoare la consolidarea poziţiilor din jurul Romei şi la unele concentrări de trupe germane dădeau aceleaşi date, iar formulările erau aproape identice, ceea ce ducea la concluzia că ori unul din rapoarte este o copie după celălalt, ori ambele aveau la bază aceeaşi sursă. Parcurgînd însă tot materialul adus de Franco, am observat că alineatele cele mai importante se contraziceau şi nu ştiam care din rapoarte corespundea realităţii.

Am recitit partea politică a buletinului informativ şi am descoperit că în acesta se vorbea despre arestarea a doi generali de-ai lui Badoglio de către S.S. Faptul m-a surprins, însă Cervo mi-a explicat că măsurile de securitate luate de oamenii lui Badoglio erau aşa de slabe încît arestarea celor doi putea fi considerată un caz obişnuit.

Mi-a atras atenţia şi o mărturisire a generalului Presti, şeful tuturor forţelor de poliţie din Roma, care declara că va înăbuşi prin toate mijloacele ce le avea la dispoziţie orice rebeliune a partizanilor.

După ce am servit masa împreună, Cervo şi Franco au plecat, lăsîndu-mă singur cu hîrtiile şi rapoartele mele. Mă aflam singur în casă şi puteam să mă revolt în linişte împotriva aliaţilor, care întîrziau operaţiunile în regiunea capului de pod. Doream din toată inima să aibă loc un eveniment emoţionant. Din păcate, în activitatea de spionaj, emoţiile apar de cele mai multe ori atunci cînd nu te aştepţi şi de unde nici nu bănuieşti.

Cînd s-au înapoiat, Cervo şi Franco mi-au povestit că Montezemolo le-a comunicat ofiţerilor săi diverse obiective care trebuiau ocupate imediat ce ar fi început retragerea

trupelor germane. Această noutate a produs mare agitaţie în sînul partidelor din C.N.L., mai ales din cauza tonului arogant al oamenilor lui Badoglio, după care partizanii nu erau decît nişte simpli bătăuşi, dornici să se încaiere. Bonomi, şeful C.N.L., a dat dispoziţii amănunţite Comitetului Executiv să nu se lase antrenat în nici un fel de conflict cu trupele lui Badoglio.

Referitor la partizani, Franco mi-a povestit că luaseră fiinţă unităţi de voluntari care erau gata să treacă la acţiune contra nemţilor şi care, o dată înarmaţi, nu aşteptau decît semnalul de atac.

In ce priveşte trupele de poliţie, acestea continuau să şovăie. Mai precis, nehotărîrea se manifesta în rîndul ofiţerilor superiori, căci restul militarilor erau gata să treacă de partea partizanilor.

Franco a continuat să mă informeze regulat şi, într-o zi, mi-a adus vestea îmbucurătoare că reuşise să-l convingă pe Nenni de importanţa creării urgente a unei reţele informative. In această activitate erau gata să se angajeze o sută de oameni recrutaţi din cadrele grupărilor de partizani. Din motive de securitate, lor nu li se spusese că vor lucra pentru aliaţi, ci fuseseră lăsaţi să creadă că era vorba de un serviciu de informaţii al Partidului Socialist Italian.

Aceasta era într-adevăr o veste bună. Eu am susţinut întotdeauna că în Italia o organizaţie informativă care să împînzească toată ţara era cel mai bun mijloc pentru culegerea de informaţii. Ceilalţi colegi din O.S.S. preferau munca cu grupuri mici de agenţi de profesie, foşti fascişti din armată. Eu aveam mai puţină încredere în agenţii de profesie nu numai datorită trecutului lor, ci şi pentru că, din motive întemeiate, îi suspectam că deseori ticluiau şi denaturau materialul informativ pe care ni-l ofereau.

Un partid politic din ilegalitate avea un cîmp de vedere mai larg şi legături mai bune, fiind capabil să verifice singur orice informaţie. Simplul fapt că din organul informativ făceau parte membri de partid oferea posibilitatea ca ei să fie verificaţi de către tovarăşii lor cu care îşi duceau

activitatea clandestină. Urmărind un ideal, ei erau mai perseverenți și gata oricînd să se subordoneze autorității tovarășilor lor din conspirație. In cazul agenților independenți, situația era cu totul alta.

I-am explicat lui Franco care erau, după părerea mea, cerințele cărora trebuia să le răspundă în acel moment un serviciu de informații. In primul rînd, să asigure transmiterea rapidă a informațiilor, să verifice exactitatea lor, iar prezentarea să fie concisă, fără exagerări, și, în sfîrșit, să indice sursa ori de cîte ori se prelua ceva de la altă organizație.

Tot discutînd așa cu Franco, în prag și-a făcut apariția, frecîndu-și nervos miinile, Cervo. Cele povestite de el ne-au lăsat înmărmuriți.

Montezemolo, șeful organizației ilegale a lui Badoglio, fusese arestat de S.S. împreună cu cea mai mare parte a membrilor rețelei sale secrete. In caz că Montezemolo vorbea, eram cu toții expuși unui pericol iminent.

Franco și Cervo au insistat să mă mut neapărat. Nu-mi surîdea deloc această alternativă, întrucît în casa unui ofițer al poliției fasciste republicane mă simțeam într-o mai mare siguranță (mai ales că între timp Franco îmi făcuse rost de un buletin de identitate și o legitimație care, împreună cu banderola de polițist, mă ajutau să mă dau drept angajat în unitățile de poliție conduse de Caruso).

S-a hotărît ca încă din seara aceea, înainte de a merge la culcare, să ascundem toate materialele compromițătoare din locuința lui Cervo, iar eu, a doua zi, cît mai devreme posibil, să plec, fie la un unchi al lui Cervo, care avea o vilă într-un cartier mai izolat al orașului, fie la locuința unei doamne bătrîne și surde, cel puțin pînă cînd aveam să aflăm amănunte despre arestarea lui Montezemolo.

I-am rugat totuși pe cei doi tovarăși ai mei să adune informații despre trecutul lui Coniglio și Cambareri, precum și despre ultimele activități ale acestora în Italia.

PRIETENI NOI

Nu m-am mutat nici la unchiul lui Cervo și nici la doamna bătrînă de care am vorbit, ci în casa unui croitor. Am acceptat această locuință, gîndindu-mă că în acest fel puteam expedia și primi informații prin curieri care să se dea drept clienți.

Totuși, aici am avut neplăceri mai ales din cauza rudelor croitorului. Astfel, un cumnat de-al acestuia a cerut să-i povestesc faptele mele de arme de pe front, eu fiind considerat ofițer italian ce se ascundea de fasciști.

Cervo mi-a adus aici un raport de trei pagini și m-a anunțat că trebuia să mă mut într-o altă ascunzătoare care, după părerea lui Franco, era mult mai bună și „la niște oameni de talia mea“.

In același timp, Cervo mi-a transmis un ordin deosebit de urgent din partea bazei, prin care ni se cerea să comunicăm efectivele complete ale trupelor germane ce se deplasau pe șoselele italiene. A sosit și Franco, salutînd în dreapta și-n stînga, dar destul de îngrijorat. Din informațiile lui reieșea că nemții aduceau în Italia divizii proaspete. Apoi am pus în discuție modul cum puteam executa în cele mai bune condițiuni ordinul de a descoperi mișcările trupelor germane, aceasta devenind pentru noi o sarcină de importanță capitală.

Pentru mine era clar că trebuia să ne asigurăm posibilitatea de a supraveghea în permanență, ziua și noaptea, șose-

lele și căile ferate care duceau spre capul de pod. Misiunea ne era ușurată de faptul că toate aceste artere de circulație treceau prin Roma.

Pentru fiecare șosea aveam nevoie de cîte un post de observație format din trei oameni care să lucreze în trei schimburi și să noteze toate mișcările de trupe în ambele sensuri de circulație. In plus, aveam nevoie de curieri care să ne aducă notițele respective, adică să se formeze un centru cu cel puțin patru curieri.

Deși s-a hotărît ca majoritatea posturilor de observație să fie instalate în diverse clădiri, unele dintre acestea am fost nevoiți să le fixăm în stradă.

Franco a subliniat că, din motive de securitate, era mai bine ca cei care făceau acest lucru să știe că acționează pentru Partidul Socialist Italian, activitatea desfășurată în folosul unei organizații politice fiind mai puțin periculoasă decît cea de spionaj. Cei care acceptau să facă parte din posturile de observație urmau să fie remunerați.

A doua zi, în zori, eram gata de plecare și așteptam sosirea lui Cervo, cînd cineva mi-a adus vestea că, la o distanță de numai cîteva zeci de metri de ascunzătoarea mea, poliția ocupase căile de acces în unele clădiri și că pe stradă era zarvă mare.

Mă căutau oare pe mine sau erau pe urmele emițătorului nostru ce se afla ascuns la cîteva case depărtare de croitoria în care mă stabilisem eu ?

Aceste incertitudini și emoția m-au chinuit toată ziua. Seara tîrziu a apărut sora lui Cervo, palidă și foarte agitată, care mi-a povestit că poliția făcea razii de mare amploare în această parte a orașului, intra prin case și aresta toți bărbații, cu excepția bătrînilor, pentru a-i duce la muncă forțată în Germania. Puțin mai tîrziu a apărut și Cervo, gîfîind și agitat. Mi-a spus că trebuia să plecăm imediat pentru că, din clipă în clipă, putea să apară poliția și să percheziționeze casa. Se învoise de la unitate pentru 20 de minute și venise să mă ducă în noua ascunzătoare.

Pregătirea de plecare nu necesita prea mult timp, căci tot ce aveam de luat erau niște acte secrete, peria și pasta de dinți, un aparat de bărbierit și o garnitură de lenjerie pe care mi-o împrumutase Cervo. Dar perspectiva unei călătorii printre cordoanele de polițiști nu mă tenta absolut deloc. Din fericire, Cervo adusese un Fiat pe care îl parcase în curte și, peste cîteva minute, ne aflam deja în mașină.

Am luat-o pe Corso, pînă în Piazza Colonna. Acolo am constatat că tot sectorul respectiv era împînzit de polițiști și de trupe germane, iar circulația fusese interzisă.

— Nu vă faceți probleme — mi-a spus Cervo. — Ăștia o să creadă că sîntem de-ai lor.

Deodată, în fața noastră, foarte ofensat, a apărut un om de ordine de la „publica sicurezza" (siguranța publică), care era curios să afle cine a îndrăznit să rupă lanțul de polițiști. A vrut să ne facă semn să oprim, dar, observînd tresele și petlițele purpurii de pe reverul hainei lui Cervo, s-a răzgîndit și ne-a lăsat să continuăm drumul.

Am luat-o pe o stradă lăturalnică, pavată cu pietre cubice, și am ajuns într-o piață. Spre marea mea surpriză, am observat că Cervo mă ducea spre palatul Lovatelli și atunci mi-am adus aminte de proprietarii acestuia, Filippo și Nena, despre care auzisem că muriseră.

Am urcat cu Cervo pînă la un apartament situat la etajul II. Aici el a sunat de șase ori, la trei intervale scurte de timp. In ușă a apărut o fată cam de 20 de ani. Etajul la care urcasem avea un coridor îngust și prost luminat, așa că nu mi-am putut da seama cu precizie, de la început, unde mă aflam și cine era fata care ne-a deschis. Abia după ce am intrat, am observat că mă găseam în apartamentul englezului Jim Waring, un prieten de școală, cu care mă jucasem deseori în timpul vacanțelor. In clipele acelea îmi treceau prin minte tot felul de amintiri din tinerețe, de cînd mă plimbam și jucam golf cu prietenii mei.

Visurile mi-au fost întrerupte de Cervo, care mi-a spus să trec repede prin această încăpere, să mă furișez pe scări în sus, spre terasă, s-o iau de-a lungul unui coridor alăturat

care dădea într-un mic dormitor unde, în spatele unei noptiere, se afla o mică ușă secretă.

Am trecut prin aceasta și am intrat într-un alt dormitor cu uși zidite în perete și perdele grele la fereastră. Mobila dormitorului se compunea din două paturi, o comodă, un scaun și un șifonier cu oglindă.

La zece minute de la instalarea mea în noua ascunzătoare am auzit bătăi în ușa secretă. Era fata despre care am vorbit mai înainte. Ea m-a dus într-o altă cameră, unde mi-a prezentat doi bărbați. Unul tînăr, în jur de 25 de ani, îmbrăcat într-o haină de piele de tipul celor purtate de ofițerii de aviație italieni, care se numea Baldo, și altul, mai în vîrstă, solid și vînjos, care se numea Lele.

Fata, pe care abia atunci reușeam s-o văd mai bine, era mică, cu fața rotundă, bine îmbrăcată, cu acea eleganță a mișcărilor și cu un fel de a vorbi care exprimă mai degrabă aureola puterii decît pe cea a feminității. Numele ei era Maria.

Franco avusese dreptate. Aceștia erau oamenii lîngă care mă puteam simți bine. Apoi a apărut Franco, îmbrăcat ca întotdeauna într-un costum îngrijit și călcat impecabil.

Intrucît el îmi spusese că în ascunzătoarea în care mă aflam fuseseră adăpostiți ocazional și prizonieri de război evadați, am hotărît să mă folosesc de această situație pentru a-mi crea o acoperire.

Rămînînd o clipă numai cu Franco, i-am arătat că din punctul de vedere al muncii situația nu se schimbase față de perioada cît am stat la croitor, eu neputînd lucra nici aici, deoarece mă vedeau ceilalți. Atunci Franco mi-a povestit tot ce știa atît despre gazdă, cît și despre noii mei prieteni.

Maria era fiica unui senator italian care se bucura de renumele unui mare istoric politic, stăpînit de idealuri ce respingeau mistica fascistă. Fata închiriase locuința respectivă ca să-l poată ascunde aici pe Lele, un experimentat aviator, medic în viața civilă, și pe prietenul lui din copilărie, Baldo, care era fiul unui conte. Amîndoi se ascundeau de mai multe săptămîni pentru a nu fi prinși de nemți.

Ținînd seama de aceste informații, am hotărît ca în următoarele 24 de ore să-i studiez cu atenție pe cei doi pentru ca, ulterior, să-i atrag la colaborare. In caz că ar fi manifestat rezerve, mă hotărîsem să părăsesc imediat ascunzătoarea respectivă.

Pe urmă, Franco m-a pus la curent cu evenimentele zilei. Atacurile aeriene aliate au produs pierderi grele trupelor germane și le împiedicau să-și reîmprospăteze forțele, mai ales cu trupe din partea de nord a Italiei. Calea ferată de la Verona, a cărei bombardare o cerusem noi, fusese puternic lovită, fapt ce dusese la o întîrziere considerabilă a transporturilor militare germane spre centrul Italiei. Am ciocnit cu Franco un pahar de whisky pentru acest început de succes.

Colinele Albano și regiunea Pratica di Mare, pe care le-am considerat ca fiind punctele de plecare în acțiunile împotriva flancului de vest al capului de pod, fuseseră bombardate în așa măsură încît nemții se văzuseră nevoiți să-și amîne ofensiva. Am mai ciocnit cîte un pahar de whisky pentru succesele noastre, de data aceasta împreună cu Baldo, Lele și Maria, care între timp veniseră să ne invite la masă.

După cină, Franco a plecat, iar ceilalți ne-am spus noapte bună, retrăgîndu-ne fiecare în vizuina lui.

HITLER HOTĂRĂŞTE DISTRUGEREA CAPULUI DE POD

Dimineaţa am fost trezit de Cervo, care a năvălit pur şi simplu în ascunzătoare şi mi-a comunicat că Franco cere o bombardare urgentă a căii ferate Roma-Florenţa, în special a nodurilor de cale ferată Chiusi şi Civitacastellana.

Deşi, pe moment, nu înţelegeam de ce era nevoie să se ia astfel de măsuri, am formulat totuşi o comunicare urgentă către bază, căci mă simţeam obligat să acord încrederea cuvenită lui Franco. Către seară a apărut şi el, lămurindu-mă de ce erau necesare aceste bombardamente.

Comandamentul german dăduse ordin ca linia de cale ferată Roma-Florenţa, „indiferent cît costa şi indiferent de pierderi", să fie păzită în aşa fel încît să poată fi utilizată în condiţii bune timp de 48 de ore.

In acest timp, pe traseul respectiv urmau să vină dinspre nord şapte trenuri speciale, dintre care cinci încărcate cu blindate şi artilerie grea, iar două cu muniţii şi benzină. Folosirea acestei căi ferate fusese determinată de faptul că ea oferea posibilitatea ca transportul spre front să se facă într-un timp foarte scurt.

Raportul lui Franco conţinea şi unele ştiri îmbucurătoare. Atacurile aeriene aliate, solicitate de noi pentru bombardarea regiunilor Pratica di Mare, Albano şi Genzano, i-au silit din nou pe nemţi să bată pasul pe loc şi să păstreze distanţa faţă de capul de pod de la Nettuno pînă cînd vor putea

primi și alte întăriri. De asemenea, la Frascati și în regiunea Castelli existau mari concentrări de trupe și artilerie grea. Acestea au fost puternic lovite de către aviația aliată, care și-a bazat acțiunile pe informațiile transmise de noi la 26 ianuarie. Puterea și precizia deosebită ale atacurilor aeriene aliate au dus la scăderea în mod considerabil a moralului trupelor germane.

Sarcina noastră era și de aci înainte să comunicăm bazei obiectivele mai importante care trebuiau bombardate, înainte ca nemții să-și aducă întăriri.

Aliații au greșit mult că n-au cucerit, încă din primele zile ale debarcării, Roma și colinele Albano. Ei pierduseră o mare șansă și se părea că norocul care le surisese se întorcea împotriva lor, cu urmări asupra mișcării de rezistență.

Din această cauză, partizanii, deși pregătiți să treacă la acțiune, au fost nevoiți să rămînă inactivi, așteptînd ocazia să-și reia actele izolate de sabotaj. După ce aliații pierduseră prilejul și momentul care puteau să le aducă un succes strategic hotărîtor, poliția, inițial nehotărîtă, se alătura-se germanilor în și mai mare măsură. Din nordul neofascist al Italiei se aștepta să fie transferați la Roma alți șefi de poliție. Franco insista să se facă ceva, exploatîndu-se starea de spirit a populației după hotărîrile luate de noul șef al poliției din Roma, Caruso, de a trece la organizarea unor razii de mai mare amploare. Caruso fusese transferat la Roma de la Florența.

Cea mai eficace măsură pentru contracararea acestei acțiuni era transmiterea unui comunicat oficial prin B.B.C., în care să se arate că, după ocuparea Romei de către aliați, polițiștii ce luau parte la razii aveau să răspundă personal pentru comportarea lor față de populație.

In acest sens, cîteva nopți mai tîrziu, la emisiunea în limba italiană a postului de radio B.B.C., s-a citit o declarație scrisă de mine și transmisă la baza O.S.S. de la Caserta.

După cum au arătat faptele ulterioare, acest lucru a dus pe de o parte la întărirea moralului populației, iar pe de altă

parte a demonstrat colegilor lui Franco cît de necesară era colaborarea lor cu un serviciu de informații aliat.

Am socotit că sosise momentul să acționăm asupra lui Baldo și Lele, așa cum decisesem cu o zi înainte, spunîndu-le direct cine eram și propunîndu-le să colaboreze cu noi, în sensul de a mă ajuta la studierea informațiilor, elaborarea de rapoarte și ținerea la zi a hărții. După ce le-am prezentat propunerea noastră și ne-am declinat calitatea, cei doi s-au declarat gata să mă ajute, cu atît mai mult cu cît fuseseră inactivi atîta timp. I-am avertizat asupra riscului ce și-l asumau, dar au rămas la prima hotărîre. Pe Maria am informat-o doar că noi sîntem angrenați într-o activitate secretă, fără a face și alte precizări.

Apoi am început să ne împărțim sarcinile. Lele, care dispunea de o mașină de scris, și-a asumat sarcina să clasifice informațiile pe probleme, în funcție de natura lor, cronologic și chiar pe zone geografice.

Baldo era cartograful nostru. El și-a luat angajamentul să consemneze pe hartă, în diverse culori, după un sistem special de coordonate, punctele mai deosebite menționate în diverse informații, respectiv amplasarea unităților de artilerie, bazele aeriene, depozitele de muniții și carburanți, concentrările de trupe, forțele de rezervă etc. In felul acesta aveam o imagine mult mai clară asupra mișcărilor de trupe între Roma și capul de pod.

Apoi ne-am preocupat de găsirea unei metode prin care să putem ascunde tot materialul, în mai puțin de 60 de secunde, fără a lăsa vreo urmă. Lele a găsit într-un dulap un sertar cu fundul dublu, unde se putea ascunde materialul mai important, ascunzătoare greu de descoperit chiar și de cel mai rafinat ochi.

Anumite documente, deosebit de importante, le purtam mereu asupra mea pentru ca, la nevoie, să le ard imediat sau să le înghit.

A doua zi, Franco ne-a adus o informație senzațională. După eșecul contraatacului german de la Pratica di Mare împotriva flancului stîng al capului de pod, nemții se pre-

găteau, în urma primirii unor noi întăriri, pentru un atac de mare anvergură. Conform informației lui Franco, acesta urma să aibă loc la 3 februarie, în sectorul în care avusese loc și primul contraatac, adică asupra flancului format la capul de pod de către trupele engleze. Trei erau motivele pentru care nemții au ales acest sector :

1. Terenul presărat cu coline le permitea să realizeze o apropiere acoperită, evitînd astfel focul aliaților.

2. Pozițiile ocupate de nemți la Pratica di Mare erau extrem de prielnice pentru un atac asupra flancului stîng al aliaților, întrucît aceștia, prin ocuparea sectorului Campoleone, își dispersaseră forțele.

3. Aceste acțiuni ale nemților, chiar și în cazul în care succesul nu era deplin, le ofereau posibilitatea să rupă frontul aliat.

Informațiile obținute de la Franco conțineau, de asemenea, și date referitoare la dislocarea trupelor germane în jurul capului de pod. Iată cîteva dintre ele :

Forțele armate germane angajate la capul de pod erau denumite Armata a 14-a și se compuneau din două corpuri de armată, plus două divizii de rezervă.

Pe front fuseseră trimiși 55.000 de soldați nemți, făcînd parte din patru divizii : divizia Hermann Göring, divizia 90 grenadieri antitanc, divizia 65 de infanterie motorizată și încă o divizie, a 3-a sau a 15-a. Alte patru divizii erau gata să se deplaseze spre front, printre care și divizia 362 din Civitacastellana. In plus, fiecare corp de armată dispunea de numeroase unități de artilerie antitanc, considerate deosebit de puternice.

Ulterior au mai fost identificate și alte divizii aflate deja pe front, în apropierea acestuia sau menținute ca trupe de rezervă : diviziile 1 și 4 de parașutiști, diviziile 3, 15, 29, 90 de grenadieri antitanc, divizia 26 de tancuri și diviziile 65 și 362 grenadieri. Făcînd însă socoteala efectivelor, n-am ajuns la cifra de 55.000 de oameni care trebuiau să se afle pe frontul de la capul de pod.

L-am intrebat pe Franco cum de a ajuns să afle că trupele germane aveau un efectiv de 55.000 de oameni. Cu zîmbetul său caracteristic, mi-a răspuns că a ajuns la această cifră prin simpla calculare a rațiilor de pîine cerute de nemți pentru front.

Am comunicat urgent bazei aceste date, menționînd că aliații trebuiau să fie pregătiți pentru un atac care urma să aibă loc pe ziua de 3 februarie.

Atacul a avut loc exact la data cînd fusese planificat, dată pe care noi o comunicasem cu promptitudine aliaților.

In noaptea de 3 spre 4 februarie, nemții au pornit ofensiva împotriva capului de pod de la Nettuno, atacînd din vest și din est spre centrul frontului aliat, care se întindea de la Carroceto pînă la Campoleone, traversînd șoseaua care duce spre Albano.

Cu toate că primul atac german a fost respins, generalul Lucas, care era de părere că unitățile avansate ale primei divizii erau serios amenințate, a ordonat retragerea lor pe un nou aliniament de apărare, mai convenabil, și astfel inamicul și-a atins scopul de a împinge înapoi frontul de la Campoleone. Totuși, rezistența îndîrjită a aliaților a făcut ca atacurile infanteriei inamice să piardă din vigoare. Dușmanul a suferit pierderi considerabile (aproape 500 de morți), iar englezii au reușit să facă cu această ocazie mai mult de 300 de prizonieri.

Așa a luat sfîrșit prima ofensivă germană împotriva capului de pod, iar noi am fost satisfăcuți că am avertizat la timp trupele aliate, precizînd ziua și direcția de atac. Activitatea desfășurată de noi la Roma își dovedise utilitatea practică și era momentul să trecem la intensificarea ei.

NECAZURI

La 4 februarie, cînd atacul german la Campoleone era în toi, stăteam în „peștera" mea, acoperit cu două paltoane din cauza frigului, și reflectam asupra ultimului raport pe care mi-l adusese Franco, cînd în cameră a intrat Cervo, tremurînd de frică.

— S-a dus dracului totul — a izbucnit el. — M-au dibuit ! Am fost prins de un polițist fascist, îmbrăcat civil, în timp ce fotografiam, în dreptul bisericii San Paolo, raziile poliției italiene. Polițistul mi-a confiscat aparatul ! Trebuie să mă ascundeți imediat.

S-a constatat, de asemenea, că în sectorul bisericii amintite, unde se făceau razii, unii polițiști se deghizaseră în călugări. Printre ei se afla și generalul italian Monti.

In timp ce Cervo ședea pe pat lîngă mine, mă gîndeam că un altul în locul meu i-ar fi sucit gîtul imediat pentru o asemenea gafă.

Apoi a apărut în cameră Lele, care l-a înjurat pe Cervo pentru că își parcase mașina în imediata apropiere a casei în care ne aflam noi. Cervo s-a repezit afară și a dus mașina undeva după colțul străzii. S-a întors curînd, tot cu teama în suflet și mormăind :

— Dumnezeule, ce mă fac acum ?

Nici eu nu știam ce să fac. Incercam, în disperarea mea, să-mi păstrez calmul și să dau dovadă de sînge rece și autoritate.

Eram puşi în situaţia de a lua o hotărîre, şi încă foarte rapid. Dar ce hotărîre să luăm ? Mi-am adus dintr-o dată aminte că tatăl lui Cervo era ofiţer superior de poliţie şi se afla la Roma, astfel că i-am sugerat ideea să meargă imediat la tatăl său, să-i povestească cele întîmplate şi să-l roage să confirme declaraţiile pe care urma să le dea la regiment în legătură cu acest incident.

Trebuia însă ca Cervo să plece imediat la regiment, unde să se plîngă că un idiot, îmbrăcat civil, i-a confiscat aparatul de fotografiat, care nici măcar nu era al lui, ci al tatălui său, şi că el a vrut numai să verifice dacă aparatul era bun sau nu. Cervo mă asculta privindu-mă disperat. Totul părea un joc mult prea îndrăzneţ. Eu însă nu vedeam o altă posibilitate de a ieşi din această situaţie şi nici ceilalţi din casă n-au găsit o soluţie mai bună.

Dacă Cervo, în urma acestui incident, dispărea de la regiment, însemna că îşi recunoştea vina şi, în afară de faptul că era dat dezertor, devenea suspect de spionaj. Dacă mergea pe varianta mea, contînd pe un pic de noroc, totul se putea solda cu o mustrare şi astfel incidentul se închidea.

Făcînd abstracţie de disperarea lui Cervo, eu eram supărat şi furios, deoarece era în joc chiar activitatea noastră, şi asta datorită unor imprudenţe de-a dreptul prosteşti. Intrucît misiunea noastră era strîns legată de activitatea de la capul de pod, fotografiile lui Cervo nu prezentau nici un fel de importanţă pentru noi, nici măcar din punct de vedere politic.

Dîndu-şi seama de situaţie, Cervo s-a declarat de acord cu propunerea mea, deşi era un joc extrem de periculos, care putea să-l coste chiar viaţa. Destul de deprimat, a părăsit casa, hotărît să joace această ultimă carte. Ne-am înţeles ca familia lui să-i comunice telefonic lui Franco, printr-o frază stabilită convenţional, rezultatul acestei acţiuni.

Cervo a fost pus formal sub stare de arest, însă se părea că legenda a fost crezută. Mai mult decît atît, Caruso voia să reţină pentru el aparatul de fotografiat şi i-a făcut propuneri în acest sens. Nouă, în schimb, ne era teamă ca pe pelicula din aparat să nu existe imagini compromiţătoare, dar, foarte curînd, totul s-a sfîrşit cu bine, Cervo fiind eliberat.

Raportul lui Franco din ziua de 4 februarie răspundea în cea mai mare parte cerinţelor puse de bază, dînd amănunte despre mişcările trupelor germane pe şosele şi despre depozitele de carburanţi şi muniţii.

Oamenii cu care lucra Franco supravegheau străzile din jurul Romei după planul stabilit de noi, aşa încît ne puteam forma o imagine de ansamblu asupra situaţiei. Ei furnizau date complete în legătură cu circulaţia de pe şosele, iar din studierea acestor date a reieşit clar că nemţii se străduiau să evite atacurile aeriene aliate. Trupele germane circulau aproape exclusiv noaptea, în coloane formate din cîte 15—20 de căruţe sau maşini. Coloanele păstrau între ele o distanţă de aproximativ 1 km.

Aviaţia aliată îşi concentra atacurile asupra oraşelor şi satelor, fără să observe că nemţii circulau pe drumurile lăturalnice de ţară, construite în pripă, prin muncă forţată, de către italieni, reuşind astfel să-şi aducă trupele de întărire în regiunea frontului.

Acelaşi lucru s-a întîmplat şi cu gările, unde aliaţii credeau că există trenuri de marfă încărcate. Noi am comunicat la bază că aceste bombardamente nu aveau nici un efect, deoarece nemţii îşi transportau muniţiile şi proviziile pe liniile ferate secundare, şi am arătat că era necesar ca atacurile aeriene să fie concentrate asupra podurilor, trecătorilor şi asupra altor puncte vulnerabile, care se aflau în afara oraşelor şi erau mai greu de reparat. In plus, dacă s-ar fi procedat aşa, populaţia civilă ar fi avut mai puţin de suferit. Mulţi oameni săraci, care locuiau în apropierea gărilor şi antrepozitelor, se plîngeau că în schimbul informaţiilor furnizate de ei se alegeau cu casele şi căminele distruse.

Intre timp am ajuns la concluzia că partizanii puteau fi antrenaţi în acţiuni foarte eficace, astfel încît lupta lor să devină o completare a operaţiunilor aviaţiei aliate. Ei aveau posibilitatea să arunce în aer trenurile germane încărcate cu

muniții, porțiuni de cale ferată, poduri și alte lucrări de artă, mai ales acolo unde obiectivele nu puteau fi lovite de aviație. Pentru realizarea acestor acțiuni aveam nevoie de grenade și materiale explozive, pe care le puteam obține numai de la O.S.S.

Parașutarea acestora trebuia pregătită în mod minuțios. De aceea, l-am rugat pe Franco să găsească în apropierea Romei un loc nimerit unde, pe timp de noapte, la o anumită oră, să se poată forma un triunghi luminos, care să fie reperat de piloți. In acest timp, eu mă angajam să-i conving pe cei de la O.S.S. să ne trimită materialul exploziv de care aveam nevoie. Cum Franco a declarat că el cunoaște un asemenea loc, l-am studiat pe hartă, am întocmit un plan și am formulat o comunicare către bază, căreia i-am cerut să ne trimită în afară de exploziv și un aparat de radio emisie-recepție. Cu două posturi de emisie puteam mări cantitatea de informații transmise și să reducem la jumătate riscul localizării lor prin goniometrare.

Raportul lui Franco din dimineața zilei de 7 februarie începea pe un ton foarte rece și concis :

„Comandamentul german intenționează să declanșeze un atac decisiv asupra capului de pod, pornind de la baza Pratica di Mare. Se speră că de data aceasta acțiunile trupelor germane vor fi încununate de succes. Moralul trupelor este foarte ridicat, iar comandamentul este convins că, în urma acestei operațiuni, va fi capabil să respingă orice altă încercare a aliaților de a invada Italia."

La 9 februarie, Franco mi-a adus alte materiale informative, deosebit de valoroase, privind pozițiile trupelor germane și dispunerea acestora în jurul capului de pod. După cum spunea el, aceste documente fuseseră copiate după planurile operaționale ale cartierului general german și reflectau situația așa cum se prezenta ea în dimineața acelei zile.

Intrucît Franco precizase că nu se cunoștea data exactă a începerii atacului german, ne-am limitat să comunicăm bazei pozițiile ocupate de nemți și punctul de unde intenționau

ei să pornească atacul. Dată fiind pe de o parte importanța acestor informații, iar pe de altă parte faptul că atacul putea porni oricînd, nu ne puteam permite să întîrziem nici un minut. Așa se face că în jumătate de oră postul de recepție de la Caserta avea raportul meu gata decodificat.

O altă problemă care interesa mult baza era aceea a modului în care contraspionajul german reușea să contracareze unele acțiuni ale aliaților.

Printr-un tînăr din armata italiană, care se ocupa cu problemele de cifru și era în relații foarte apropiate cu nemții, am aflat, în schimbul sumei de 100 de dolari, că aceștia reușeau în mod regulat să intercepteze și să descifreze convorbirile prin radio ale aliaților. Informațiile astfel obținute prezentau pentru nemți o importanță vitală, în sensul că puteau lua, în cunoștință de cauză, măsuri de apărare împotriva acțiunilor aviației.

Cifrul folosit de aviația aliată a fost descifrat relativ ușor de către nemți pentru că piloții, în loc să folosească pe rînd cele 31 de serii de cifre care le stăteau la dispoziție, foloseau mereu numai prima serie. Deși cifrul se schimba zilnic, datorită faptului că era foarte simplu, nemții îl descifrau imediat după primele convorbiri interceptate.

Deși i-am informat amănunțit pe aliați despre acest lucru, ei n-au ținut seamă de avertismentele mele. Rezultatul a fost că fabrica de la Carroceto, care în situația dată avea o mare importanță pentru noi, n-a putut fi cucerită.

Despre cele întîmplate atunci, istoricul Armatei a 5-a aliate notează : „In noaptea de 10 spre 11 februarie, regimentul de infanterie 179, condus de colonelul Kammerer, a înlocuit la sud de fabrică brigada 168, iar în ziua de 11 februarie, orele 6,30 dimineața, s-a trecut la atac pentru cucerirea fabricii. Sprijiniți de batalionul 91 tancuri, soldații au pătruns spre fabrică în cursul după-amiezii, dar au fost respinși.

Cu toate că artileria și tancurile noastre au transformat clădirea fabricii într-un morman de ruine cuprinse de flăcări, nemții continuau să reziste.

Prizonierii au declarat că ei știau dinainte de acest atac datorită interceptării comunicărilor radio ale aliaților.

Eșuînd și atacul din zorii zilei de 12 februarie, divizia 45 a renunțat la cucerirea fabricii."

Generalul german Westphal confirmă și el enorma importanță pe care a avut-o pentru nemți interceptarea comunicărilor aliate: „Raidurile aeriene aveau puțini sorți de izbîndă pentru a pătrunde în adîncimea frontului aliat, iar comunicările agenților noștri întîrziau. Numărul prizonierilor aliați era, de asemenea, mic. Deci, informații utile puteam obține numai prin interceptarea și descifrarea convorbirilor radio ale inamicului. Acestea au fost numeroase, iar unele dintre ele erau transmise în clar".

Noi întrețineam, siliți de împrejurări, unele legături cu oamenii lui Badoglio, dar ne feream cît puteam de mult ca ei să afle cît de puternică era organizația noastră și ramificațiile ei.

De altfel, după părerea mea, pentru aliați era foarte important să existe cît mai multe rețele de spionaj independente unele de altele, care să obțină materialul informativ prin surse și legături proprii. In acest fel, aliații aveau posibilitatea să compare între ele materialele primite.

In altă ordine de idei, eu eram gata oricînd să ajut pe oricine lupta împotriva ocupanților fasciști. Astfel, un ofițer de marină italian, cu numele conspirativ Branco, care conducea serviciul de informații al marinei, serviciu cunoscut sub denumirea de S.I.S., a reușit cu ajutorul nostru să ia legătura cu baza maritimă italiană de la Taranto și să transmită informații navale amiralului de Courten, aflat sub comanda lui Badoglio.

Nemții știau de existența serviciului de informații al marinei, dar nu cunoșteau nimic în legătură cu activitatea noastră. Faptul că literalmente ei nu cunoșteau nimic despre amploarea și zona unde acționam noi nu trebuie să mire pe nimeni, mai ales că nu cunoșteau prea multe nici chiar unii din cei mai apropiați colaboratori ai noștri. Numai cîțiva oameni, care ocupau poziții cheie în Partidul Socialist Italian, erau informați asupra secretelor noastre.

La un nivel mai jos, cei care lucrau pentru noi nu știau nici măcar pentru cine anume din cadrul partidului procurau informații. Intrucît partidul socialist era o formațiune politică în care intrau atît intelectuali cît și muncitori, s-a ajuns ca, practic, să existe ochi și urechi în fiecare birou, la orice colț de stradă, pe orice moșie boierească și în fiecare sat din regiunea care despărțea Roma de capul de pod. Membrii partidului puteau fi găsiți pe camioanele și căruțele ce străbăteau drumurile de țară, în mijlocul muncitorilor care construiau instalațiile militare pentru nemți, al pescarilor și al marinarilor etc., într-un cuvînt peste tot unde trăiau și munceau oameni. Dar cel mai important lucru îl constituia gradul lor înalt de organizare, posibilitățile de informare în condiții de securitate și conspirativitate. Pînă și cetățenii simpli, cum ar fi de exemplu țăranii din secțiile regionale socialiste, ne dădeau informații de mare valoare. Ei își aduceau marfa la piețele din diverse cartiere ale orașului Roma și observau cu aceste ocazii concentrările de trupe germane din împrejurimi, depozitele de muniții și benzină, fortificațiile etc. Doctorii care mergeau să ajute răniții din zonele bombardate ne prezentau informații privind rezultatele acțiunilor aviației și locurile unde erau necesare noi intervenții.

De la secțiile regionale, informațiile erau aduse la un birou care își schimba în permanență sediul. Unul din curieri lua de două sau de trei ori pe zi materialul informativ adunat la biroul central și îl preda la cartierul general special condus de Franco. In cursul dimineții, materialul era examinat, analizat și sintetizat, apoi raportul sinteză era bătut la mașină, după care ajungea în posesia mea. Această muncă se făcea într-un birou mai izolat al unei edituri germane, unde Franco îndeplinea o funcție oficială.

In timpul zilei, în biroul vecin cu cel al lui Franco lucrau mai multe secretare care rezolvau afacerile curente ale editurii, fără să-și dea seama că se găseau alături de sediul unei mari organizații de spionaj. Majoritatea curierilor și

cîţiva dintre clienţii editurii erau membri ai mişcării de rezistenţă şi aveau sarcina să păzească sediul lui Franco şi să-i însoţească, înarmaţi, pe alţi „clienţi". Se întîmpla deseori ca ei să poarte sub braţ pachete arătoase, în care ascundeau grenade de mînă şi pistoale automate. Franco povestea că uneori manierele şi atitudinea faţă de „clienţi" nu erau prea conforme cu tipicul comercial, dar, cu toate acestea, funcţionarii obişnuiţi ai editurii nu bănuiau natura acestei activităţi febrile. Unii dintre ei credeau că e vorba de afaceri ilicite. In cazurile de forţă majoră Franco transmitea materialul direct la bază. Acest lucru se întîmpla doar atunci cînd nu avea posibilitatea să ia legătura cu mine, deşi de multe ori mi-am zis că ar fi fost mai bine, ţinîndu-se seama de importanţa materialului, ca acesta să fie transmis direct la bază, excluzînd astfel o posibilitate de a cădea în mîna duşmanului. Cantitatea de informaţii fiind mai mare decît capacitatea de a transmite, în condiţii de relativă siguranţă, a emiţătorului, era nevoie de o selecţionare foarte judicioasă, iar această selecţionare nu putea fi făcută decît de un cadru specializat şi competent, care să cunoască cu precizie cerinţele bazei. Iată de ce nu renunţam la riscul, aparent inutil, de a vedea şi eu informaţiile respective. In plus, eu eram cel care dădeam forma definitivă rapoartelor şi tot eu le codificam. Aveam grijă ca formulările să fie cît mai scurte şi cît mai concise, iar toată operaţia asta, deşi eram gazetar de meserie, îmi lua o oră. Dacă de la Franco materialul îmi era adus de un curier pe nume Mario, de la mine îl lua un alt curier, Primo. Acesta credea că eu sînt un conducător socialist şi nu bănuia deloc caracterul „notiţei" pe care o ducea împăturită şi băgată sub inel, ca, în caz de forţă majoră, să o înghită. Primo se întîlnea cu un alt tînăr, căruia îi dădea notiţa ce trebuia înmînată telegrafistului. Locul de întîlnire a celor doi se schimba zilnic. In afară de Cervo şi telegrafist, nimeni nu ştia precis locul unde se afla aparatul de emisie. Cervo îi schimba des sediul, transportîndu-l dintr-un loc într-altul în portbagajul motocicletei, el fiind îmbrăcat în uniformă de poliţist.

Un loc foarte bun pentru instalarea emiţătorului şi transmiterea informaţiilor s-a dovedit a fi una din numeroasele bărci folosite pe timpul verii de un club nautic.

Locul de unde luam barca se afla vizavi de Ministerul Marinei italiene, care dispunea de un radio-emiţător propriu, astfel că semnalele noastre, mult mai slabe, puteau scăpa urmăririi radiogoniometrice germane.

Mai transmiteam, de asemenea, dintr-o biserică din inima Romei, în timp ce preotul îşi ţinea slujba. Preotul respectiv fusese recrutat de noi şi era gata să ne ajute chiar şi în cazul în care ar fi venit poliţia, nepermiţînd intrarea în altar pînă nu dispărea telegrafistul cu aparatul.

Franco venea la noi tot a treia sau a patra zi, şi eu îi explicam în amănunţime ce anume doreau aliaţii, iar apoi discutam posibilităţile şi dificultăţile existente pentru realizarea sarcinilor primite. In activitatea informativă, Franco se descurca mai bine decît mine, mai ales că dispunea de cunoştinţe serioase despre organizarea şi dotarea trupelor germane şi italiene.

Eu cunoşteam, în schimb, mai bine obiectivele aliaţilor, modul de a lucra al O.S.S.-ului, eram mai operativ, imprimînd şi în acest caz stilul gazetăresc.

Drept rezultat al colaborării dintre noi, reuşeam să-i ţinem pe aliaţi la curent cu tot ce făceau nemţii pe front şi în spatele frontului.

INFORMAȚII, CÎT MAI MULTE INFORMAȚII !

Un efect deosebit asupra moralului partizanilor l-a avut dotarea lor cu armament parașutat de avioanele aliate pe teritoriul ocupat. Acest fapt a cimentat și mai mult frăția de arme dintre cei care luptau împotriva fascismului german, dușmanul lor comun.

In noaptea în care am așteptat prima parașutare de arme, noi, cei din ascunzătoare, ședeam în jurul aparatului de radio și ascultam buletinul de știri al B.B.C.-ului, transmis în limba italiană.

Eram nerăbdători să auzim vocea răspicată a spicherului pronunțînd comunicarea specială : „Wilhelm o așteaptă pe Maria“, ceea ce însemna că la miezul nopții urma să aibă loc parașutarea armamentului.

Dar timpul trecea, iar spicherul nu pronunța deloc propoziția prin care să ne anunțe că avionul venea în noaptea aceea. Deodată s-a auzit un zgomot slab, care creștea mereu în intensitate. Ne-am dat seama că avionul se învîrtea în jurul punctului în care urma să parașuteze materialul. Pe urmă am auzit trei explozii puternice. După ce s-a pierdut ecoul acestor trei explozii, a dispărut în noapte și zgomotul avionului.

Mai tîrziu, după ce ne culcasem, Lele a năvălit la mine în cameră și mi-a spus :

— Am o veste neașteptată, dar nu în legătură cu avionul. Un prieten al Mariei îi cere să găzduiască cîteva zile un prizonier englez, pînă cînd se va găsi pentru acest evadat o ascunzătoare permanentă sau o posibilitate de a fugi în sud.

— Asta ne mai lipsea acum! — am mormăit eu, neliniștit de faptul că se ivea un nou pericol pentru serviciul nostru de informații. Totuși, trebuia să-l ajutăm, chiar numai pentru a fi cu conștiința împăcată că nu refuzam sprijinul nostru unui om care se afla în pericol.

Amețit de somn, Baldo s-a îmbrăcat repede și a plecat să-l aducă de undeva din oraș pe prizonierul englez.

Intre timp ne-a sosit vestea că avionul american, care transporta explozivi pentru partizani, fusese surprins de focul artileriei antiaeriene germane. Din această cauză aruncase încărcătura în alt loc decît cel prevăzut și toată Roma nu vorbea despre altceva decît de avionul străin și de exploziile misterioase.

Apoi a sosit și Baldo cu prizonierul englez. Acesta ne-a povestit cum a fugit din lagărul german, cum și-a petrecut ultimele două luni împreună cu un alt camarad într-o pivniță dintr-un sat aflat la o depărtare de cîteva zeci de mile de Roma și cum o țărancă din vecini le aducea o dată sau de două ori pe zi hrană. Intrucît era timpul să ne culcăm, l-am dus pe evadat în camera sa și l-am instruit cum trebuie să procedeze în cazul în care vizuina noastră era descoperită.

In dimineața zilei de 15 februarie n-am primit informații deosebite, dar spre seară a apărut Franco, care mi-a adus la cunoștință faptul că nemții intenționau să înceapă o acțiune de mare anvergură în sectorul îngust de la Carroceto.

O altă informație demnă de luat în seamă se referea la declarația transmisă de B.B.C. și care a avut un puternic efect asupra forțelor polițienești din Roma. Toți polițiștii așteptau să afle ce măsuri preconizau aliații să ia împotriva celor vinovați de suferințele pricinuite populației și care dintre ei erau considerați vinovați. După părerea mea, venise timpul să transmitem bazei lista ofițerilor superiori din poliție, mai ales a acelora despre care dețineam informații că colaborau cu nemții.

Revenind la atacul menționat, iată cum îl prezintă generalul Westphal în memoriile sale:

„Existau două variante în privința direcției de atac, una de la Cisterna spre sud-vest și alta prin Aprilia spre Anzio. Conducerea superioară a ordonat ultima variantă, adică drumul cel mai scurt, stabilind totodată și lățimea fîșiei pe care să se pornească la atac, respectiv 6 km. De ani de zile forțele care atacau erau prea slabe ca să poată obține succese hotărîtoare, pe toate fronturile existînd forțe numai pentru o singură linie de atac. De data aceasta se urmărea să se realizeze atît masa, cît și profunzimea necesare asigurării condițiilor unui succes decisiv, deoarece Hitler își punea mari speranțe în reușita atacului."

Toate aceste date au fost însă transmise de noi la bază. Iată o analiză concludentă și cuprinzătoare în legătură cu soarta atacului de la 16 februarie, prezentată de Winston Churchill în memoriile sale despre cel de-al doilea război mondial.

„Atacul general la care ne așteptam pe direcția Anzio și care urmărea să ne arunce în mare a început la 16 februarie. Se angajaseră în luptă 4 divizii germane sprijinite de 450 tunuri. Lovitura principală era îndreptată spre sud de Campoleone.

Ordinul special dat de Hitler a fost citit în fața soldaților înainte de atac. El cerea ca în trei zile capul de pod să fie cucerit. In frontul nostru a fost înfiptă adînc o secure. Focul de artilerie care a împiedicat amplificarea acțiunilor de debarcare era acum și mai puternic. Totul depindea de un fir de păr. O nouă retragere nu era posibilă. Un atac i-ar fi oferit dușmanului posibilitatea să bată cu foc permanent de artilerie nu numai vasele angajate direct în luptă, ci să pericliteze și acțiunile de îmbarcare și retragere. Eu nu-mi mai făceam nici un fel de iluzii asupra rezultatului acestei lupte pe viață și pe moarte.

Dar pînă la urmă norocul, care pînă atunci n-a prea fost

de partea noastră, ne-a surîs și nouă, răsplătind din plin vitejia disperată a trupelor americane.

Atacul trupelor naziste a fost oprit, apoi frontul german, care înaintase puțin, a fost rupt prin atacuri din flanc, sprijinite de întreaga capacitate de foc a artileriei de care dispuneam și de bombardamentele executate cu toate forțele aeriene din zonă. A fost o luptă cumplită. Pierderile au fost grele de ambele părți, dar bătălia care ne-ar fi putut aduce moartea a fost cîștigată."

In dimineața zilei de 17 februarie, adică cu cîteva zile înainte de a afla amănunte despre evoluția situației de la capul de pod, comunicarea mea către bază a început în felul următor : „Dușmanul nu mai este atît de optimist. El speră totuși să treacă la un contraatac decisiv, de îndată ce va primi întăririle pe care le așteaptă".

Dată fiind amploarea bătăliei, noi nu puteam face mare lucru pentru moment, cel mult să indicăm poziția unor obiective — drumuri și căi ferate — care să fie atacate de către aviație. In plus, mai trebuia să avem grijă și de propria noastră piele.

Dacă atacul german reușea, atunci poziția noastră la Roma era periclitată. In planul inițial al misiunii mele se prevedea că o să acționez la Roma maximum două săptămîni, dar trecuse de mult acest timp și nu se întrevedea posibilitatea ca aliații să elibereze prea curînd capitala Italiei. Noroc că Franco era foarte activ. El contactase un tînăr locotenent care făcea legătura între comandamentul german și cel italian și i-a cerut să ne facă rost de acte din care să reiasă că am fi ofițeri ce lucram la comandamentul orașului Roma. Așa se face că într-o zi am fost invitat la comandament, sub numele de Luigi Desideri, pentru a mi se elibera un nou buletin de identitate. După ce am intrat în posesia noilor acte, m-am simțit mai în largul meu și m-am putut prezenta la sediul lui Franco pentru a rezolva acolo problemele informative, excluzînd astfel o posibilitate ca materialul să cadă în mîna inamicului.

Tot în această perioadă am hotărît să găsim mai multe

locuri pentru instalarea noului emițător și s-a căzut de acord ca, la început, acesta să fie dus într-o mansardă de unde se putea transmite în bune condițiuni. De asemenea, am stabilit să ne căutăm fiecare noi ascunzători, despre care să nu aibă toți cunoștință. Făceam lucrul acesta pentru ca în caz de nevoie să avem un refugiu sigur și asta nu că n-am fi avut încredere unul în altul, ci pentru simplul motiv că nimeni, nici în cazul în care e supus la cele mai grele chinuri, nu poate spune ceea ce nu știe. Cu toate riscurile pe care le implica această operație, tot atunci am hotărît să ținem o evidență a tuturor cheltuielilor noastre.

Franco era foarte prins cu treburi în cadrul mișcării de rezistență din Roma, al cărei moral oscila, la fel ca și al nostru, în funcție de situația de la capul de pod.

Moralul populației se înrăutățea și el, datorită lipsei de alimente și combustibil. Nu existau gaze aproape deloc și nici cărbuni care să rezolve problema gătitului. Proastă era situația și cu apa, curentul electric și transporturile publice.

Era absolut necesar să se ridice moralul general al populației prin influențarea opiniei publice în mod pozitiv, după cum trebuia intensificată cît mai repede și activitatea partizanilor, care fuseseră mobilizați încă din ziua debarcării de la Nettuno. Franco propunea lansarea unui apel radiodifuzat, prin care să se ceară luptătorilor din rezistență să-și intensifice eforturile și să treacă la acțiuni împotriva trădătorilor aflați în slujba ocupantului german. Totodată, era necesar ca aliații să acorde un sprijin mai eficient partizanilor și familiilor acestora prin parașutarea de armament, alimente și bani, deoarece cea mai mare parte a rezervelor fuseseră epuizate. Numai în felul acesta li se putea menține un moral ridicat și pe mai departe.

Folosind partizanii în acțiuni de sabotaj și diversiune nu mai era necesară bombardarea gărilor și nu se mai pricinuiau victime în rîndul populației civile, fapt care dăduse naștere la multe sentimente ostile față de aliați.

Sosise, de asemenea, timpul să trecem la realizarea unei sarcini esențiale și anume : ducerea războiului psihologic.

Această sarcină o aveam încă de la debarcarea în Africa de Nord, dar n-am putut s-o traduc niciodată în fapt.

Era necesar ca noi, împreună cu cei de la secția pentru ducerea războiului psihologic, să transmitem zilnic prin radio cîte un comunicat privind situația de pe front și din spatele lui. De un real folos ne-ar fi fost accesul la tipografiile fasciste, pe care să le folosim pentru tipărirea unor materiale de propagandă. De știri nu duceam lipsă, căci atît la Roma cît și în împrejurimile ei nu exista nici un eveniment politic care să nu ajungă și la urechile noastre în cel mai scurt timp. Aceste evenimente puteau fi foarte bine exploatate în interesul nostru. Așa de exemplu, Franco și, mai ales, Guiliano Vassalli erau informați în mod curent cu tot ceea ce se întîmpla în cercurile sus-puse ale Comitetului Național de Eliberare, adică în centrala pentru informații politice.

De asemenea, am avut grijă să ne recrutăm sau să ne plasăm oameni atît în hotelurile mari, cît și în cele mici. Datorită faptului că aceștia erau în contact permanent cu nemții, ei jucau nu numai rolul unor surse care ne alimentau cu material informativ deosebit de interesant, dar și pe acela de barometru prin care cunoșteam în permanență starea de spirit a trupelor germane.

Imediat după sosirea la Roma, luasem legătura cu diplomații noștri de la Vatican : sir D'Arcy Osborne, ambasador britanic pe lîngă Sfîntul Scaun, și Harold Tittmann, un american care conducea afacerile lui Myron Taylor, ambasador special al președintelui Roosevelt la Vatican.

Din fericire, pe amîndoi diplomații, care erau vechi și apropiați prieteni ai familiei, îi cunoșteam încă din copilărie. Inainte de război, familia Tittmann servea masa împreună cu noi și își alunga plictisul lecturînd cărțile din biblioteca noastră. De altfel, la izbucnirea războiului, cărțile le-am lăsat toate la ei.

Ținînd seama de poziția lor și de faptul că ei aveau unele sarcini cu caracter secret, am hotărît să nu le solicit ajutorul pentru a nu-i împovăra și mai mult. Totuși, le-am dat de înțeles că duceam o serie de acțiuni de mare amploare.

Timpul avea să-mi dovedească că procedasem bine necolaborînd prea strîns cu ei, deoarece nemții le-au spart codul și erau la curent cu toate acțiunile pe care le întreprindeau.

De altfel, noi aveam un contact excelent cu Vaticanul prin unchiul lui Franco, un diplomat distins și amabil, care pe atunci reprezenta Ordinul Cavalerilor de Malta pe lîngă Sfîntul Scaun.

O altă sursă deosebită era omul pe care-l plasasem într-o poziție foarte înaltă în cenzura fascistă și care ne ținea la curent cu tot ce era mai important în trimiterile poștale. Acest agent foarte harnic ne procura deseori scrisori, pe baza cărora executam lucrări care prezentau interes deosebit pentru aliați. Prin această sursă culegeam informații despre celelalte puteri ale Axei, despre țările neutre, precum și date foarte concludente în privința moralului celor care scriau scrisorile. Insă cel mai util serviciu pe care ni-l făcea era acela că ne comunica conținutul unor documente deosebit de importante pentru orientarea organului de contraspionaj german. Era uimitor cu cîtă imprudență puneau oamenii pe hîrtie locurile de staționare a prizonierilor aliați, pozițiile grupurilor de partizani din munți și, mai grav dintre toate, propriile lor convingeri politice. Datorită prietenului nostru, aceste documente, care erau destinate S.D.-ului (Serviciul de siguranță), dispăreau pe drum în mod misterios. Materialele interesante care se refereau la neofasciști și la agenții dubli le-am păstrat pentru a le transmite la bază, extrăgînd din ele, bineînțeles, tot ceea ce interesa propria noastră securitate.

Un alt agent, la fel de important pentru noi, lucra chiar în organul de contraspionaj al Italiei fasciste. El ne ajuta să evităm agenții dubli care încercau să se infiltreze în clandestinătatea noastră.

In cea mai mare închisoare din Roma — Regina Coeli — doi gardieni și unul din doctorii de acolo lucrau direct

pentru noi. Preoţii care făceau slujbe religioase pentru partizanii executaţi de nemţi ne comunicau, de cele mai multe ori, numele adevărate ale celor ucişi, nume pe care deseori nici nemţii nu le cunoşteau.

Datorită acestor surse, datorită lui Cervo, datorită lui Ottorino Borin, care lucra la comandamentul german al oraşului Roma condus de Maeltzer, dispuneam de tot ce ne trebuia pentru a pune pe picioare şi a duce un război psihologic original. In acelaşi timp, dispuneam şi de mijloacele necesare pentru aprecierea efectelor acestui război.

Problemele pe care noi le transmiteam în perioada aceea erau în general de domeniul contraspionajului.

La 14 februarie am transmis bazei numele a paisprezece şefi de birouri de poliţie din Ministerul de Interne, inclusiv conducători ai faimoasei O.V.R.A., nume pe care baza ni le ceruse în repetate rînduri.

La 19 februarie am transmis o comunicare mai amplă, în care am menţionat numele celor mai de seamă agenţi italieni care lucrau pentru nemţi, indicînd adresele sau numărul camerelor de la hotelurile unde locuiau. Am transmis această comunicare cu recomandarea ca numele trădătorilor şi ale criminalilor să fie comunicate opiniei publice prin radio.

O altă problemă pe care noi am rezolvat-o cu succes în perioada aceea a fost găsirea unui loc potrivit pentru păstrarea armamentului paraşutat de către avioanele aliate. Alegerea a căzut asupra cimitirului Verona, aflat la marginea Romei. Acesta prezenta avantajul că semnalele luminoase pentru orientarea avioanelor nu atrăgeau nimănui atenţia, considerîndu-se că aprinderea lumînărilor în cimitir era un fapt obişnuit.

In acest scop, Franco pregătise un număr de 50 de cavouri pentru ascunderea materialului paraşutat. Ulterior, partizanii puteau veni în linişte să-l ridice, intrînd în cimitir cu flori şi ieşind cu arme şi material exploziv.

Intre timp, o serie de informaţii ne aduceau la cunoştinţă faptul că nemţii fabricau la studioul de filme Cinecitta tancuri şi tunuri de lemn. Franco era plecat cu Ottorino Borin în nordul Italiei şi personal nu aveam posibilitatea de a lămuri intenţiile nemţilor. Curînd însă s-a întors Franco şi, prin sursa lui de la cartierul general german, a aflat că nemţii pregăteau un puternic atac cu tancuri şi blindate asupra capului de pod. Tancurile şi tunurile de lemn erau destinate să distragă atenţia aliaţilor de la adevărata grupare de forţe inamice, aproximativ 100 de tancuri şi care blindate, aflată între Velletri şi Cisterna, adică în zona în care urma să aibă loc atacul.

Imediat am luat măsuri de transmitere a acestor informaţii bazei, iar ea a cerut ca aviaţia aliată să bombardeze şi să distrugă gruparea de tancuri inamice, dînd astfel peste cap planurile nemţilor.

La 3 martie am întocmit una din cele mai lungi comunicări care au fost transmise vreodată la bază. Era vorba de prezenţa în gara Ostiense a 28 de vagoane de marfă, încărcate pînă la refuz cu muniţii. Alte 70 de vagoane, încărcate cu tancuri uşoare şi care blindate, staţionau în gara Salaria, la nord de Roma. Prin această comunicare ceream aviaţiei să acţioneze rapid, înainte ca nemţii să poată deplasa garniturile respective în altă parte.

Avioanele B-26 au bombardat gara Ostiense. Exploziile au fost atît de puternice, încît mulţi locuitori ai Romei au crezut că aliaţii au întreprins o nouă debarcare şi că au ajuns deja la porţile Romei. Din nefericire, aceste bombardamente au făcut multe victime în rîndul populaţiei civile. Astfel, în apropiere de gara Ostiense a fost distrusă o fabrică în care şi-au găsit moartea printre ruine 250 de muncitori. Ulterior s-a emis părerea, şi eu am fost de acord, că trenurile germane puteau fi bombardate în afara oraşului.

In a doua jumătate a lunii februarie, Coniglio a întreprins o călătorie la Florenţa şi în alte oraşe din nordul Ita-

liei, astfel că n-am mai avut nici o legătură cu el și nu mi-am mai făcut sînge rău din cauza lui.

La începutul lunii martie, întorcîndu-se la Roma, mi-a transmis un raport care trebuia să-l trimit la bază și în care arăta că un grup de agenți trimiși de căpitanul Z în nordul Italiei refuzau să execute ordinele date de el și nu voiau să ia legătura cu baza, în rîndul lor domnind deruta.

In același timp, am aflat din mai multe surse ale mișcării ilegale că era imposibil de lucrat cu Coniglio. Acesta se autointitula șeful O.S.S.-ului pentru întreaga Italie și, ceea ce era mai rău, mai mult încurca decît ajuta rețelele ilegale.

Totodată, Cervo m-a înștiințat că în rețeaua formată în afara orașului Roma avuseseră loc mai multe incidente regretabile și că, conform unei comunicări din Genua, nemții descoperiseră un agent al căpitanului Z, care poseda un radioemițător. Mai existau două grupe de agenți, cu numele conspirativ Siria și Iris, care posedau două radioemițătoare, dar acestea nu reușiseră niciodată să ia legătura cu baza, deoarece fuseseră părăsite de șeful lor de la serviciul secret de informații, care le-a lăsat fără instrucțiuni și fără banii de care aveau nevoie. De asemenea, un aparat de emisie-recepție parașutat în apropierea regiunii de debarcare, n-a mai fost găsit.

Raportul pe care Coniglio cerea să-l transmit la bază conținea și unele informații cu caracter „politic". Din acestea reieșea că forțele C.N.L. din nordul Italiei erau inferioare ca potențial, organizare și capacitate tehnică forțelor militare devotate lui Badoglio și regelui.

Acest „material informativ" m-a determinat să trag concluzia că el avea un caracter vădit tendențios și că în nordul Italiei Coniglio a desfășurat activitate politică și nu muncă informativă.

Am acceptat să transmit raportul lui, dar am eliminat partea politică, păstrînd numai recolta săracă de informații militare pe care le adunaseră agenții noștri din nord. Unul

din ordinele pe care le-am dat a fost acela ca emițătorul Vittoria să nu transmită nici un fel de informații politice, și aceasta pentru a nu complica și a nu periclita activitatea informativă prin atragerea mea în lupte sau intrigi politice.

Eu le explicasem clar reprezentanților C.N.L. că, fără a ține seama de convingerile politice proprii pe care mi le mențineam și apăram, pe mine mă interesau exclusiv informațiile care prezentau utilitate pentru aliați în lupta lor împotriva fascismului german, neavînd intenția să mă amestec în nici un fel în controversele interne ale partidelor politice italiene.

Cu fiecare zi ce trecea, devenea tot mai clar că Coniglio nu intenționa să furnizeze Armatei a 5-a material informativ. Sursele pe care le folosea nu culegeau informații de valoare, iar agenții săi erau mai mult agenți politici, care căutau să se infiltreze în O.S.S. pentru a-și asigura în acest fel controlul asupra serviciilor de informații din Italia.

In răspunsul ei, baza noastră mi-a telegrafiat în mod clar că eu eram autorizat să dau ordine la Roma și că Coniglio trebuia să plece în nordul țării, unde să se ocupe de agenții lui fantomatici de acolo.

Cînd Cervo i-a arătat lui Coniglio această comunicare a bazei, în care se stabileau competențele, acesta a declarat că, întrucît eu răspundeam de orașul Roma, însemna că eram subalternul lui, căci el era șeful O.S.S.-ului pe întreaga Italie.

Am hotărît să-i amintesc lui Coniglio că în calitate de cetățean american nu puteam să mă subordonez lui și că rețeaua O.S.S. nu era construită după principiile unei ierarhii fasciste. In acest scop, i-am fixat o întîlnire la periferia orașului. Coniglio s-a prezentat la întîlnire, prilej cu care am discutat mult împreună. Cu toate că a fost politicos și amabil, n-a acordat nici o atenție spuselor mele și nici ordinelor primite de la bază.

Am mai aflat că el pusese mîna pe un aparat de emisie-recepție și-l ascunsese, dar, întrucît nu avea telegrafist, nu-l putea folosi. L-am rugat pe Cervo, care îmi adusese această

informație, să-i ia aparatul și să mi-l aducă mie. Intenționam să depun toate eforturile pentru a asigura punerea în funcțiune a aparatului și buna lui funcționare, făcînd personal pe telegrafistul.

La 12 martie, baza a repetat ordinul adresat lui Coniglio, cerîndu-i să părăsească imediat Roma și să se ocupe de agenții din nordul țării. In felul acesta, se părea că necazurile noastre iau sfîrșit.

UN PACT ÎNCHEIAT CU PARTIDUL COMUNIST

La 11 martie, scriam următoarele în jurnalul meu personal :

„Sînt aici de peste 7 săptămîni. Am impresia că trăiesc de cînd lumea în această cameră tapisată cu mătase, cu sofa moale și cu florile aduse de Maria. De cîte ori mă furișez în dormitorul meu ridicol, sînt pătruns de sentimentul că toată viața am trăit numai așa. Clipele de panică și teamă au devenit mai rare.

Cu toate că zilele se scurg după un anumit tipic, nu le pot socoti totuși monotone. De la micul nostru aparat informativ, organizat oarecum la întîmplare în primele zile, s-a ajuns acum la o organizație vastă, cu sute de oameni ce culeg informații de peste tot și care, dacă le-aș păstra, ar forma biblioteci întregi. Aceste materiale ajung la mine pe mai multe căi, absolut sigure, și astfel, prin eter, pleacă la bază un fluviu permanent de informații. Ele sînt așa de numeroase și de diverse, încît conținutul lor nu ne poate plictisi. Examinarea obiectivelor bombardate după indicațiile noastre; luarea de măsuri pentru a șterge orice urmă care să ducă la noi în cazul că un om de-al nostru este urmărit ; sprijinul acordat informatorilor în caz de nenorociri ; măsurile de inducere în eroare a doi informatori ai lui Coniglio, care ne-au amenințat că ne vor denunța Gestapoului, în caz că pînă la 15 martie nu le vom da o jumătate de milion de lire ; mă-

surile luate pentru ferirea organizației de invidia și ambițiile politice ale lui Coniglio și ale oamenilor lui Badoglio ; verificarea și prevenirea pătrunderii în organizația noastră a unor eventuali agenți dubli ; legăturile agenților noștri cu diverse partide, ministere, societăți sau grupuri și uniuni active ; cultivarea legăturilor noastre cu diverşi partizani militari și grupe de rezistență de pe întreg teritoriul italian — toate la un loc, nu ne lasă timp să ne plictisim.

Viața petrecută împreună cu Baldo, Lele și Maria nu s-a schimbat deloc de cînd sînt aici. In cursul dimineții dormim, deoarece noaptea lucrăm și de multe ori nu ne culcăm pînă la orele patru, cinci sau șase dimineața, dar munca îmi place, iar timpul de lucru este în funcție de cantitatea de informații primite. In timpul liber jucăm bridge în trei sau îmi scriu memoriile.

La radio se transmite foarte des muzică interesantă și, grație lui Franco, uneori obținem cîte o sticlă de brandy, din care savurăm cîte un păhărel în cursul nopții.

Este o viață plăcută în felul ei, și ar fi și mai plăcută dacă n-ar exista această teamă continuă că, dintr-o clipă în alta, ne putem trezi cu miliția fascistă peste noi. Din această cauză, ies din casă cît mai puțin posibil și numai pentru a stabili legăturile absolut necesare.

Zilele devin mai lungi, mai calde și mai însorite. Miroase deja a primăvară, iar soarele încălzește zidurile posomorîte din acest vechi cartier al Romei.

Doamne, cît e de frumoasă primăvara la Roma ! Ce bine ar fi să fie pace, să stau la soare și să citesc ore întregi, fără să tresar la fiecare zgomot suspect, mereu cu teama în suflet că am comis vreo greșeală care i-a pus pe nemți pe urmele noastre.

Grea ocupație este munca de care am avut parte !"

Curierul centralei serviciului nostru a venit la mine cu un raport de la Franco și mi-a spus că lucrătorii sediului unde se adunau informațiile, exceptîndu-l pe el și pe Franco, fuseseră arestați. Am fost foarte alarmat, dar, ulterior, a venit Franco și mi-a spus că-i vorba de o exagerare. Nemții arestaseră, e drept, mai mulți oameni din posturile de observație exterioare, dar, deși pierderile erau destul de mari, serviciul nostru n-a fost lovit în punctele cheie.

Din informațiile strînse în legătură cu aceste arestări, am aflat că unul din oamenii noștri, care se dusese la gară pentru a culege date despre un tren ce urma să fie aruncat în aer, fusese urmărit de S.S. Intors acasă, omul tocmai redacta raportul cînd în casă au năvălit nemții. Impreună cu el au fost arestate încă două persoane, soț și soție, care locuiau în aceeași casă. Intîmplarea a făcut ca tocmai atunci să sosească un tînăr, folosit drept curier, și acesta, de frica schingiuirilor, s-a declarat gata să-i ajute pe S.S.-iști. Tînărul, după ce a luat legătura prin telefon cu șeful său, i-a condus pe nemți la sediul secției respective, unde S.S.-iștii au reușit ca în cursul zilei să aresteze mai mulți curieri și informatori.

Pentru ziua de 14 martie aveam aranjat să mă întîlnesc cu Franco și cu conducătorul organizației militare a Partidului Comunist Italian, Giorgio Amendola.

Exact la ora prînzului, Franco a venit cu o mașină a poliției și am pornit la drum. Jurnalul meu de zi descrie această ieșire în felul următor :

„Străbătînd străzile Romei în această primăvară însorită și timpurie, mă simțeam cuprins de senzații deosebit de plăcute, deși mă stăpînea mereu gîndul că puteam fi urmărit.

Piața Veneția și toată strada Națională erau destul de populate, fapt care m-a determinat ca jumătate din timp să-l folosesc pentru notarea semnelor de armă ale nemților pe care-i vedeam. Restul timpului l-am folosit pentru a mă uita după fetele acelea ale Romei, atît de drăguțe și de atrăgătoare.

Am trecut prin fața gării sau, mai exact spus, prin fața a ceea ce mai rămăsese din ea. Era trist să privești consecințele bombardamentelor."

Ajunși în strada Veneto, am oprit mașina și, pînă să ne întîlnim cu Amendola, ne-am plimbat puțin, mîngîiați fiind de razele soarelui roman.

Apoi Franco mi-a făcut semn să mă uit pe cealaltă parte a străzii. L-am zărit pe şeful mişcării comuniste ilegale. Ieşise dintr-un mic restaurant, ţinînd un ziar în mînă. Amendola era un bărbat destul de tînăr şi bine făcut. Privindu-l de pe cealaltă parte a străzii, mi-am adus aminte de tatăl lui, un liberal antifascist, care murise în urma torturilor la care fusese supus de bandele fasciste pe timpul arestării. Activitatea ilegală a fiului său era mai mult decît justificată.

Ne-am făcut reciproc semne discrete şi am plecat mai departe pe strada Veneto, spre clădirea unde lucra Franco. Aici nu se găsea ţipenie de om. Am intrat şi ne-am aşezat la masă, unde am început discuţiile.

La început am discutat despre divergenţele ivite între mine şi Coniglio. Apoi i-am spus lui Amendola că eu, deşi nu-i foloseam niciodată pe comunişti ca agenţi în rezolvarea unor sarcini (din simplul motiv că ei se ocupau mai mult de problemele lor), încă de pe cînd eram în Africa de Nord aveam contacte destul de strînse cu conducătorii lor, cu care am căzut de acord să ne ajutăm unii pe alţii în lupta împotriva duşmanului şi să nu ne spionăm reciproc. Eu îmi respectasem această obligaţie şi pe teritoriul Italiei, fapt pe care el îl putea verifica uşor.

Pe urmă am discutat împreună probleme legate în special de mişcarea de partizani, despre modul în care trebuia să acţionăm şi, mai ales, să colaborăm cît mai strîns.

Franco era supărat că aliaţii îi tratau pe adevăraţii partizani antifascişti aproape ca pe duşmani şi nu ca pe nişte oameni care îşi jertfeau de bună voie viaţa, apărînd aceleaşi principii pentru care luptam şi noi.

In timpul discuţiei a reieşit că Amendola avea în multe privinţe păreri similare cu ale noastre, iar rezultatul acestei întrevederi a fost hotărîrea ca în viitor să colaborăm şi mai mult unii cu alţii.

MULTE SUCCESE, DAR ŞI MAI MULTE GHINIOANE

Raportul lui Franco din dimineaţa zilei de 15 martie nu conţinea decît trei informaţii. Dar, cînd a venit spre seară pentru a servi masa împreună, mi-a adus la cunoştinţă că, după cîte se părea, nemţii din strada Tasso (locul unde se afla o închisoare nazistă) nu reuşeau să scoată mare lucru de la oamenii pe care îi arestaseră. Imediat ce se produseseră aceste arestări, secţiile noastre luaseră măsuri de contracarare a oricăror desconspirări şi serviciul de informaţii era iar pe calea cea bună, capabil să-şi menţină poziţiile cîştigate.

Totuşi, nemţii au aflat de planurile noastre de a întreprinde un atac împotriva închisorii din strada Tasso pentru a-i elibera pe deţinuţi şi au luat măsuri de întărire a pazei, instalînd cuiburi de mitraliere şi înconjurînd clădirea cu sîrmă ghimpată.

Ne-am gîndit atunci la bombardarea închisorii de către aviaţia aliată. Acest fapt prezenta atît avantaje cît şi dezavantaje. Bombardînd închisoarea, puteam omorî şi o parte din deţinuţi, fapt foarte demoralizant, însă prin eliberarea celorlalţi ne-am fi atras simpatia oamenilor.

Tocmai cînd discutam mai aprins cu Franco despre felul cum trebuia organizat un astfel de atac şi cum să fie sprijinit de către noi, a sunat de şase ori soneria. In casă a intrat Cervo, mai agitat ca de obicei.

Vizita lui m-a surprins și totodată m-a supărat (în ultima vreme ne vizita foarte des și acest lucru putea deveni periculos pentru securitatea noastră).

De data aceasta avea însă o serie de probleme importante de raportat : reușise să intre în posesia aparatului de emisie al lui Coniglio și găsise și un telegrafist, care, din nefericire, își pierduse codul și instrucțiunile. I-am ordonat să-l aducă pe telegrafist la mine cît mai urgent posibil. Cervo mi-a mai raportat, de asemenea, că găsise și o ascunzătoare pentru emițător și telegrafist, dar mai existau o serie de probleme, deoarece proprietarul clădirii respective nu voia să închirieze nici o cameră dacă nu i se cumpăra și niște mobilă la un preț destul de ridicat.

Aici este cazul să amintesc de o întîmplare petrecută anterior, destul de neplăcută și cu urmări nefaste pentru activitatea noastră, despre care am fost informat, după cum se va vedea, destul de tîrziu.

Intr-una din zile, telegrafistul aparatului Vittoria se întîlnise pe stradă cu un om care l-a întrebat dacă mai activează. Omul acesta se numea Franco di Walter și îi fusese prezentat telegrafistului, la venirea lui la Roma, de către un anume Paolo. Gravitatea faptului consta în aceea că Paolo, care activase într-una din grupele conduse de Coniglio, fusese agent dublu. Spun fusese, deoarece a murit împușcat pe cînd încerca să evadeze dintr-un lagăr al O.S.S.-ului, situat undeva pe lîngă Neapole. După această întîlnire, di Walter îi lăsase telegrafistului nostru o notiță la barul pe care acesta îl frecventa în mod regulat și îi solicitase o întîlnire urgentă. In momentul primirii biletului, telegrafistul a fost avertizat de chelnerul ce i-l înmînase că trebuie să fie atent, deoarece di Walter era agent nazist care se dădea drept comunist cu scopul de a pătrunde în mișcarea de rezistență.

Cu această ocazie a ieșit din nou în evidență lipsa nemaipomenită de prevedere de care dăduseră dovadă Coniglio și căpitanul Z, astfel că i-am spus lui Cervo să-i transmită telegrafistului ordinul strict de a nu părăsi sub nici o formă locuința în care se afla aparatul de emisie, pînă cînd aveam să-i găsim o altă ascunzătoare.

Inainte de a pleca pentru a-mi îndeplini ordinul, Cervo s-a oprit în ușă și m-a întrebat încă o dată dacă n-aș vrea să stau de vorbă cu tatăl lui. Deși mă întrebam ce sens avea această întîlnire, totuși într-un colțișor al minții mele se născuse ideea de a încerca să realizez, cu ajutorul tatălui lui Cervo, o infiltrare în aparatul de stat fascist din Bologna.

Am convenit să ne întîlnim a doua zi după-amiază, acasă la Cervo, gîndindu-mă că e neobișnuit și interesant să te întîlnești cu un om care a avut timp de patru ani funcții de conducere în cadrul poliției secrete fasciste.

După ce a plecat Cervo, am rămas numai noi, „ai casei", așteptînd-o pe Maria să ne servească masa. Eu și cu Franco am folosit acest timp pentru a blestema încă o dată pe idioții care au săvîrșit gafa de care vorbeam mai sus și a ne întreba cum de au putut recruta pentru serviciile noastre agenți atît de periculoși ca Paolo și Coniglio. Discutînd pe această temă, am trecut, fără să ne dăm seama, la dezbaterea activității noastre de viitor. Franco voia să-mi prezinte un tînăr conducător de partizani din Torino, care organizase un serviciu de curieri la granița cu Elveția, și pe care îl considera capabil să organizeze la Torino o rețea de agenți asemănătoare cu cea condusă de noi la Roma. In cazul în care mă convingeam de capacitatea și posibilitățile lui, eram hotărît să-i dau instrucțiunile necesare și banii de care avea nevoie pentru finanțarea organizației sale.

Cînd, a doua zi, la ora prînzului, a apărut la mine acest tînăr, eu pregătisem deja totul și timp de mai multe ore am discutat problemele în amănunțime. La sfîrșitul discuțiilor i-am dat o serie de instrucțiuni, cerîndu-i ca ori de cîte ori avea vreo nelămurire să vină la mine.

Intre timp, sosise ora la care trebuia să mă văd cu tatăl lui Cervo. Mi-am îmbrăcat paltonul, mi-am luat pălăria, ochelarii cu lentile false pentru deghizare și m-am îndreptat în

grabă spre locul obişnuit de întîlnire, unde mă aştepta Cervo cu motocicleta.

Mama şi sora lui Cervo m-au primit cu bucuria şi ospitalitatea de altă dată, după care au plecat, avînd treabă în oraş, aşa că am putut sta în voie de vorbă cu ceilalţi doi. In discuţia cu mine, tatăl lui Cervo s-a arătat foarte amabil. Am sesizat la el o anumită şiretenie sudică, dar, în general, mi-a lăsat impresia unui bun cetăţean, un poliţist care, în tot ceea ce făcea, se străduia să se poarte omenos cu semenii săi, indiferent că erau criminali sau cetăţeni obişnuiţi.

După ce am discutat la modul general, am dirijat convorbirea în direcţia dorită de mine. I-am explicat în mod clar bătrînului că, deşi trecea cu vederea activitatea fiului său, totuşi, poziţia sa ca şef local al O.V.R.A. era considerată ca fiind îndreptată împotriva aliaţilor şi, după eliberarea Italiei, aceştia aveau să ia măsuri în consecinţă.

Am reuşit astfel să obţin datele dorite referitoare la O.V.R.A., inclusiv tipul şi numerele paşapoartelor pe care le eliberau nemţii, precum şi probe de semnături şi ştampile germane. De asemenea, el s-a declarat gata să prezinte superiorilor săi pe unul din oamenii mei, recomandîndu-l ca fiind agentul lui. Acest agent urma să culeagă toate informaţiile care ne interesau din O.V.R.A., pînă la parole şi nume conspirative.

Cînd a sosit timpul să întrerupem discuţiile, pentru a putea ajunge acasă înainte de ora interzicerii circulaţiei în oraş, şi cînd ne-am strîns mîna la despărţire, bătrînul m-a sărutat pe amîndoi obrajii, după datina latină. In acest fel, italienii îşi dovedesc prietenia sau consfinţesc încheierea unei afaceri serioase.

In seara aceea mă bucuram că, în ciuda greutăţilor întîmpinate, eram pe punctul de a ne extinde reţeaua şi astfel, în scurt timp, o dată cu punerea în funcţiune a celui de-al doilea emiţător, cantitatea de informaţii transmise aliaţilor se va dubla.

Culcîndu-mă cu aceste gînduri, dormeam încă liniştit

cînd am fost trezit de nişte bătăi în uşă. M-am dus să deschid, destul de speriat, şi în cameră a apărut Cervo, care mi-a raportat că telegrafistul aparatului Vittoria n-a executat ordinul şi s-a dus la bar, de unde a dispărut. Pe Cervo îl îngrijora mai mult soarta emiţătorului decît cea a telegrafistului şi a spus că se duce la clubul nautic să vadă dacă nu-l poate lua de acolo pentru a-l duce în altă parte. Cerîndu-i să trimită pe altcineva, mi-a răspuns că portarul de la club avea ordin strict de a nu permite, sub nici o formă, altor persoane, exceptîndu-l pe el şi pe telegrafist, să pătrundă în cabina unde era aparatul. Atunci l-am rugat să fie extrem de prudent şi am căzut de acord să fim anunţaţi telefonic de sora lui, printr-o parolă, dacă i se va întîmpla vreo nenorocire. După plecarea lui, am studiat materialul informativ din ziua aceea, înjurîndu-l în acelaşi timp pe telegrafist că n-a vrut să-mi execute ordinul.

Seara, tîrziu, a venit Franco şi m-am bucurat că îl puteam vedea. Pentru că Maria mai întîrzia cu masa, am hotărît să facem o partidă de bridge în patru, adică Baldo, Lele, Franco şi eu.

Tocmai cînd voiam să împart cărţile, a sunat telefonul, dar, întrucît nu era semnalul folosit de noi, nu ne-am prea sinchisit. Persoana de la celălalt capăt al firului era însă atît de insistentă, încît a venit Maria din bucătărie şi a răspuns. După ce a terminat convorbirea, ea a făcut o mică pauză, apoi mi-a spus, foarte mirată, că „sora ar dori să ştie dacă i-am procurat mierea de albine“.

I-am spus să transmită că răspunsul îl voi comunica ulterior, dar toţi ceilalţi şi-au dat seama că se întîmplase ceva rău şi mă priveau întrebători.

— L-au arestat pe Cervo — le-am spus eu. — Conţinutul convorbirii telefonice era parola prin care ni se anunţa această nenorocire.

Imediat am lăsat jocul la o parte, am strîns paharele şi am făcut ordine peste tot.

— Nu cumva este o eroare la mijloc ? — a întrebat Maria. — Vocea de la telefon părea foarte calmă.

— Poate că nu-i nimic serios — i-am răspuns eu, gîndindu-mă că Cervo a înțeles greșit parola noastră și, amintindu-și cuvintele „miere de albine", voia să-mi comunice că totul era în ordine.

Am împărtășit aceste reflecții și celorlalți, pentru a-i mai încuraja, însă tocmai atunci a început iar să sune telefonul : de două ori și încă de două ori — semnalul care însemna pericol ! Ne-am uitat la ceas. Trecuse cu mult ora de la care circulația în oraș era interzisă !

In timp ce distrugeam urmele prezenței noastre în casă, ne gîndeam la fel de fel de soluții pentru a ne salva.

Eram siguri că Cervo fusese prins și nu știam cît timp putea rezista chinurilor la care urma să fie supus. In plus, întrucît sora lui cunoștea numărul de telefon, exista pericolul ca locuința noastră să fie găsită foarte ușor. Cu orice risc, trebuia să plecăm cît mai repede posibil, dar am hotărît să plece numai Franco, care dispunea de un permis de liberă trecere. Am ales această soluție, deoarece acasă la el se găseau diferite materiale compromițătoare ce trebuiau distruse imediat. Ceilalți ne-am decis să rămînem pe loc pînă a doua zi dimineața, hotărîți ca în cazul în care eram descoperiți să ne vindem cît mai scump pielea.

Cînd a plecat Franco, i-am urat noroc în încercarea lui și l-am urmărit cu privirea pînă cînd, coborînd scările de marmură, a dispărut în bezna nopții.

Nu mult după această despărțire, în apropierea casei noastre a oprit un camion și am auzit în stradă voci de nemți. Eram siguri că pe noi ne căutau. Această convingere avu asupra noastră un efect de-a dreptul paralizant.

Gata îmbrăcați, cu geamantanele și pistoalele în mîini, stăteam încordați, nefiind în stare să facem nici o mișcare. Apoi Baldo, în loc să înainteze spre ieșire pentru a părăsi locuința, s-a repezit la fereastră.

— Ce s-a întîmplat ? — l-am întrebat eu, încercînd să-mi ascund tremurul vocii și al mîinilor. — Cîți sînt ?

— Jos este un camion plin cu nemți, dar n-au venit pentru noi. Iar caută ceva pe partea cealaltă a străzii — a spus el.

Dumnezeule, ce sperietură am tras ! Răsuflînd ușurați, plini de veselie nervoasă, am izbucnit cu toții în rîs. Apoi, treptat, am început să ne revenim. Am continuat să jucăm bridge, așa îmbrăcați cum eram, sorbind cu sete din vinul rezervat pentru ziua cînd trupele aliate aveau să intre în Roma.

Spre dimineață, am coborît cu multă precauție în pivnița părăsită a clădirii, unde am ascuns o parte din materialele compromițătoare. Apoi am împachetat în două geamantane vreo 200 de ouă, șuncă și alte alimente din bucătărie. Făceam acest lucru, pe de o parte fiindcă aveam nevoie de alimente, iar pe de altă parte pentru a ne da, în cazul că eram prinși pe stradă, drept oameni care se ocupau cu afacerile la negru. Lele și Maria au hotărît să rămînă în locuință pînă la venirea femeii de serviciu, căreia să-i spună că plecăm de acasă pentru trei săptămîni, ceea ce ne dădea posibilitatea să revenim în această ascunzătoare. Eu și Baldo, luînd geamantanele cu „marfă de speculă", am plecat, bineînțeles pe rînd, la interval de cîteva minute, spre stația de autobuz. De acolo, împreună, deși ne era destul de frică, am mers acasă la el, unde ne-am culcat și am dormit pînă ne-a trezit Lele, care venise între timp.

Am hotărît ca seara, pentru a asigura o acoperire prezenței noastre în această casă, să organizăm un ceai dansant la care să participe, pe lîngă fete, și cîțiva prieteni de-ai lui Lele și Baldo.

Spre seară a venit Franco, care m-a informat că situația era gravă. Aflase că telegrafistul nostru, după ce fusese arestat, pentru a-și salva pielea, l-a denunțat pe Cervo, ducînd poliția la clubul nautic.

Noaptea a avut loc petrecerea pe care o planificasem, dar rezultatul n-a fost cel dorit. A doua zi, după ce am analizat modul cum decursese aceasta, am hotărît să părăsim de urgență locuința lui Baldo, mai ales că o fată venise cu un căpitan neamț de la S.D.

Lele ne-a propus să mergem la sora lui, undeva într-un cartier îndepărtat al Romei. Ea era plecată de acasă, dar el avea cheia și își lăsase și niște haine acolo.

COȘMARURILE GOANEI

19 martie, ziua în care mergeam cu Baldo spre noua noastră ascunzătoare, era o zi însorită de primăvară. Aerul era încărcat de un miros ușor de rășină, care venea dinspre o pădurice de pini, iar străzile erau liniștite și pline de oameni.

Mergeam pe străzi cu Baldo după mine și mă gîndeam la problemele pe care le ridica arestarea lui Cervo. Cine îl ținea sub arest, nemții sau italienii ? Unde era închis ?

Inainte de a trece la acțiune pentru salvarea lui, trebuia să dăm răspuns acestor întrebări.

Ca primă măsură se impunea anunțarea bazei că fuseserăm trădați și că era posibil ca emițătorul Vittoria să fie folosit de dușman.

Cu toată convingerea mea că baza bănuia, după această întrerupere de 48 de ore — prima de la sosirea mea la Roma — că se întîmplase ceva, mă simțeam dator să-i comunic adevărata și dificila situație în care ne aflam.

Singura noastră speranță de a realiza această comunicare era un agent englez, pe care îl numeam în mod familiar „verișorul", și cu care reușisem să stabilim o legătură indirectă. Acesta avea un aparat de radio emisie-recepție pe care îl mai folosisem pentru a transmite informații politice importante. Mă gîndeam că, dacă telegrafistul ar fi respectat or-

dinul meu doar o zi, reuşeam să punem în funcţiune emiţătorul luat de Cervo de la Coniglio şi, astfel, problema era, într-un fel, rezolvată.

Cînd am ajuns la locul de destinaţie, un bloc neîngrijit, colţ cu strada Trasone, portarul stătea tocmai în faţa intrării. Ne-am învîrtit puţin prin împrejurimi, dar cum acesta nu se mişca din loc şi ar fi fost suspect să ne plimbăm prea mult pe acolo, am hotărît să intrăm în casă direct prin faţa lui. Dacă atunci cînd am trecut pe lîngă el portarul nici măcar nu s-a uitat la noi, în schimb, la uşa apartamentului în care stătea sora lui Lele, ne aştepta o surpriză : locuinţa era ocupată de un tip nesuferit, care afirma că îi fusese încredinţată lui şi, din această cauză, refuza să ne lase înăuntru.

Fiind prea obosiţi pentru a ne certa cu el şi neavînd un alt loc sigur unde să ne odihnim cît de cît oasele şi nervii, am trecut pe lîngă tînăr şi ne-am aşezat pe sofa, în speranţa că peste cîteva clipe va sosi Lele şi-l va convinge că noi aveam totuşi dreptul să rămînem în casă.

In afară de faptul că individul ne călca pur şi simplu pe nervi, şi aşa destul de încercaţi, atît din discuţiile cu el cît şi din tonul cu care vorbea reieşea că era soldat italian de marină şi că întreţinea bune relaţii cu partidul fascist.

In sfîrşit, a sosit Lele şi a reuşit să-l liniştească pe marinarul nostru, convingîndu-l că aceasta era locuinţa surorii sale. Pentru a-i dovedi acest lucru, şi-a scos din dulap hainele lui care, din fericire, mai erau încă acolo. Pînă la urmă, marinarul s-a înduplecat să ne lase să rămînem în casă, dar numai o noapte.

Dimineaţa, discutînd cu Baldo, am ajuns la concluzia că trebuia să ne interesăm dacă poliţia făcuse razii la locuinţa lui, să aflăm amănunte despre arestarea lui Cervo şi să vedem dacă Maria putea să ne facă rost de un nou refugiu pentru noaptea următoare. Lele, care s-a sculat de dimineaţă, plecase să transmită nişte comunicări, printr-un curier, „verişorului" nostru englez.

Mai tîrziu a plecat şi Baldo, iar eu, uitîndu-mă pe fereastră ca să văd ce posibilităţi existau pentru a dispare în caz

de primejdie, am observat că marinarul făcea nişte semne la fereastra de vizavi. Era asta oare o capcană ? Dăduse oare S.S.-ul de urmele noastre ? Sau acestea nu erau decît nişte semne nevinovate, pe care marinarul le făcea vreunei fete de serviciu din vecini ?

Neavînd ce face, cel puţin pînă la ora 18, cînd urma să ne vedem cu toţii, şi nesimţindu-mă prea în siguranţă alături de misteriosul marinar, am hotărît să plec de acolo cît mai repede posibil şi să dispar în masa spectatorilor unui cinematograf din apropiere, unde, în cazul în care intervenea o razie, puteam conta pe actele mele false. La film, în timp ce urmăream acţiunea, spre stupefacţia mea, lîngă mine s-a aşezat tatăl lui Cervo, despre care auzisem că acum urmărea să mă prindă şi să mă dea pe mîna poliţiei, în schimbul eliberării fiului său. Profitînd de întunericul din sală am şters-o imediat, suflîndu-mi nasul cu o batistă mare, pentru a-mi acoperi faţa.

Ajuns în stradă, am început să mă plimb şi să privesc prin vitrinele magazinelor, aşteptînd nerăbdător momentul revederii cu prietenii mei. Cînd m-am uitat la ceas, după un timp care mi s-a părut o veşnicie, era ora 17 şi cinci minute.

Trebuia să merg să mă întîlnesc cu ceilalţi. Mi-am adus aminte de ceea ce stabilisem, în sensul că, îndreptîndu-ne spre locul de întîlnire, dacă nu eram urmăriţi, să ţinem în mîna stîngă cîte un ziar.

La primul chioşc vînzătorul n-avea bani mărunţi, aşa că am fost nevoit să-mi scotocesc toate buzunarele pentru a găsi mărunţiş. După ce am cumpărat ziarul, mi-am dat seama că, datorită plimbărilor mele îndelungate şi în timp ce încercam să scap de eventualii urmăritori, am pierdut direcţia spre locul de întîlnire, îndepărtîndu-mă mult de el şi nemaiputîndu-mă orienta.

Am mai mers cîţiva metri, apoi am întrebat un bătrîn dacă ştia care era cel mai scurt drum spre piaţa Fiume. M-am cam bîlbîit cînd l-am întrebat, lucru ce m-a înfuriat, iar omul s-a uitat curios la mine şi, fără a spune un cuvînt, şi-a continuat drumul. Cîteva minute mai tîrziu am întîlnit un puşti,

și acesta mi-a explicat pe unde se ajungea cel mai repede la locul care mă interesa. In fine, am ajuns.

Franco, Baldo, Lele și încă un agent, Mario, stăteau în stația de autobuz, ca pe o insulă salvatoare, fiecare ținînd cîte un ziar în mînă. Cînd i-am văzut, parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă. Am plecat din stație toți cinci, legați printr-o sinceră prietenie și povestindu-ne unii altora aventurile prin care trecuserăm de la ultima noastră întîlnire.

— Am fost la cartierul general al S.D.-ului din strada Tasso — mi-a spus Franco, foarte degajat.

— Extraordinar ! Cum ați făcut de ați reușit ? — am întrebat eu.

— Foarte bine — mi-a răspuns el, la fel de degajat. — Ottorino, Mario și respectiv eu am fost nevoiți să conducem acolo un prieten. Vă aduceți aminte de Frühling ? (un subofițer neamț, prieten cu Franco). Ieri ne-am distrat împreună la o cîrciumă toată după-amiaza. Frühling s-a făcut criță, iar noi a trebuit să-l urcăm într-o mașină și să-l transportăm în strada Tasso, unde l-am dat în grija camarazilor săi.

Am luat-o pe o stradă laterală și Franco și-a continuat povestirea.

— Din nefericire, tocmai cînd eram singuri cu Frühling, a intrat șeful lui. Să fi văzut ce privire i-a aruncat ! Nouă, în schimb, ni s-au adus mulțumiri. Interesant, nu ? Cred că pentru prima dată în istorie s-a întîmplat ca un subofițer S.S. să fie transportat în strada Tasso de către trei membri ai unei conspirații...

In timp ce încercam un zîmbet silit, am reușit, în fine, să-i întreb ceea ce mă interesa :

— Ce-i cu Cervo ?

— Nu mai este în strada Tasso, dar am putut afla totuși unele date despre el — mi-a răspuns Franco.

Apoi mi-a povestit cum a aranjat o întîlnire între Maria și sora lui Cervo, într-o biserică din apropiere, într-un colț mai întunecos, unde au avut o discuție. Sora lui Cervo i-a spus Mariei că i-a telefonat un comisar de poliție,

care i-a comunicat că Cervo o ducea bine și că plecase în interes de serviciu undeva în afara orașului Roma.

Familia lui Cervo n-a luat de bună această veste, presupunînd că la mijloc era un joc, însă mai tîrziu a primit o scrisoare scrisă chiar de mîna acestuia, prin care cerea să i se trimită pîine, miere de albine și țigări.

Cum toată lumea știa că Cervo nu fuma și cum în scrisoare figura și expresia „miere de albine“, nu mai rămînea nici o îndoială că fusese arestat.

Din cele relatate de Franco, un singur fapt mai deosebit ne reținea atenția, și anume acela că, după cît se pare, Cervo fusese arestat de organele italiene de contraspionaj și că nemții încă nu-și băgaseră nasul în această afacere. Dacă așa stăteau lucrurile, însemna că exista posibilitatea de a întreprinde unele acțiuni pentru salvarea lui, dar mai întîi era necesar să stabilim exact locul unde se afla deținut și cît de bine era păzit.

Tot mergînd și plănuind cum puteam să-l salvăm pe Cervo, am ajuns la locuința lui Mario. Nu am mers să ne adăpostim la el, pentru că avea o locuință prea mică ca să încăpem toți și, în plus, era periculoasă din pricina vecinilor săi, suspecți că aveau legături cu nemții. I-am urat lui Mario noapte bună și ne-am continuat drumul spre o casă din cartierul Parioli, aproape de strada Bruxelles. Această ascunzătoare ne fusese găsită de Mario, dar era provizorie.

In apropierea clădirii, Lele, care avea cheile, s-a dus înainte și ne-a deschis ușa. Ascunzătoarea era la parter, fiind formată dintr-o singură cameră care semăna cu un budoar dintr-un bordel. Părea să fi fost destinată unei femei dornice să se arunce în brațele zeului amor. In cameră se afla un pat uriaș, înconjurat de oglinzi, ale căror poziții lăsau să se înțeleagă că fuseseră aranjate astfel pentru scene de desfrîu. Ne-am așezat pe acest pat imens și am început să discutăm în șoaptă, pentru a nu fi auziți de vecini, căci pereții erau foarte subțiri. Aveam o sticlă de brandy și ceva mîncare, din care ne-am ospătat într-un mod cu totul modest.

In timp ce eu și Lele ne-am apucat să jucăm bridge îm-

brăcați cu paltoanele, ca să nu înghețăm de frig, Baldo s-a întins în cealaltă extremitate a patului, pentru a-și recupera somnul pierdut în nopțile precedente.

Dimineața a venit Maria și ne-a cerut să ne mutăm imediat, întrucît casa nu era sigură, însă, deocamdată nu aveam pregătită o altă locuință. S-a hotărît ca eu să rămîn acasă, în timp ce Lele cu Baldo vor pleca în oraș să vadă ce pot aranja și, în primul rînd, să facă o vizită în pivnița unde aveam ascunse materialele și să ia de acolo niște bani. Lele s-a întors la amiază, comunicîndu-mi că a reușit să transmită, în sfîrșit, comunicările către „verișorul englez" și că Baldo s-a dus să vadă dacă casa lui fusese percheziționată, indiciu să ne arate dacă eram sau nu căutați de nemți. Lele a plecat apoi să vadă o ascunzătoare și s-a reîntors la ora 18,45, spunîndu-mi că a găsit o casă unde ne puteam muta. Casa era proprietatea unui tînăr care plecase spre sud cu intenția de a trece de partea cealaltă a frontului. Mama adoptivă a acestuia a acceptat cu plăcere să locuim acolo și, în curînd, m-am simțit din nou în siguranță.

A doua zi, Franco ne-a adus o veste proastă. Unul din oamenii noștri care se întorcea de la partizani, din munți, îi prezentase un raport detaliat despre o lansare aliată de parașutiști și materiale care avusese loc în noaptea de 14 spre 15 martie. Deși B.B.C.-ul omisese să transmită parola „stelele strălucesc", prin care noi urma să aflăm că parașutarea avea loc în noaptea aceea, partizanii auziseră avioanele și aprinseseră focurile. Zece agenți și doi telegrafiști, sub comanda unui locotenent italian în vîrstă de 23 de ani, pe nume Italo, au reușit să ajungă cu bine pe pămînt, împreună cu vreo 30 de lăzi cu armament și materiale. După afirmațiile locotenentului, ei au găsit și au pus la adăpost toate lăzile, cu excepția unui radio-emițător și a două milioane de lire care, se pare, ne erau destinate nouă.

Partizanii l-au sfătuit pe locotenent ca, după ce va ascunde lăzile, să plece cu ei într-o regiune mai sigură, la o altitudine mai mare, întrucît nemții, după ce vor afla de această parașutare, vor porni pe urmele lor. Locotenentul

însă a refuzat, susținînd că are de îndeplinit o misiune și că, în acest sens, va rămîne acolo unde se află. Atunci, partizanii au insistat și l-au rugat să-și schimbe imediat aceste intenții, oferindu-i, pentru orice acțiune pe care ar fi avut-o de îndeplinit, călăuze și sprijin militar. Deși au mai adăugat că ei cunosc munții cum își cunosc buzunarele, pe cînd el era pentru prima dată prin acele locuri, totuși locotenentul a continuat să refuze sprijinul oferit.

La 18 martie, pe la orele cinci după-amiază, au apărut în pădure 25 de soldați germani și l-au surprins pe locotenent într-o casă țărănească din imediata apropiere a locului de parașutare. In duelul care a avut loc, Italo și încă doi parașutiști au fost omorîți, iar alți doi luați prizonieri. Nici unul dintre cei care au scăpat nu știau ce misiune trebuia să îndeplinească Italo. Ei au declarat că numai șeful cunoștea acest lucru.

Dar acestea nu erau cele mai triste vești pe care le-am primit în ziua aceea.

La locuința lui Cervo apăruse un tînăr care le-a povestit părinților noi amănunte despre arestare. Tînărul acesta fusese arestat, după cum spunea el, împreună cu un profesor bătrîn și dus, legat la ochi, într-o casă unde se aflau o mulțime de bărbați și femei într-o stare deplorabilă. A auzit cum țipau și urlau bieții oameni din cauza chinurilor la care erau supuși. L-a văzut și pe Cervo, cu epoleții de ofițer rupți, cu fața desfigurată și cu cîțiva dinți lipsă.

Tînărul a mai povestit că se înțelesese cu Cervo ca, în cazul în care va fi eliberat sau va reuși să fugă, să facă o vizită familiei lui și să povestească ce a văzut. Din cele povestite de respectivul tînăr rezulta că Cervo căzuse pe mîna unei bande de asasini de tipul celei condusă de Bardi și de Pollastrini, niște brute fasciste care amenajaseră la Palatul Braschi o cameră de tortură atît de înfiorătoare încît i-au speriat pînă și pe nemți, care le-au ordonat s-o desființeze.

Acestea fiind zise, eram aproape siguri că nemții n-aveau nimic de-a face cu arestarea lui Cervo și asta ne-a mai liniștit puțin. In caz că oamenii lui Franco reușeau să iden-

tifice locul unde se afla Cervo, exista posibilitatea de a încerca să-l salvăm.

Apoi s-a întors Baldo, care fusese plecat într-o recunoaștere în piața Lovatelli. In absența noastră, polițiștii veniseră de cinci ori și, negăsind pe nimeni acasă, au vrut să forțeze ușa, dar pînă la urmă s-au răzgîndit. Se pare însă că nu pe noi ne căutau, ci voiau să rechiziționeze casa pentru persoanele rămase fără adăpost de pe urma bombardamentelor.

CERVO A MURIT, DAR NU NE-A TRĂDAT!

In dimineața zilei de 23 martie, Franco mi-a raportat că oamenii lui au identificat locul unde era închis Cervo, și anume, într-o casă cu pereții cenușii de la marginea celui mai prăpădit cartier al Romei, strada Principe Amadeo nr. 2. Supraveghind această casă, oamenii lui Franco au observat că de acolo au fost scoase niște obiecte, care păreau a fi trei cadavre. Din investigații a reieșit că locuitorii din vecinătatea clădirii au auzit în ultima noapte cum țipau cei care erau închiși acolo. S-a aflat, de asemenea, că această casă era păzită de un grup de oameni înarmați cu pistoale automate. Era, deci, necesar să evităm atacul direct, întrucît se putea solda cu pierderi de vieți omenești, fără a avea garanția salvării lui Cervo. Totuși, am hotărît ca în cazul în care în casă existau mai puțin de 15 paznici, să atacăm clădirea frontal.

Eu și Franco ne simțeam obligați față de Cervo, astfel că ne-am hotărît să participăm personal la acest atac. Intre timp, Franco a ordonat oamenilor săi să investigheze cine erau cei care locuiau în casele din împrejurimi.

Un agent de-al nostru cu numele de Primo a primit sarcina să ia legătura cu sora lui Cervo și să meargă la ea acasă ca să ia suma de 400.000 de lire, bani ce reprezentau o parte din fondurile noastre ascunse la familia Giglio.

Cu acești bani trebuia să plătim oamenii care lucrau în

serviciul de informații. Nu mai primisem de mult timp bani de la bază și oamenii, fiind lipsiți de posibilități materiale, riscau să fie prinși de poliție.

Seara, stînd pe terasă, am văzut primele rîndunele sosite la Roma. Atunci a venit la mine Lele, care mi-a comunicat că pe strada Rasella cineva aruncase o bombă și omorîse vreo 30 de polițiști germani, fapt ce crease multă agitație în acea parte a orașului. Poliția germană și fasciștii italieni deschiseseră focul și omorîseră sau răniseră în jur de 200 de civili, apoi fasciștii au mers din casă în casă, arestînd toate persoanele care le apăreau în cale.

Noi am dezaprobat acest mod de a acționa, forțele care comiseseră atentatul putînd fi folosite mai eficient în atacarea clădirii din strada Principe Amadeo.

Acum era clar că nemții aveau să ia măsuri și mai drastice, pentru a-și asigura securitatea. Astfel, circula zvonul că interzicerea circulației pe străzi avea să înceapă de la orele 16. In plus, drept represalii, ei amenințau să împuște 300 de ostateci, adică 10 italieni pentru fiecare neamț. Deja fuseseră arestate 150 de persoane și, după cum se zvonea, urma ca restul, pînă la 300, să fie completat cu oameni arestați pe stradă, la întîmplare.

Conform ultimelor informații obținute de Franco, închisoarea în care se afla Cervo era păzită de vreo 15 oameni înarmați. Franco a elaborat un plan conform căruia un partizan urma să producă o explozie în casa din imediata apropiere a închisorii, iar în timpul agitației create noi trebuia să-i atacăm pe paznici și să-i eliberăm pe deținuți. După părerea noastră, șansele de reușită erau mari dacă acționam în acest fel.

La 25 martie, am avut dureri de cap din cauza unui chef organizat cu Baldo și cu niște fete. Ca să-mi treacă durerea de cap, am băut cîteva pahare de Acqua Marcia, o băutură folosită la Roma pentru poftă de mîncare. Apoi, cu capul limpede, mi-am dat seama că acțiunea eliberării lui Cervo nu era așa de simplă cum ni se părea nouă, dar, în ciuda tuturor dificultăților, nu exista o altă cale de a-l salva.

Spre seară, a venit la noi Lele și apoi Maria. Impreună așteptam ca Franco să aducă ultimele informații pentru a pune la punct detaliile planului de atac și să trecem la realizarea lui, însă acesta ne punea răbdarea la încercare. Apoi, datorită unui scurtcircuit, în casă s-a stins lumina. Am fost nevoit să merg în pivniță unde, împreună cu un refugiat care trăia la parter și care era un bun electrician, am înlăturat defecțiunea instalației electrice. In timp ce lucram, electricianul mi-a povestit că de la femeia de serviciu a comisarului de poliție care locuia în același bloc cu noi a aflat ultimele știri legate de incidentul de pe strada Rasella. (Vă dați seama ce plăcere mi-a făcut să aflu că în același bloc cu noi locuia un comisar de poliție !) Așa am aflat că, cu o zi mai înainte, în cursul după-amiezii, nemții împușcaseră 320 de ostateci pentru a răzbuna moartea celor 30 de nemți uciși.

După ce am terminat reparația, am urcat în apartament și, tocmai cînd voiam să fac un ceai, a apărut Franco cu o figură foarte crispată. El mi-a comunicat că Cervo fusese împușcat împreună cu alți 11 oameni de-ai noștri.

— Ei l-au ucis pe Cervo, dar și noi o să împușcăm cît mai mulți fasciști — a mormăit Franco.

— Da, îi vom împușca pe toți cei vinovați de moartea tovarășilor noștri ! — am răspuns eu.

Intrebîndu-l cum a aflat de moartea lui Cervo, Franco mi-a povestit că în închisoarea Regina Coeli fusese văzut un locotenent cu epoleții rupți, care era atît de bătut și de slab încît nu se putea ține pe picioare, sprijinindu-se de ceilalți condamnați. De la această închisoare nemții au luat, absolut la întîmplare, 320 de oameni.

Evident, funcționarii închisorii nu știau că acești oameni aveau să fie împușcați. Se presupunea că urmau să fie duși la muncă forțată. Unii dintre ei chiar întrebau dacă era nevoie să-și ia și geamantanele, dar cînd au văzut că sînt îmbarcați în camioane cu mîinile legate și însoțiți de nemți, care le puseseră armele în coaste, și-au dat seama ce-i așteaptă. Ei au fost transportați repede în niște catacombe din apropiere de San Callisto, unde au fost împușcați și aruncați

grămadă unii peste alții. Cei care mai erau încă vii se tîrau îngroziți peste cadavre. Apoi, nemții, pentru a fi siguri de moartea tuturor, au adus niște mine pe care le-au aruncat peste ei.

Abia mai tîrziu am aflat, de la un soldat care fusese arestat împreună cu Cervo, dar care, ca prin minune, reușise să scape, cît pătimise camaradul nostru la închisoare.

Iată ce ne-a povestit acesta :

„La 17 martie 1944, cam pe la orele două și jumătate, locotenentul Maurizio Giglio (numele adevărat al lui Cervo) mi-a ordonat să-l însoțesc pînă aproape de podul Rizorgimento, colț cu piața Monte Grappa.

Am ajuns acolo cu o motocicletă condusă de locotenent, apoi acesta m-a rugat să păzesc motocicleta și mi-a spus că se duce pentru cîteva minute la o barcă aflată în apropierea Ministerului de Finanțe. A adăugat că, dacă va întîrzia, să duc motocicleta la cazarmă și să o anunț pe doamna Anna Giglio de cele întîmplate, după care să dispar. Mi-a dat de înțeles că dacă întîrzia însemna că fusese arestat. Știam că locotenentul era angajat în cadrul unor acțiuni patriotice îndrăznețe și că avea legături cu sudul țării.

Am așteptat cam 20 de minute. Văzînd că nu apare, am împins motocicleta într-un loc mai ridicat și m-am urcat pe ataș ca să pot vedea ce se întîmplă pe malul unde se afla barca. Nevăzînd nimic, am hotărît să merg pînă la barcă, rugînd un puști de 14 ani să aibă grijă de motocicletă. Mai tîrziu am aflat că puștiul era fiul unui căpitan de aviație dispărut. In timp ce mă îndreptam spre barcă, am fost oprit de către doi inși, care veneau din direcția opusă. Aceștia mi-au cerut să-i urmez și m-au dus la un comisar de poliție.

Comisarul m-a primit în picioare. Avea o înălțime de aproximativ 1,82 m, zvelt, îmbrăcat cu un costum gri cu dungi, fără favoriți, cu o mustață tăiată scurt, cu părul și ochii negri, fără alte semnalmente deosebite, exceptînd dinții, care îi erau deosebit de albi. Am negat cu hotărîre că îl cunosc pe locotenentul Giglio, mai ales pentru că nu știam dacă oamenii care mă interogau aveau sau nu acest drept.

Am auzit mai tîrziu că omul care s-a dat drept comisar era renumitul dr. Koch, iar omul lui de încredere era un oarecare Walter, înalt de 1,65 m, brunet, cu părul negru și inelat, cu barbă și o mustață stufoasă, cu o formă normală a capului, și el fără semne particulare vizibile. Avea obiceiul să poarte tot timpul o haină de ploaie.

După ce m-au mai interogat un timp despre locotenentul Giglio, m-au urcat într-o mașină împreună cu tînărul pe care îl rugasem să păzească motocicleta. In mașina care mergea înaintea noastră, într-un Fiat 1100, l-am zărit pe locotenentul Giglio.

Am fost duși în strada Principe Amadeo nr. 2, în apropiere de hotelul Diana, la ultimul etaj. Locotenentul a fost dus cu liftul, iar eu cu băiatul de care am vorbit am urcat pe jos.

Pe la orele 17, a început interogatoriul locotenentului. Eu n-am avut posibilitatea nici să văd, nici să aud dacă locotenentul a fost bătut și schingiuit, pentru că am fost interogat începînd de la ora 16,30. Am repetat că nu-l cunosc pe locotenent, din care cauză au început să mă maltrateze în prezența lui Koch, Walter și a altora. Toți cei prezenți erau înarmați, unii cu pistoale, alții cu pumnale. Unul după altul își îndreptau armele spre gura mea, spre tîmple, spre coaste și spre inimă. Apoi au început să-mi aplice lovituri în piept și la bărbie, ca și cum aș fi fost un sac de antrenament pentru boxeri, pînă mi-a țîșnit sîngele pe nas și pe gură. Am fost dus apoi pe un coridor și aruncat într-o încăpere unde mai erau și alți deținuți, printre ei aflîndu-se profesorul Albertarelli și locotenentul Carlo Constantini. Profesorul avea deja coastele rupte, fiind bandajat peste tot coșul toracic. Cu excepția locotenentului Constantini, toți ceilalți aveau fețele umflate.

Trădătorul Enzo, fost camarad și om de încredere al locotenentului *, nu pățise nimic. Trădătorul era un om de statură mijlocie și fusese telegrafistul unei grupe informative.

* Enzo era fostul telegrafist al aparatului Vittoria (N.A.).

Avea părul castaniu, era brunet și purta un costum gri. N-avea semnalmente deosebite, rețin doar că era născut în 1917.

Al doilea interogatoriu a avut loc în noaptea de 17 spre 18, pe la miezul nopții. Inaintea mea a fost interogat locotenentul Giglio. Am auzit cum era bătut pe coridor de Koch și de Walter, cînd îl duceau spre celulă.

La interogatoriul meu au participat Koch, Walter și încă vreo 10—15 călăi, toți înarmați cu pistoale și pumnale.

Koch m-a întrebat dacă era adevărat că furnizasem informații englezilor, că răspîndisem manifeste și că ascunsesem grenade și muniții. Am continuat să rămîn impasibil și am păstrat cea mai deplină tăcere. Apoi m-au bătut și m-au chinuit mai tare decît prima dată. Totul a durat o oră și jumătate. In ziua de 18, pe la orele două după-amiază, a fost adus la Koch un alt locotenent, căruia i s-a dat să semneze niște hîrtii, apoi a fost introdus și el în celula noastră.

Curînd a avut loc și cel de-al treilea interogatoriu. După asta, locotenentul Giglio a fost dus de către Walter în celula trădătorului Enzo. Acesta a încercat să-l consoleze și să-l încurajeze, căutînd, în același timp, să-l tragă de limbă. Mai tîrziu Enzo a mers și i-a raportat lui Walter tot ce a discutat cu Giglio pe timpul cît au stat împreună în aceeași celulă. Cînd a revenit, l-am văzut pe Enzo fumînd o țigară și mîncînd ceva, dar nu-mi mai aduc aminte ce anume.

Am fost chemat din nou la interogatoriu și m-au schingiuit o jumătate de oră. Pentru a mă face să vorbesc, au început să-mi smulgă părul din mustață și m-au bătut pînă mi-am pierdut cunoștința. Anchetatorii voiau să le spun cine erau colaboratorii locotenentului, unde erau ascunse armele și muniția și ce sarcini aveam eu în cadrul organizației. Am tăcut. Plin de sînge, am fost dus în aceeași celulă cu Giglio și cu trădătorul Enzo.

Din ziua de 18, orele 17, pînă în ziua de 20, orele 21, n-am mai fost anchetați. Hrana ni s-a redus în acest timp la o farfurie mică de orez fiert și la o supă infectă de carne, un fel de apă chioară, fără a ni se da nici un gram de pîine.

Duminică, 19 martie, Enzo a fost scos din celulă. El i-a spus lui Giglio la revedere și i-a urat toate cele bune. Walter, care a auzit aceste cuvinte, i-a spus lui Giglio că nu-l va mai vedea niciodată pe Enzo.

Următorul interogatoriu a avut loc pe data de 20, cam pe la orele 21,15. Locotenentul Giglio a fost interogat timp de 40 de minute. După 10 minute m-au chemat și pe mine. Apoi, însoțit de Koch, Walter și Caruso — șeful poliției — m-am întors în celulă plin de sînge. Locotenentul Giglio mi-a relatat că a fost maltratat, cu aprobarea și în prezența lui Caruso, loviturile fiindu-i aplicate de Walter.

Pe urmă m-au dus în camera de tortură și m-au așezat pe scaunul electric. Am devenit palid și am căzut aproape în neștire, fiind năpădit de o sudoare rece. Apoi, cu aprobarea lui Caruso, Koch a început să mă tortureze. Walter, cu un pumnal în mînă, încerca să mă facă să vorbesc. „Dă-i drumul o dată, mă, amărîtule !“, striga el și mă lovea unde nimerea.

Cînd am ieșit, Caruso mi-a spus : „Pleacă de aici, ticălosule !“. Răspunzîndu-i că sufletul meu era mult mai curat decît al altora, m-am întors înapoi în celulă, cu cătușele la mîini, unde am fost legat și suspendat de o grindă.

Locotenentul și-a adunat toate puterile care i-au mai rămas și mi-a dat un pic de apă și cîteva felii de cartofi lăsate de profesorul Albertarelli, care fusese mutat la închisoarea Regina Coeli. Ceilalți tovarăși de suferință au fost duși în altă închisoare. Așa s-a făcut că în noaptea de 20 spre 21 am rămas în celulă numai eu și locotenentul Giglio.

După vreo 6 sau 7 ore, în urma intervențiilor făcute de locotenent pe lîngă gardian, mi s-au luat cătușele de la mîini. In timpul nopții am încercat să dormim măcar cîteva clipe.

Pe 21 martie, la orele 23, a avut loc un nou interogatoriu, care a durat o jumătate de oră. Au îndreptat spre mine două pistoale, cerîndu-mi să vorbesc, însă am continuat să tac. Koch a trecut apoi la aplicarea altor metode de tortură. Am fost dus într-o încăpere unde se găsea un eșafodaj de lemn, pe care era fixată o scîndură cu șase rînduri de cuie ascuțite. Dezbrăcat și întins gol-goluț peste aceste cuie, am

fost apăsat cu o altă scîndură, în așa fel încît cuiele să-mi intre în carne. După 20 de minute m-am întors înapoi în celulă.

Cu puținele resurse fizice și morale care mi-au mai rămas, i-am povestit locotenentului la ce chinuri îngrozitoare fusesem supus, iar acesta, de groază, și-a trecut mîinile prin păr, chinuit de gîndul că sufăr atît de mult din cauza lui. Am încercat să-l consolez, spunîndu-i că vom scăpa odată de acest iad. Pe urmă a venit în celulă Koch, care, zîmbind cu nerușinare, ne-a întrebat ce mai facem.

In ziua de 22, între orele 14 și 17, au mai venit cîțiva inși în celula noastră, printre care și doi negustori de al căror nume nu-mi mai aduc aminte. Toți aveau pe fețe urme de lovituri recente și tuturor le curgea sînge din nas și din gură.

La prînz am primit ceea ce Caruso spunea că este mîncare, bineînțeles, fără nici o fărîmă de pîine. Ni s-a dat după aceea sticla obișnuită cu apă pentru toată ziua. In celulă nu era nici un fel de instalație sanitară.

In noaptea de 22 a fost adus profesorul Ascensione. Nu-mi mai aduc aminte de prenumele lui. Era însoțit de un băiat de vreo 12-13 ani, care se afla la el acasă în momentul arestării, însă în ziua următoare băiatul a fost eliberat.

A doua zi, pe la orele 14, ne-am trezit în celulă cu Walter, care s-a arătat foarte amabil cu locotenentul și i-a spus că regretă că l-a arestat. I-a oferit o țigară și niște ciocolată și, făcînd pe omul cumsecade, i-a prezis un viitor fericit. Apoi i-a amintit că fuseseră cîndva prieteni. Locotenentul i-a răspuns calm : „Walter, tu ești un Iuda !".

Ultimul interogatoriu a început în ziua de 23, pe la orele 22, în prezența lui Koch, Walter și a altor 10—15 paznici, plus un locotenent doctor, pe nume Dela, medic la cartierul poliției republicane fasciste. Dela purta ochelari, avea păr castaniu, costum gri, brunet, aproximativ 1,70 m înălțime.

Locotenentul Giglio a fost interogat timp de 20 de minute. Cînd s-a întors avea fața desfigurată, se clătina și era complet epuizat fizic. Am încercat să-l ajut să ajungă la pat, dar Walter, împreună cu un gardian toscan, apreciind gestul meu drept crimă, s-au aruncat asupra mea și m-au bătut pînă m-au lăsat în nesimțire. In noaptea aceea și a doua zi, locotenentul s-a zbătut între viață și moarte. Cînd am încercat să-i dau o lingură de supă, ridicîndu-i capul cu perna, Walter a răsturnat masa, mi-a aruncat supa în față și m-a înjurat într-un jargon specific fascist.

La orele 14,30, Walter ne-a transmis ordinul conform căruia urma să fim predați S.S.-ului. Locotenentul era într-o stare gravă și scuipa mereu sînge. Unei femei, care era nevoită să lucreze la închisoare ca servitoare și al cărei soț, un comunist, a reușit să scape de oamenii lui Koch, i s-a făcut milă de locotenent și i-a adus un pahar cu lapte. Dar abia a reușit să-l bea că i s-a făcut din nou rău, pierzîndu-și cunoștința. Un gardian l-a stropit cu apă rece și Giglio a început să-și revină.

A fost scos apoi din celulă și dus la închisoarea Regina Coeli. Am aflat mai tîrziu că a fost îngropat de viu, laolaltă cu alți camarazi de-ai săi, victime ale cruzimilor și monstruozităților naziste."

In încheiere, acest martor ocular, pe nume Scottu, a adăugat următoarele :

„La unele interogatorii erau prezente uneori și două femei, o stenografă de statură mică, brunetă, cu ochii negri, păr negru și o dantură foarte albă. Cea de-a doua avea părul castaniu și era ceva mai înaltă decît prima. Am aflat că stenografa era amanta lui Koch. Amîndouă au asistat la o serie de interogatorii.

Aș putea oricînd să-i recunosc și să dau amănunte asupra tuturor celor care ne-au torturat."

Atunci am aflat că Cervo s-ar fi putut salva dacă ar fi trădat numele și adresele noastre.

Ținînd seama de poziția pe care o ocupa tatăl său în O.V.R.A., i-ar fi fost ușor să declare că intrase în organizația noastră cu scopul de a ne descoperi intențiile și a ne submina din interior, dar Cervo a tăcut și s-a sacrificat pe sine pentru a ne salva pe noi.

In timp ce priveam cerul Romei, pe deasupra casei în care ne adăpostisem zbura o formație de avioane de vînătoare aliate și atunci mi-am adus aminte că, în momentul în care Cervo era schingiuit în mod bestial și tîrît spre plutonul de execuție, noi, prietenii lui, ne aflam în casa unui conte palatin, desfătîndu-ne cu un pahar de brandy în brațele unor femei frumoase.

Singura concluzie pe care am tras-o din această împrejurare tragică era aceea că dacă am fi simțit atunci pierderea lui sau dacă am fi putut intui clipa morții sale, am fi băut și mai mult și am fi dansat cît ar fi fost noaptea de mare, pentru a da o aparență înșelătoare acestui moment trist și dureros.

In jurnalul meu de zi am scris următoarele :

„Dacă ar fi să ne răzbunăm, personal aș prefera să acționez într-un mod cît mai constructiv posibil. Aceasta mi se pare a fi singura cale pentru a construi o lume mai bună.“

REORGANIZARE DETERMINATĂ DE CONSIDERENTE CONSPIRATIVE

După moartea lui Cervo și după tăcerea lui curajoasă, nu era nici un pericol să luăm legătura cu telegrafistul cu care defunctul nostru camarad stabilise să se vadă în fața clădirii Ministerului de Război. S-a hotărît ca la această întîlnire să merg eu însumi și, pentru a-i cîștiga încrederea, să prezint serviciul nostru drept o rețea redusă, trimisă de aliați. Ne-am făcut gînduri degeaba, deoarece telegrafistul n-a venit la întîlnire.

Tot cu această ocazie, am hotărît să extindem supravegherea mișcărilor de trupe germane.

O problemă ce ne preocupa de mult timp era găsirea unor slujbe pe care să le exercităm realmente. Astfel, Franco a hotărît să devină ofițer de legătură între cancelaria Ordinului cavalerilor de Malta și Vatican, Baldo să-și găsească un post în garda palatină, lucru ușor de realizat pentru că era deținătorul unui titlu nobiliar, Lele să se angajeze ca medic la o policlinică, iar Maria, al cărei tată murise, să se ocupe de casa care-i rămăsese moștenire. Foarte curînd, toate aceste obiective au fost realizate. Singura problemă rămasă era aceea de a-mi găsi și eu un post. Prin trădarea telegrafistului Enzo, poliția fascistă aflase de prezența unui ofițer american la Roma. Ținînd seama de acest fapt, am hotărît să răs-

pîndim în mişcarea de rezistenţă din Roma zvonul că Pietro, numele sub care eram eu cunoscut, a dispărut după moartea lui Cervo. Totodată, am hotărît ca în caz de forţă majoră să mă ascund (împreună cu Pietro Nenni, Bonomi şi alţii) într-o mănăstire, lăsînd la conducerea reţelei pe Franco.

Intr-o zi, tocmai cînd mă pregăteam să ies în oraş, în casă a năvălit Lele, care mi-a adus următoarea informaţie:

Un prieten de-al meu, doctor, fost partizan, care lucra în aceeaşi policlinică cu el, îi povestise că şeful unei grupe formată din trei agenţi şi doi telegrafişti încerca să reia legătura cu Armata a 5-a americană, întreruptă în urma unor neînţelegeri ivite între ei şi coordonatorul acţiunilor lor la Roma.

Aceasta era realmente o informaţie preţioasă. Deşi nu-i cunoşteam pe componenţii acestei grupe, totuşi ne gîndeam cum puteam să ne folosim mai bine de ei. Speram că nu aveau legături cu Coniglio şi acest fapt constituia un mare avantaj pentru noi.

M-am hotărît ca înainte de a lua legătura cu agenţii să fac unele investigaţii pentru a le stabili identitatea. In acest sens, l-am trimis pe Lele să ia imediat legătura cu doctorul şi să-l roage să întrebe pe şeful grupei respective dacă pentru el cuvintele Siria şi Iris aveau vreo semnificaţie. Dacă oamenii aceştia erau cei la care mă gîndeam eu, însemna că întreaga noastră situaţie putea lua o întorsătură extrem de fericită, bineînţeles, în cazul în care nu era vorba de o cursă.

Plimbîndu-mă încoace şi încolo prin cameră, am văzut prin geamul deschis o escadrilă de bombardiere aliate. Pe urmă, ascultînd radioul, am aflat o veste proastă de pe frontul de sud, dar chiar în clipa aceea a apărut Franco, care aducea cu sine cîteva informaţii îmbucurătoare. El îşi făcuse un plan îndrăzneţ care, dacă reuşea, determina încadrarea mea într-un post oficial la o secţie a poliţiei italiene.

Franco întreţinea legături cu un locotenent de la P.I.A. (Poliţia italiană pentru Africa), care ne sprijinise în procurarea numerelor de circulaţie necesare unor camioane cu care

intenţionam să plecăm la Visso, de unde să aducem armamentul şi muniţiile ce urmau a fi paraşutate de aliaţi.

El îi povestise acestuia că la Roma se ascundea un maior italian de aviaţie, pe care aliaţii voiau neapărat să-l cîştige de partea lor, pentru a lucra în problema aparatelor de zbor teleghidate, şi îi propusese să-l primească în compania lui pentru a-l feri de nemţi. Maiorul de aviaţie putea fi încadrat în P.I.A. cu gradul de subofiţer.

Locotenentul a fost de acord, însă a menţionat că pentru a face acest lucru era nevoie de consimţămîntul şefului unităţii P.I.A., lui Franco revenindu-i şi sarcina obţinerii aprobării respective.

După ce am discutat împreună cu Franco modul în care sarcina putea fi dusă la îndeplinire, i-am relatat chestiunea cu agenţii care căutau să reia legătura cu Armata a 5-a americană şi i-am explicat că, drept rezultat al activităţii noastre, apăruseră noi posibilităţi de conspirare a organizaţiei şi noi canale de legătură cu baza aliată.

N-a trecut mult şi Lele a adus şi el veşti bune. Agenţii de care am vorbit fuseseră extrem de surprinşi că exista cineva care le cunoştea numele conspirativ, adică cele două cuvinte Siria şi Iris, şi au declarat că erau gata să colaboreze cu noi dacă le dovedeam că eram trimis de O.S.S. şi că făceam parte din Armata a 5-a.

Intrucît nu eram siguri că nu lucrau pentru nemţi şi că nu ne întindeau vreo cursă, ne-am hotărît ca un timp să menţinem legătura cu ei prin acelaşi doctor care îl informase pe Lele, şi căruia i-am dat numele conspirativ de Marcello.

In acest sens, am dat indicaţii ca Siria şi Iris să fie înştiinţaţi de faptul că la Roma exista un reprezentant al O.S.S.-ului, pe care îl chema Roberto, şi, dacă doreau să-şi îndeplinească misiunile primite de la bază, să asculte de ordinele acestuia.

A doua zi, Marcello ne-a transmis răspunsul reprezentantului grupei de agenţi, care se numea Eugenio. Oamenii lui erau gata să se supună ordinului unui adevărat ofiţer de la

8

O.S.S., dar, mai înainte de aceasta, trebuia să le spunem cîte ceva despre organizația noastră și despre căpitanul Z.

Le-am dat următoarele răspunsuri :

„Căpitanul Z poartă uniforma armatei franceze, este bine făcut fizic și rumen la față. Inițial a locuit în strada Crispi 71, apoi în Arco Felice, într-o casă roșie, la etajul II, iar mai tîrziu în strada Guidice, lîngă baia comunală. Nu bea vin și nu fumează.

Ajutorul său este un italian de origine levantină, care poartă o uniformă americană cu însemnele S.U.A. Un altul din grupa lor se numește Giulio, un italian înalt de statură, cu fața palidă, îmbrăcat civil sau într-o uniformă americană."

Impreună cu acest răspuns le-am trimis indicații ample referitoare la întrebuințarea radioemițătorului și avertismentul că nemții aduseseră în oraș aparatură gonio pentru localizarea radioemițătoarelor.

Se apropia seara și mă gîndeam mereu la reluarea activității. Nu mai transmisesem de mult informații bazei și se adunaseră grămezi de materiale informative la cartierul general al lui Franco. Am început să examinez hîrtiile pe care menționasem rezultatele activității, pentru a selecționa informațiile ce urma să le transmitem imediat după restabilirea legăturii radio cu baza.

A doua zi, dimineața, cînd mă mai aflam încă în pat și mă luptam cu somnul, așteptîndu-l pe Lele care trebuia să-mi aducă amănunte despre cele mai recente evenimente, am fost trezit din somn de Sensi, gazda noastră, care mi-a adus o noutate de-a dreptul șocantă.

In timp ce eu cu Baldo dormeam duși, a venit poliția, care voia să-l aresteze pe proprietarul locuinței. Poliția căuta peste tot dezertori și ofițeri care dispăruseră de la unitățile lor.

Datorită unui dram de noroc, noi am scăpat ca prin minune, și aceasta deoarece comisarul de poliție care locuia în bloc la noi a hotărît, pentru prima oară după cei 20 de ani de serviciu, să nu meargă în dimineața aceea la birou. El a ieșit din apartament tocmai în clipa în care polițiștii italieni

și germani se îndreptau spre camerele în care ne aflam noi și i-a asigurat, în mod oficial, că proprietarul casei n-a dat pe acolo de luni de zile, locuința acestuia fiind goală. După ce a reflectat o clipă, patrula a făcut cale întoarsă.

Mai tîrziu am aflat că la originea norocului nostru fusese soția comisarului (prietenă bună cu gazda noastră), care îi povestise soțului ei despre noi, cei de la etajul următor, că eram niște „oameni simpatici".

Ascultînd relatarea gazdei, am avut impresia că mă aflasem pe scaunul electric și că am scăpat numai datorită unui scurtcircuit. A apărut apoi Lele, care ne-a anunțat că în blocul de vizavi patrula arestase un maior din aviația italiană și-l dusese la închisoarea Regina Coeli.

In legătură cu noile noastre probleme, Eugenio mi-a transmis că accepta să mi se supună, dar îmi comunica că un aparat nu dispunea de tabele de cifrat, iar celălalt nu avea diodă de cuarț și, ca atare, nici unul nu putea fi folosit.

In această situație, exista o singură soluție. Era nevoie să inventez pentru amîndouă aparatele de emisie noi sisteme de cifru și să transmit încă o comunicare la bază prin „verișorul" nostru englez, lucru pentru care aveam nevoie de cîteva zile, iar situația era într-adevăr disperată.

Tocmai atunci Coniglio s-a găsit să-și vîre din nou nasul unde nu trebuia. Aflînd de prezența agenților Siria și Iris, Coniglio dorea cu orice preț să-i determine să lucreze pentru el, însă agenții îi comunicaseră că n-aveau încredere în el și că, în consecință, refuzau orice colaborare, fie ea cît de mică.

A doua zi, Franco a avut o întîlnire riscantă cu colonelul care era comandantul P.I.A., în speranța că-l va putea convinge să mă angajeze în unitatea lui. Acest aranjament era riscant pentru că colonelul, în cazul în care se ivea ceva care leza interesele sale, putea să nege înțelegerea încheiată cu Franco și să mă dea pe mîna nemților.

Toată dimineața am fost nervos și nerăbdător să văd cum se va desfășura această întîlnire și la ce rezultat se va ajunge. In cursul după-amiezii am aflat că un agent din nord, care dispunea de cîteva tabele de cifrat și diode de cuarț, re-

fuzase să le predea atît lui Eugenio cît și lui Coniglio, deși el era cel care își manifestase prima dată dorința de a-l ajuta pe acesta din urmă. Faptul mi s-a părut interesant și m-am hotărît să-i transmit, pe căi foarte bine conspirate, propunerea ca, în orice problemă legată de O.S.S., să mi se adreseze numai mie. I-am promis că-i voi da răspunsuri prompte și de natură să dovedească că eu eram într-adevăr ofițer O.S.S.

Totodată, m-am adresat bazei prin intermediul englezului și i-am cerut să-mi dea relații și instrucțiuni privind intenția mea de a lua legătura cu acest agent.

Spre seară și-a făcut apariția Franco, care mi-a povestit că a trebuit să dea dovadă de multă răbdare în timpul discuțiilor cu colonelul. Totuși, el a repurtat în această acțiune îndrăzneață un succes deplin. Franco nu era decît un civil ca oricare altul, dar prezenta o anumită importanță prin poziția și puterea pe care le deținea în cadrul C.N.L. Colonelul îl primise cu toate formalitățile de rigoare ale politeței italiene și acceptase în cele din urmă propunerea lui. A doua zi, la prînz, trebuia să mă prezint la locotenentul de la P.I.A., însă am aranjat cu Franco ca în prealabil să ne întîlnim la orele 11 lîngă podul Garibaldi, pentru a rezolva unele amănunte referitoare la noua mea angajare.

Era necesar să învăț pe dinafară toate datele și amănuntele legate de noua mea biografie : mama, tata, ziua de naștere, școlarizarea, serviciul militar, avansările, luptele la care luasem parte și toate celelalte fapte legate de noua mea identitate.

M-am hotărît să le povestesc că am făcut parte dintr-o subunitate conspirată a trupelor de aviație italiene. Din fericire, la începutul războiului fusesem trimis într-o misiune cu mai mulți italieni, experți în problemele avioanelor și armelor teleghidate, prilej cu care îmi însușisem un limbaj de specialitate suficient pentru a induce în eroare un profan.

Franco, ca totdeauna, a fost punctual la locul de întîlnire și, după ce am discutat împreună în amănunțime modul cum trebuia să mă prezint, ceea ce aveam să declar, cum

trebuia să răspund la întrebări etc., am plecat împreună spre sediul poliției.

Biroul locotenentului se afla la parter. Aici am fost întîmpinat de un tînăr care ne-a salutat milităreşte și ne-a invitat cu amabilitate să luăm loc în niște fotolii de piele. Apoi, locotenentul mi-a pus cîteva întrebări, la care am răspuns cu promptitudine. Desigur că la întrebările mai dificile am dat răspunsuri evazive, nu tocmai concrete, dar în general am reușit să-mi născocesc o carieră militară complicată, pe care am făcut-o să pară reală, astfel că locotenentul s-a declarat satisfăcut. Angajarea definitivă urmînd să se facă peste cîteva zile, mi-a eliberat, în mod provizoriu, o legitimație din care rezulta că eram subofițer de aviație transferat la poliție, ceea ce îmi oferea posibilitatea să mă deplasez prin oraș fără teamă, la orice oră voiam.

Insemnările jurnalului meu din 1 aprilie 1944 începeau astfel :

„Primo mi-a adus o informație de la Eugenio. Acesta încă nu luase legătura cu baza, fapt cu adevărat deprimant. De ce nu transmisese oare «verișorul» nostru telegrama, așa cum ne-a promis ?"

In cursul dimineții i-am trimis lui Eugenio următoarea comunicare :

„Eugenio ! Dacă n-ai putut obține pînă acum legătura cu baza înseamnă că la mijloc este o neînțelegere în legătură cu ora fixată pentru transmiteri. Comunicarea pe care am transmis-o eu se referea la orele 6,30, dar baza a înțeles probabil ora Greenwich, adică orele 7,30.

Din această cauză este necesar să se lucreze la aparat pe recepție o oră în plus. Imediat ce stabilești legătura cu baza, transmite textul de mai jos : Pentru securitatea mea este absolut necesar ca B.B.C. să transmită următoarea parolă : «Cererea a fost acceptată»."

In ziua aceea, Franco venise la mine mai nervos ca oricînd. Gesturile îi erau impulsive, iar privirea și-o plimba peste tot, asemenea unui animal încolțit din toate părțile.

Poliția arestase 9 conducători comuniști din cadrul or-

ganizațiilor regionale și descoperise o mare cantitate de armament. Tot atunci fusese arestat și Peppino Craceva, cel de-al treilea membru al triumviratului militar socialist.

Franco mi-a povestit cu lux de amănunte o poveste pe care abia o puteam crede. El zicea că, împreună cu un prieten, luaseră o mașină germană parcată pe strada Veneto, se urcaseră la volan și se îndreptaseră cu toată viteza spre spitalul unde fusese internat Peppino, căruia trebuia să i se scoată din piept glonțul primit în timpul luptei care precedase arestarea lui.

Cu consimțămîntul tacit al doctorului, ei reușiseră să-l scoată pe Peppino din spital printr-o ușă dosnică și să-l ducă apoi într-o pivniță. După aceea, au plecat la depozitul unde se aflau documentele compromițătoare și armamentul și au montat niște grenade de mînă în spatele ușilor.

Mai tîrziu, ducîndu-se la Baldo și la Lele, în apropiere de podul Parioli, aflase că nemții căutau în legătură cu această acțiune un tînăr bine îmbrăcat, care se numea Franco. In plus, tînărul jurist Guiliano Vassalli, care era în legătură cu Coniglio, dispăruse și nimeni nu știa ce se întîmplase cu el. Era clar că Franco rămăsese ultimul mohican.

Deși situația era destul de gravă, am încercat să fim calmi și să ne înecăm necazul în vin. Am băut unul după altul mai multe pahare de vin bun.

Apoi, Franco a fost de părere că era mai bine să se înapoieze acasă pentru ca, în cazul că îl căutau nemții, să-l găsească acolo și să le spună că toată după-amiaza nu făcuse altceva decît să stea închis în casă. Era o hotărîre riscantă, dar cu șanse de reușită, căci se putea întîmpla cum se întîmplase cu Cervo cînd făcuse pe revoltatul că i se confiscase aparatul de fotografiat.

Dar, oare avea ceva mai bun de făcut ?

ZILELE PETRECUTE LA MARIA

N-a trecut mult și am primit o altă veste proastă. Vecinul nostru, comisarul, voia să stea de vorbă cu noi. După părerea mea, cel mai indicat pentru a discuta cu comisarul era Lele, întrucît avea actele în regulă și era cunoscut de toată lumea ca fiind medic. Cînd s-a întors, ne-a spus că un polițist îmbrăcat civil ne văzuse cu o seară înainte ieșind din clădire și se dusese la comisar să se intereseze de noi, în special de persoana cu ochelari ! Comisarul ne-a avertizat că se va face o nouă razie și ne sfătuia să dispărem. După un mic consiliu s-a hotărît ca pînă trece pericolul eu să mă mut și să stau ascuns la Maria.

In seara următoare, pe la orele 20, a venit Lele să-mi arate drumul spre casa Mariei. Era o seară cu multă lume pe stradă și neobișnuit de răcoroasă pentru anotimpul acela.

La nord-est de colțul străzilor Liegi și Salaria mă aștepta Maria, îmbrăcată în negru și avînd fața acoperită cu un văl care însă nu reușea să mascheze emoțiile de care era stăpînită. Cu o voce ușor agitată, mi-a șoptit că prin fața casei ei patrulează doi polițiști îmbrăcați civil și că trebuia s-o urmez la o distanță oarecare pentru a nu fi văzuți împreună.

Casa Mariei era o vilișoară din piața Quadrata, înconjurată de boscheți de oleandri și garduri vii. Cînd am ajuns,

polițiștii plecaseră, dar pe partea cealaltă a străzii am observat o figură ale cărei trăsături nu le puteam distinge. Am simțit cum de frică mi se oprise respirația. Din fericire, omul care venea spre mine era Franco. Acesta părea prost dispus și, de îndată ce am intrat în casă, mi-a povestit că situația era de așa natură încît gruparea noastră se afla în pericol, iar organizațiile politice cu care colaboram erau pe cale de a se destrăma complet, el fiind singurul și ultimul reprezentant de valoare care nu se afla la închisoare.

In ziua aceea fusese la mai mult de zece întîlniri, deși știa că fiecare om cu care trebuia să se întîlnească putea să fi fost arestat și să fi devenit, de teama schingiuirilor, agent german. De fiecare dată putea fi așteptat de cei de la S.D. Cu toate acestea, Franco s-a dus la toate întîlnirile, expunîndu-se unui mare risc, în speranța de a mai aranja cîte ceva și, în special, de a salva ceea ce mai putea fi salvat.

Pentru prima dată de la sosirea mea la Roma îl auzeam pe Franco vorbind în mod serios de posibilitatea trecerii de cealaltă parte a frontului. Era deprimat sufletește și spunea că în cazul de față, cînd 20 de inși fuseseră deja executați și un număr și mai mare își așteptau în strada Tasso moartea prin schingiuiri, nu se mai putea face mare lucru.

Cu fiecare zi ce trecea, șansele noastre de a supraviețui scădeau tot mai mult.

Franco bănuia că o personalitate sus-pusă din cadrul mișcării de partizani promovase în funcții de răspundere niște oameni care aveau legături cu nemții, căci altfel nu se explica cum cunoșteau aceștia unele acțiuni extrem de secrete și de ce cei mai mulți oameni fuseseră arestați cu prilejul unor întîlniri despre care nu știa aproape nimeni.

Bănuielile mele se îndreptau asupra lui Coniglio și a oamenilor lui.

După ce am mai discutat despre aceste probleme, cărora nu puteam să le dau un răspuns care să pară cît de cît verosimil, Franco și-a luat la revedere și a plecat, iar eu m-am retras în camera mea, gîndindu-mă mereu la ceea ce trebuia făcut mai întîi.

A doua zi, în zori, a venit la mine Baldo, cu o expresie a feței de-a dreptul ciudată.

— Bună dimineața ! — a spus el. — Ați aflat noutatea ?

— Nu. Ce s-a întîmplat ? — am întrebat eu.

— Dacă n-ați aflat-o, ascultați-mă.

S-a așezat pe un scaun mai aproape de noi, continuînd :

— Ottorino a aflat că atît poliția germană cît și cea italiană fac mari eforturi să găsească și să aresteze un tînăr cu numele de Peter Tompkins care, înainte de război, a fost corespondent de presă la Roma. Cînd a început războiul, s-a întors aici ca ofițer de informații. Se pare că ei cunosc unele amănunte despre dumneavoastră.

Noutatea aceasta mi-a cauzat un asemenea șoc, încît n-am putut scoate nici un cuvînt.

Baldo a continuat :

— Se crede, deși este puțin probabil, că nemții au obținut această informație de la un agent dublu din cealaltă parte a frontului și că ei dispun și de o fotografie a dumneavoastră. Pentru a vă prinde, ei au postat pe străzi, în afară de polițiști îmbrăcați civil, și o femeie care se numește Magiotta și care vă cunoaște dinainte de război.

Era clar că mai devreme sau mai tîrziu nemții aveau să pună mîna pe mine și, deși îmi era frică de moarte, ceea ce mă îngrijora cel mai mult era gîndul că toată munca prețioasă pe care intenționam s-o reiau de la capăt se ducea de rîpă și că exista posibilitatea să nu avem pe nimeni care să continue această luptă. Mă gîndeam la numele tuturor agenților germani pe care i-am depistat noi, la metodele pe care le preconizasem pentru a-i aresta și pedepsi în viitorul apropiat.

In noaptea aceea n-am dormit aproape deloc. De cîte ori auzeam zgomotul unei mașini care trecea prin fața casei tresărea fiecare fibră a ființei mele și, în timp ce mă zvîrcoleam în pat, am ajuns la concluzia că a fi mereu gonit era tot atît de chinuitor și de dureros ca dorul de patrie sau de iubită, ca spaima care stăpînește omul cînd se află sub focul per-

manent al artileriei și cînd viața depinde de direcția hazardată a unei schije care șuieră în văzduh.

Toată ziua următoare m-am adîncit în studiul operelor lui Marx și Engels. Spre seară, cînd începuse să-mi vîjîie capul de atîtea probleme politico-economice, a apărut Franco, care mi-a adus vestea că agentul nostru Guiliano fusese arestat în apropiere de strada Tritone și dus în strada Tasso. Totuși, reușise să scape de geanta în care avea materialul compromițător și aceasta se afla într-un loc sigur. In ce îl privește pe el, Franco mi-a spus că nu va dispare de la locuință, mizînd pe faptul că, dacă va fi arestat, își va putea dovedi „nevinovăția".

M-am uitat la el și abia puteam să-mi opresc lacrimile, gîndindu-mă că acest tînăr de 27 de ani, pionier al mișcării de rezistență, avea să sfîrșească sub securea călăului nazist.

Franco îmi adusese însă și o veste bună, aceea că de luni dimineața aveam să încep activitatea la P.I.A., punînd astfel capăt trîndăviei mele din ultimul timp.

Primo, împreună cu un alt curier de nădejde pe care nu-l văzusem și care se numea Vito, urmau să fie încadrați o dată cu mine în compania de sub comanda locotenentului. In felul acesta se creau condițiile de a mă putea mișca liber și de a avea alături de mine o gardă bine înarmată și pe cel mai bun curier, prin care puteam realiza un contact permanent cu baza noastră.

Totuși, după ce a plecat Franco, starea mea deprimantă a devenit și mai gravă, gîndindu-mă la modul straniu în care alternau, în cadrul acestor misiuni afurisite de spionaj, clipele de liniște relativă cu momentele de teamă. Existau momente cînd aveam impresia că zilele sau chiar orele pe care le mai aveam de trăit îmi erau numărate. Apoi, deodată, prindeam curaj și începeam să concep diverse planuri, stăpînit de cele mai frumoase visuri și convingeri că voi trăi o veșnicie.

ULTIMA NOASTRĂ MASĂ COMUNĂ

A doua zi, într-o duminică de paște, respectiv la data de 9 aprilie, zi sărbătorită la Roma ca nicăieri în altă parte a lumii, în ciuda vremurilor triste ale războiului, am fost vizitat pe neașteptate de Franco, care venise cu obișnuita lui geantă plină de bunătăți, printre care și cu un kilogram și jumatate de pîine.

Apoi a apărut și Primo pentru a prelua niște materiale destinate lui Eugenio. Au plecat pe urmă amîndoi, fiecare căutînd să-și îndeplinească misiunile secrete pe care le avea, urmînd să revină mai tîrziu. Am rămas singur în camera inundată de soare. Era o atmosferă stranie, de liniște deplină, pînă cînd au sosit Baldo și Lele cu o sticlă de lichior de mentă.

Ne-am propus să cinstim cum se cuvine această mare sărbătoare. Ea a fost de fapt și ultima petrecere alături de acești vajnici luptători.

Cînd petreceam mai bine, o bătaie neașteptată în ușă ne-a făcut să tresărim. Spre norocul nostru, în ușă a apărut proprietarul fostei noastre ascunzători, Emanuele de Seta. Acesta era un pilot de aviație care, nereușind să ajungă de cealaltă parte a frontului, a rămas la Roma. L-am invitat înăuntru și ne-a povestit despre încercarea lui nereușită de a trece la aliați.

Am petrecut împreună aproape pînă spre seară, cînd Bal-

do mi-a amintit că a doua zi urma să mă prezint la P.I.A., însă mai înainte trebuia să merg la el acasă şi să iau buletinul de identitate pe care îl lăsasem necompletat într-o carte al cărei titlu nu-l mai reţin.

Inainte de plecare am analizat situaţia în care ne aflam şi am ajuns la concluzia că era necesar să continuăm acţiunile de culegere a informaţiilor privitoare la potenţialul militar şi la dislocarea trupelor germane. Sarcina aceasta ne era uşurată pentru că, datorită lui Ottorino, statul major german era împînzit cu agenţi de-ai noştri.

Apoi, am plecat la Baldo. Cînd am ajuns, a sunat telefonul. In felul acesta îşi anunţa sosirea unul din prietenii lui Baldo, de fel din Florenţa, care avea legături cu Partidul de acţiune. Acesta locuia la etajul de deasupra noastră şi a venit să ne spună că primise un avertisment anonim, prin care era prevenit să se păzească deoarece îl paşte un mare pericol.

După plecarea lui, am încercat să dorm, gîndindu-mă la cele ce mi se puteau întîmpla ca urmare a începerii activităţii la P.I.A., mai ales că, pentru început, deşi urma să fiu angajat cu gradul de subofiţer, trebuia să suport rigorile vieţii de recrut.

Cînd a început să mijească de ziuă, l-am trezit pe Lele şi l-am rugat să-mi completeze buletinul de identitate, în care trebuia să scriem o zi de naştere mai recentă decît cea reală. Modificări trebuiau aduse şi celorlalte date personale, şi asta de aşa manieră încît să pară cît mai reale.

Numele pentru care mă hotărîsem era Luigi Desideri. Formal, numele de familie era acelaşi cu al Virginiei şi al lui Serafino, bătrînii şi credincioşii noştri servitori. Ei locuiau în casa în care am descins în ziua sosirii mele la Roma. In felul acesta puteam spune că eram o rudă a lor mai îndepărtată, iar la nevoie să le folosesc şi adresa, eventual să am un pretext pentru a sta la ei.

La orele opt am plecat spre biroul de recrutare, care se afla pe o stradă mică ce cobora dinspre strada Nazionale spre Quirinal. In faţa unei clădiri cu patru etaje eu şi Primo, care

venise cu mine, am fost salutaţi de Vito, curierul care trebuia să se angajeze o dată cu noi.

După ce am ajuns în sala de aşteptare specifică unei instituţii militare, sală plină de bărbaţi tineri între 20 şi 30 de ani, am fost conduşi repede într-un birou mic unde ni s-a spus să aşteptăm. Am aşteptat vreo 30—40 de minute.

Apoi a apărut un brigadier de la P.I.A., care ne-a condus într-un alt birou la fel de mare, unde se afla un funcţionar cu o maşină de scris în faţă şi unde trebuia să completăm anumite formulare. Din fericire, treaba aceasta a început cu Primo şi cu Vito aşa că, pînă să-mi vină rîndul, mi-am mai repetat o dată bine în memorie majoritatea răspunsurilor şi datelor false, ca să le pot da cu toată promptitudinea.

După ce am completat fel de fel de formulare, am crezut că am scăpat, dar am căzut pe urmă în chingile unei alte capcane, respectiv vizita medicală.

Tocmai cînd m-am dezbrăcat de pantaloni, doctorul s-a întors spre mine şi m-a întrebat în ce împrejurări a murit tatăl meu. Abia reţinîndu-mă să nu-mi arăt uimirea, pentru că nu mă aşteptam la o asemenea întrebare din partea lui, i-am răspuns că într-un accident de automobil.

— Unde ? — a insistat el. — In ce an ?

— Pe şoseaua Milano-Sesto, în 1929.

Cu o anumită satisfacţie, am remarcat cît era de stranie data de care mi-am adus aminte fulgerător, fapt de care mi-am dat seama mai tîrziu, relatînd că tatăl meu ar fi murit pe această şosea. De fapt, tata era cît pe-aci să moară, călătorind exact la acea dată pe şoseaua respectivă. Abia ieşit din această mare încurcătură, m-a luat în primire un tînăr ciupit de vărsat pe faţă şi îmbrăcat cu nişte haine luate parcă de la vechituri, adresîndu-mi-se direct :

— Nu ne-am văzut cumva la Neapole ?

Am avut o strîngere de inimă, gîndindu-mă că ar fi putut să mă vadă acolo, şi încă recent.

— Da, desigur — am răspuns eu, abţinîndu-mă să nu mă bîlbîi.

— Unde anume la Neapole ?

— Nu-mi aduc aminte.

— In ce stradă locuiești? — a continuat tînărul, schimbînd subiectul întrebărilor.

— In strada Crispi — i-am răspuns eu, fără să mă mai gîndesc prea mult și sperînd că dacă spun acest mic adevăr evitam să mi se ceară și alte amănunte.

Ultimul meu răspuns se părea că îl mulțumise. Nu m-a mai întrebat nimic, dar a continuat să mă examineze cu atenție.

In fine, după ce doctorul a terminat cu vizita medicală, care a fost, de altfel, destul de superficială, am fost dus împreună cu încă doi recruți în fața unui brigadier mai bătrîn care, în timpul completării formularelor, m-a sfătuit să spun că sînt mai tînăr decît vîrsta indicată pe actul meu de identitate și să susțin în mod energic că am luptat pe fronturile din Libia și Albania.

De aici ne-am dus la magazia de echipament, unde am primit hainele și toate celelalte lucruri cu care este dotat un recrut, apoi am servit masa, iar după aceea am intrat într-o cameră mare, plină pînă la refuz cu paturi suprapuse, unde ne-am așternut păturile pe saltelele cu paie.

A doua zi, în timp ce ne aflam pe un teren de fotbal, cineva a strigat, venind în fuga mare spre noi : „Alarmă ! Alarmă !“ Jocul s-a întrerupt, iar soldații au luat-o la fugă peste cîmp, ca să-și ia hainele și să se îmbrace cît mai repede.

In timp ce alergam, mă gîndeam care să fie cauza acestei alarme. Primo povestea că printre soldați circula zvonul că trupele aliate debarcaseră la Fiumicino (la gurile Tibrului), însă zvonul cu debarcarea aliaților nu s-a adeverit. Alarma se dăduse pentru executarea unei razii în oraș. Pe mine, pe Primo și pe Vito nu ne-au luat, pentru că nu aveam uniformele complete. La un moment dat, fiind foarte obosit, am adormit și nu știu ce s-a mai întîmplat.

In ziua următoare, în timp ce ne aflam într-o sală de curs, Primo a venit la mine și mi-a șoptit : „locotenentul de la P.I.A. a fost arestat. Acum se află în strada Tasso. L-a ridicat noaptea trecută S.S.-ul ! Ottorino a aflat absolut întîmplător de arestarea locotenentului. Franco este de părere să rămînem pe loc noaptea asta, pentru că mîine la prînz ne va comunica ce-i de făcut“.

Mă îndoiam că Franco putea să ne trimită vești care să ne liniștească, dar trebuia să-mi iau inima în dinți și să aștept.

— Ce acuzații i se aduc locotenentului ? — am întrebat eu.

Primo s-a uitat pe furiș împrejur, să vadă dacă nu ne aude nimeni, și mi-a șoptit apoi discret :

— Sprijinirea unor elemente subversive.

— Sper că nemții nu știu cine sînt aceste elemente — m-am consolat eu, urmărindu-i privirea nedumerită.

Vito, care ședea în stînga mea, n-a reușit să înțeleagă bine despre ce era vorba. A fost nevoit să aștepte o clipă prielnică pentru a afla și el de nenorocirea care se abătuse asupra noastră.

Abia cînd ne-am dus în dormitor, am înțeles cît de mare era pericolul la care eram expuși.

Stînd lungit în pat, cu pistolul încărcat sub pernă, ca să nu mi-l fure cineva, am simțit deodată că-mi îngheață sîngele în vine cînd în liniștea nopții subofițerul de serviciu a urlat cît l-a ținut gura, pronunțînd numele meu, al lui Primo și Vito. Ne-am echipat repede și ne-am dus într-o încăpere în care ne aștepta un brigadier.

— Voi sînteți, deci, noii recruți ? — a întrebat el cu vocea lui de bas.

Văzîndu-l cum scotocește prin sertarele biroului, ne-am gîndit că își caută pistolul, dar, spre fericirea noastră, el a scos șase pachețele de culoare verde.

— Poftiți — a spus el, și ne-a întins cîte două la fiecare.

Era rația noastră săptămînală de țigări !

Revenind în dormitor, mi-am scos cizmele și am început să fumez țigară după țigară, deși îmi era clar că nimeni nu știa încă ce hram purtam noi, dar nu eram nici măcar siguri că vom supraviețui pînă a doua zi.

Dimineața, cînd a sunat deșteptarea, noi, cei trei, eram deja în picioare.

Am hotărît între noi ca Primo să plece după-amiază, cu orice risc, la întîlnirea fixată cu Franco. Eu cu Vito plănuiam să ne plimbăm îmbrăcați în uniformă prin curtea cazărmii, în speranța că, în felul acesta, Primo va reuși să iasă din cazarmă neobservat. Spre bucuria noastră, Primo a reușit să plece, iar eu cu Vito am petrecut după-amiaza aceea prin curtea cazărmii, numărînd minutele pînă la sosirea lui.

Plimbîndu-ne așa prin cazarmă, cu echipamentul și cu uniforma bine puse la punct, cu jambierele și cizmele lustruite, afișînd o conduită adaptată condițiilor de război, Vito, care încă habar n-avea cine eram în realitate, considerîndu-mă un simplu partizan care s-a ascuns în cadrul organelor P.I.A. din ordinul lui Franco, s-a oprit cu intenția vădită de a-mi face o mărturisire.

— Știi — a spus el — tu porți uniforma aceasta de parcă ai fi ofițer. Un ofițer îl recunoști după modul de a se comporta și după mers. Un tînăr de aici din cazarmă, cînd am mers să ne luăm mîncarea, zicea că tu arăți ca un colonel britanic.

Prudent, am schimbat tema discuțiilor.

Trebuia să mă comport de așa manieră încît să nu atrag atenția prin nimic. Apoi, la intrarea principală, l-am văzut pe Primo cu un pachet în mînă. Ne-am retras într-un loc mai izolat, unde ne-a povestit că s-a întîlnit cu Mario, omul de legătură al lui Franco. Acesta i-a spus că și colonelul de la P.I.A. era supravegheat de către S.S. și că, în aceste împrejurări, nu se putea face nimic. Franco ne-a sfătuit să solicităm o convorbire cu colonelul, întrucît cazarma era a P.I.A.-ei.

Tocmai cînd ne sfătuiam ce trebuia să facem, un subofițer ne-a chemat la instrucție. Ne-am aliniat în front și întreaga companie a început să facă exercițiile ordonate : la stînga, la dreapta și fel de fel de alte exerciții pe care încercam să le fac luîndu-mă după ceilalți. Pentru prima dată în viața mea regretam că n-am acordat suficientă atenție exercițiilor pe care le făceam în cadrul corpului britanic de instrucție sau cu ocazia convocării de la corpul de instrucție al ofițerilor de rezervă din statul Georgia.

Ca să-și bată joc de noi sau poate pentru că așa gîndea el că-i bine, comandantul de companie a ordonat ca noii recruți să treacă în primele rînduri și a subliniat :

— Ei s-au lăudat că au participat la mai multe bătălii. Să le arate și celorlalți cum se mînuiește arma la instrucție !

La auzul acestor cuvinte, mi s-a părut că se năruie cerul pe mine și mă gîndeam că cel mai bun lucru pe care îl puteam face era să ies din front, să mă prezint frumos și să-i raportez pe un ton cît mai degajat posibil : „Domnule căpitan, eu sînt agent american, vă rog să-mi luați această armă blestemată și, pe urmă, știți dumneavoastră ce trebuie să faceți !".

Pînă la urmă mi-a venit în minte geniala idee să raportez că în unitatea în care mi-am făcut armata am fost radiotelegrafist și am făcut foarte puțină instrucție.

Am avut totuși norocul că comandantul companiei a predat comanda plutonului nostru unui locotenent simpatic care, după ce ne-a urmărit cîteva minute deplorabila măiestrie militară, a considerat că era necesar să luăm totul de la început, inclusiv mînuirea armei.

După instrucție, ni s-a dat o pauză. M-am dus la toaletă și mi-am scos din buzunar biletele cu informațiile pe care mi le adusese Primo. Fiecare bilet, o dată citit, îl rupeam în bucățele mici și îl aruncam în closet.

Conform acestor informații, nu se restabilise încă legătura cu baza, pentru că Coniglio sabotase ordinele pe care eu le dădusem lui Eugenio. El s-a dedat la amenințări la adresa acestuia din urmă și încercase să-i ia aparatul de emisie-recepție. Șansele noastre de a stabili legătura cu baza erau deci compromise. Trebuia să fac ceva ca să salvez ce mai era de salvat.

Am hotărît să cer să ies la raport la colonel și să-i solicit o învoire de o zi, motivînd că aveam de rezolvat urgent o problemă familială. Cu această ocazie puteam aborda și problema arestării locotenentului de către S.S. Peste un sfert de oră mă aflam în biroul colonelului. Acesta era un om mic de

9

statură, îmbrăcat într-o uniformă din stofă scumpă și cu pieptul plin de decorații. Am luat poziția de drepți și am salutat aproape ca un fascist.

Intrucît cunoștea că eu sînt maior italian de aviație, care se ascundea printre trupele sale, a intuit imediat motivul apariției mele. Fiind numai noi doi în birou, și-a exprimat părerea că cel mai bine era ca noi cei în cauză să ne îmbrăcăm hainele civile și să dispărem imediat. Aceasta, pentru că deocamdată nu se știa dacă locotenentul va vorbi sau nu la interogatoriu. Era mult mai bine să fim dați dezertori, decît să fim anchetați.

Am salutat din nou în stil fascist și am plecat.

Prima mea grijă de îndată ce am părăsit cazarma a fost să mă întîlnesc cu Franco în piața Pitagora nr. 17, apoi să aranjez cît mai urgent posibil o întîlnire cu Coniglio și să-i spun că era necesar să colaboreze cu noi sau cel puțin să nu se amestece în treburile noastre.

Intîlnirea mea cu Coniglio urma să fie aranjată pentru zilele următoare de Lele, așa că am așteptat în casa lui Baldo să mi se comunice amănunte.

Lele m-a anunțat că Coniglio fixase întîlnirea la el acasă. Pînă la locuința lui Coniglio era un drum de un sfert de oră, pe care eu și Lele l-am străbătut aproape fără să scoatem un cuvînt.

L-am lăsat pe Lele la o distanță de 100 m depărtare de casa lui Coniglio și m-am îndreptat spre intrare, mergînd încet, ca să sosesc exact la ora fixată.

Imediat ce am apăsat pe soneria de la ușă, Coniglio mi-a deschis și m-a invitat, cu o amabilitate prefăcută, să intru.

In cadrul discuției, am trecut direct la esența problemelor. Am insistat că era necesar ca tabelele de cifru ale agentului din nord să ajungă la mine, întrucît baza mi le transmisese mie. L-am asigurat pe Coniglio că după ce voi stabili legătura cu baza va transmite și el pe acest canal ce va dori, și aceasta printr-un cod pe care și-l va alege el însuși. In loc de răspuns, a început să-mi vorbească despre cele ce i

s-au întîmplat lui Cervo și despre natura informațiilor pe care le-a transmis.

L-am întrerupt și am încercat să-i explic clar că pretențiile mele aveau valoarea unui ordin, că eu eram cetățean american, funcționar al organelor de stat și angajat al O.S.S.-ului. L-am avertizat că mai devreme sau mai tîrziu va trebui să răspundă în fața organelor O.S.S. pentru modul cum acționa. I-am relatat apoi că eu consemnasem toate evenimentele din ultimele trei luni într-un jurnal de zi și că toate acestea, dacă consideram de cuviință, puteau fi cunoscute atît de ambasadorul american cît și de cel englez acreditați pe lîngă Sfîntul Scaun.

După modul cum a reacționat la cele ce i-am spus, mi s-a părut că începuse să-i fie frică. Acest fapt mi-a dat curaj să-i mai spun și altele, pe un ton la fel de categoric, dar încercînd să fiu politicos, atît cît se putea în asemenea împrejurări.

După ce am epuizat tot ce am avut de spus, i-am dat de înțeles că întrevederea noastră luase sfîrșit. Cu un aer rece, i-am strîns mîna, m-am îndreptat spre ușă și am plecat.

Totuși, Coniglio nu mi-a predat tabelele de cifru, astfel că n-am putut relua legătura cu baza. Mă gîndeam că ar fi fost bine ca eu să plec din Roma în partea cealaltă a frontului, pentru a lămuri o dată pentru totdeauna problemele acestea, legate de subordonarea mea față de Coniglio.

ÎN IMPOSIBILITATE DE A ACȚIONA, AȘTEPTĂM SOSIREA ALIAȚILOR

La 29 aprilie era ziua mea de naștere. Implinisem 25 de ani. Intrucît nimeni nu știa că este ziua mea, aceasta ar fi trecut ca toate celelalte, dacă nu m-aș fi hotărît să fac o încercare disperată de a mă întîlni cu cei doi diversioniști care debarcaseră o dată cu mine, pentru a-i face să lucreze pentru noi. Pe unul dintre ei îl chema Mario. Am luat această hotărîre ca urmare a răspunsului primit la o scrisoare pe care i-o adresasem și în care îmi declinasem adevărata identitate. La această scrisoare, el mi-a răspuns :

„Pentru Pietro : Eu nu m-am îndoit nici o clipă de identitatea dumneavoastră reală. Situația se prezintă cu totul altfel decît credeți. Pentru a da curs ordinelor dumneavoastră, aș dori să știu dacă Coniglio dispune de puterea de a da ordine, așa cum mi-a spus căpitanul Z la debarcarea noastră.

Nu am intenția să nu execut ordinele dumneavoastră, dar trebuie să lămurim neapărat anumite lucruri.

Mario"

Deci, căpitanul Z era cauza tuturor neplăcerilor noastre ! Lucrurile începeau să se lămurească. Insemna că, în noaptea debarcării, căpitanul Z îi dăduse lui Mario instrucțiuni pe baza cărora Coniglio putea să mă sfideze. Așa se explică de

ce telegramele bazei și amenințările mele nu-l impresionau pe Coniglio.

La orele șase eram pregătit să plec la întîlnire și l-am întrebat pe Mario, agentul care avea să mă însoțească (a nu se confunda cu Mario diversionistul), dacă era cazul să-mi iau pistolul. Nu mă gîndeam la eventualitatea unei „răpiri“ sau la o lichidare în plină zi. Totuși, cu un pistol în buzunar m-aș fi simțit mai bine. Pînă la urmă m-am hotărît să nu iau pistolul, iar Mario a făcut la fel.

Pentru a evita o capcană, am luat toate măsurile care se impuneau într-o astfel de situație, în așa fel încît diversioniștii să nu știe locul unde ne întîlnim. Ei urmau să afle acest lucru de la Primo, și asta abia în ultimul moment.

Pe de altă parte, traseul pe care urmau să vină diversioniștii trebuia să fie ales de o asemenea manieră încît să facă imposibilă orice urmărire.

La orele 6,20 mi-am luat pălăria, paltonul și, din considerente conspirative, ochelarii. Apoi, împreună cu Mario, am coborît scările casei. Mario urma să mă însoțească pînă aproape de locul de întîlnire, unde misiunea lui era de a patrula pe străzile din împrejurimi, ca să vadă dacă nu apare vreun pericol.

Am ales pentru întîlnire mijlocul unui parc, de unde puteam vedea orice persoană care se apropia de noi.

Diversioniștii m-au întîmpinat cu amabilitate. De la început s-au declarat de acord să-l părăsească pe Coniglio și să mi se subordoneze mie. Amîndoi au declarat că nu aveau încredere în metodele de lucru și în intențiile lui Coniglio și ale bandei lui, alcătuită din foști fasciști, al căror scop era acela de a frîna activitatea dusă de O.S.S.

Cînd le-am cerut date concrete, care să confirme afirmațiile lor, mi-au povestit că Coniglio refuzase multă vreme să le permită comiterea actelor de diversiune pentru care veniseră la Roma. El avea, de asemenea, o atitudine nejustă față de subalterni și folosise incorect banii primiți de la O.S.S., fapt care a făcut ca un număr mare de oameni să n-aibă ce mînca și cu ce se îmbrăca, astfel că toți agenții din nord erau

revoltați și refuzau să i se mai supună. Aceste vești erau neliniștitoare și ele dovedeau încă o dată că Eugenio și ceilalți aveau dreptate cînd calificau drept negativă activitatea lui Coniglio, care nu se dădea în lături de la nimic pentru ca, la intrarea trupelor aliate în Roma, să aibă asigurată o poziție marcantă.

Mario, cel mai în vîrstă dintre diversioniști, a subliniat că lucrurile se puteau remedia dacă el se deplasa la Milano sau Florența, unde urma să ia legătura cu unul din agenții noștri de acolo și să-l roage să ceară bazei să schimbe frecvențele de lucru cu Roma.

Am fost de acord pe loc cu această propunere și mă miram că nu se făcuse acest lucru mai de mult, deși eu cerusem în repetate rînduri să se ia legătura cu cei din nord. Pe de altă parte, mă gîndeam că nu era exclusă posibilitatea de a fi victima unei provocări pusă la cale de Coniglio, cu ajutorul celor doi diversioniști.

După o pauză de cîteva clipe, am fost întrebat dacă puteam să iau comanda activității agenților din nordul țării. Pe moment n-am știut ce să le răspund, aflîndu-mă într-o mare dilemă, deși personal aș fi dorit să-i am în subordine și pe agenții din Italia de nord. Pentru a lua conducerea rețelei din nordul Italiei era necesar să mă deplasez în regiunea respectivă. Tot cu această ocazie aveam de gînd să încerc să ajung și la cartierul general O.S.S. din partea cealaltă a frontului. Odată ajuns la cartierul general O.S.S. din regiunea eliberată, aș fi prezentat un raport de activitate detaliat, lămurind în felul acesta o serie de probleme, iar la reîntoarcerea mea în Roma puteam aduce instrucțiuni referitoare la acțiunile ce trebuiau întreprinse în sprijinul ofensivei trupelor aliate. Dar toate acestea puteam să le fac numai dacă aveam ordin expres în acest sens. A trece, din proprie inițiativă, la preluarea unor agenți din altă regiune, indiferent cît de critică era situația, ar fi fost o acțiune ilegală, depășindu-mi competența.

Le-am spus deci diversioniștilor că mai întîi trebuie să raportez șefilor de la O.S.S. și, pe baza hotărîrii lor, aveam să le dau un răspuns care putea fi afirmativ sau negativ.

In ce privea ruperea legăturilor cu Coniglio, am fost întrutotul de acord. Din acest punct de vedere, consideram că dispuneam de competența necesară. In felul acesta, Coniglio a fost scos din joc.

Convorbirea a durat o oră. La despărțire, le-am strîns mîna prietenește și le-am înmînat o comunicare pentru bază.

M-am uitat în urma lor pentru a mă asigura că nu sînt urmăriți de nimeni, apoi am făcut împreună cu Mario cîteva manevre prin care să scăpăm de o eventuală urmărire și ne-am îndreptat spre ascunzătoarea noastră.

In dimineața zilei următoare, Mario, diversionistul, mi-a transmis următoarea informație :

„In conformitate cu ordinul dumneavoastră, am predat aparatul de emisie-recepție lui Eugenio. Am creat condițiile necesare ca să pot pleca în nord pentru a reface rețelele de la Florența, Milano și Viareggio. Propun ca de la Florența să încerc să raportez bazei că de acum înainte legătura cu aliații se va face prin postul Siria. La Genua lucrează Stimolo, unul dintre confidenții lui Coniglio. Enrico Sorrentino solicită o întîlnire cu dumneavoastră. Ar fi bine să acceptați întîlnirea, întrucît acesta ar putea face treburi bune pe linia muncii informative. Vă pun la dispoziție rezultatele întregii activități desfășurate de Sorrentino în ultimele patru luni, inclusiv un raport scris de acesta despre Coniglio. Prin Eugenio vă voi prezenta mîine un raport dactilografiat în legătură cu toate evenimentele care au avut loc în ultimele patru luni.

Camillo a vorbit cu Aldo, omul care v-a condus cu mașina în Piazza di Spagna (în dimineața cînd am sosit la Roma — N.A.).

Aldo este hotărît să execute ordinele dumneavoastră.

Camillo se va îngriji de toate măsurile necesare pentru plecare. Aștept ordinele dumneavoastră.

Al dumneavoastră devotat,
Mario

P.S. Dați-mi, vă rog, pentru Florența, Milano și Viareggio o parolă, astfel ca, în viitor, oamenii noștri de acolo să colaboreze cu toți cei care o vor folosi."

Așadar, Mario fusese cîștigat de partea noastră și activitatea rețelei avea să cunoască un nou impuls.

Păcat însă că noi nu mai puteam face deocamdată mare lucru, căci nemții începuseră să ne caute peste tot și, deși nu ne cunoșteau actualele nume conspirative, dispuneau de informații despre înfățișarea noastră. Era deci timpul să dispărem cît mai repede posibil și, eventual, să încercăm să trecem dincolo de linia frontului, unde să lămurim problemele rămase în suspensie privind legătura cu baza și neînțelegerile ivite între noi și conducătorii altor rețele informative. Intrucît nici Franco nu mai putea acționa, am hotărît să predăm conducerea rețelei unui agent, Alberto. Acesta urma să ia legătura cu Eugenio, care, după ce va relua legătura cu baza, să transmită aliaților informațiile culese de rețeaua noastră.

Incepînd din acest moment, îmi propun să relatez evenimentele mai importante, exact așa cum le-am consemnat în jurnalul meu de zi :

29 mai. Este seară și văzduhul răsună de zborul și ciripitul rîndunelelor. Din cînd în cînd, pe deasupra noastră trec avioane. Se aud continuu bubuituri de tunuri.

La radio, crainicul postului de radio al Armatei a 5-a, respectiv de la baza noastră, îndeamnă, în limba italiană, populația Romei să reziste, căci ziua eliberării este aproape.

Din cîte am aflat, capitala Italiei este destul de liniștită. Nemții au ordonat să înceteze arestările arbitrare. Totuși, uneori, cum este astăzi cazul în Trastevere, în unele cartiere se mai aud împușcături.

Pe la ora prînzului am ieșit la soare pe terasă și am luat cu mine ultima sticlă de gin. Sîntem îngrijorați că încă nu s-a restabilit legătura cu baza. In rest, sîntem optimiști și ne facem de pe acum planuri pentru ziua eliberării. Nu ne gîndim deloc la ceea ce ni s-ar putea întîmpla pînă la sosirea

trupelor aliate la Roma. Singurul lucru care ne frămîntă este faptul că nu putem transmite bazei materialele informative pe care le deținem.

30 mai. Niciodată n-am fost parcă mai desperat ca acum. Ofensiva noastră bate pasul pe loc și orice speranță de a primi la Roma un om de legătură de la bază sau să plecăm noi acolo s-a spulberat. Dumnezeu știe ce s-a întîmplat dincolo, la ai noștri.

Mario, diversionistul, mi-a relatat că a solicitat la bază, prin radio, un răspuns și, în acest sens, i s-au transmis trei cuvinte : „Nu ne interesează".

Să nu fi fost oare legătura bună sau la mijloc era vorba de cu totul altceva ? Ce suspiciuni ar putea avea baza noastră, de vreme ce le-am indicat numărul pașaportului meu, pe care-l poate verifica prin confruntarea cu cel ce se afla într-una din casele sale de fier ? (Pașaportul meu real îl lăsasem la O.S.S.).

Au uitat oare băieții de la bază ce informații importante le-am transmis în primele șase săptămîni de la venirea mea la Roma ?

Dacă n-ar fi lucrat așa de prost, ar fi primit informații prețioase în toată această perioadă în care ne lipsea emițătorul.

2 iunie. Trupele aliate se află acum la aproximativ 16 km depărtare de Roma. Dar, cu toate că atacă puternic și se pare că au adus și întăriri, nu avem motiv să credem că, să zicem, în decurs de o săptămînă, vor ocupa Roma. Cel puțin aceasta este părerea comandamentului german din Roma. Ottorino afirmă că toate rezervele germane au fost trecute la Armata a 14-a, care încearcă să împiedice încercuirea sa de către trupele aliate. Comandamentul german a ordonat să se depună eforturi maxime în regiunea colinelor Albano pînă ce Armata a 10-a va reuși să se retragă de pe frontul de sud. Pe urmă, ambele armate se vor retrage pe liniile de apărare de la Viterbo, la nord de Roma.

Programul de muzică ușoară transmis de postul de radio

al trupelor aliate a luat sfîrșit. După aceasta aud rostindu-se numele unor agenți italieni cunoscuți că lucrează pentru nemți. Numai noi am descoperit cîteva sute de informatori ai nemților. Le știm numele, adresele, numerele de telefon.

Printre numele rostite se aude și cel al unuia despre care mi-a vorbit Franco azi la prînz că trădase cauza noastră și trecuse de partea nemților. Acesta era francez și se numea Lemaigre Dubreuil.

3 iunie. Timp de o oră am ascultat știrile transmise la posturile de radio italiene. Nu s-a comunicat nimic deosebit, nemții afirmînd că linia de la Valmontone este menținută.

Abia în cadrul știrilor transmise de B.B.C. am aflat că trupele aliate au făcut o breșă în frontul german, la răsărit de Valletri.

La orele 5,30 a venit Ottorino, care ne-a spus că, după cîte cunoștea el, s-ar putea ca nemții să se retragă din Roma chiar în noaptea următoare, imediat ce se va lăsa întunericul.

Inchisoarea din strada Tasso a fost desființată și se pare că au fost eliberați 40 de deținuți. Nu cunoaștem încă numele acestora. Cît despre închisoarea din strada Regina Coeli, Franco duce tratative cu nemții pentru eliberarea deținuților de acolo, în schimbul unor garanții privind securitatea nemților răniți care se află în spitalele din Roma.

Imediat după plecarea lui Ottorino, a venit Mario, care ne-a povestit că pe Șoseaua Imperiului curge un șuvoi neîntrerupt de camioane germane, tancuri, tunuri etc., care se îndreaptă spre nord.

Postul de radio al Armatei a 5-a din Italia comunică din nou numele cîtorva spioni germani. Personal consider că acest lucru, din punct de vedere tactic, este o eroare, căci în acest fel îi pune în gardă și ei se retrag în nord.

B.B.C. transmite comunicatul special al generalului Alexander, în care arată că Armata a 5-a a străpuns frontul dintre Valmontone și mare.

Situația este de așa natură încît ne așteptăm ca aliații să sosească la Roma în primele ore ale dimineții următoare.

Am examinat cantitatea rezervelor de alimente și am constatat că avem încă suficiente provizii. Mai avem și două sticle cu vin, pe care aveam de gînd să-l bem astăzi. Cu cîteva luni în urmă declarasem solemn că, la sosirea trupelor aliate la Roma, de bucurie mă voi îmbăta. Acum, cînd sosește această clipă, parcă nu mă mai încîntă așa de mult o beție.

Pe la orele 21,30 am umplut ambele căzi ale băii, ca să avem suficientă apă. Am fost foarte inspirat, pentru că în jurul orelor 22 apa a fost oprită. La orele 22,30 am servit cina, după care m-am așezat în pat, dar n-am putut să dorm.

Gîndul că aliații ar putea sosi din clipă în clipă la Roma era prea emoționant.

Mă gîndeam că o tristă ironie a soartei ne-ar putea lipsi de această bucurie, respectiv să fim arestați și împușcați chiar în aceste ultime clipe.

4 iunie. La orele opt dimineața a venit Ottorino cu ultimele rapoarte privitoare la situația din oraș. Conform celui mai recent zvon, Kesselring i-a ordonat lui Maeltzer să rămînă la Roma și să predea orașul în ordine. Această înțelegere a fost aranjată prin intermediul Vaticanului, Osborne și Tittman garantînd securitatea lui Maeltzer în cazul în care acesta va rămîne la Roma spre a menține ordinea pînă la sosirea trupelor aliate.

Așa stînd lucrurile, l-am trimis pe Ottorino la cartierul general condus de Maeltzer și la comandantul orașului Roma, pentru a afla cine are dreptul de comandă în oraș. L-am rugat, totodată, să stabilească dacă încerca cineva să preia puterea din însărcinarea lui Badoglio sau a C.N.L.-ului.

Apoi m-am apucat să transform sufrageria în birou de lucru, întrucît în cursul acestei zile aștept un grup de oameni în frunte cu Franco. După ce am terminat totul, încăperea arată ca un birou de lucru dintr-o redacție.

Franco a ordonat ca toți colaboratorii lui să ne țină la curent cu tot ce se întîmplă într-un cartier sau altul al orașului. In felul acesta avem o imagine clară asupra evenimentelor zilei.

La orele 10 s-a întors Ottorino și mi-a povestit că a fost la cartierul general german, unde l-a întîlnit pe Maeltzer beat turtă, vorbind aiurea într-o franceză stricată și că acolo era o zăpăceală de nedescris. Pînă acum nu s-a observat nici o inițiativă din partea lui Badoglio, a C.N.L.-ului sau a aliaților de a prelua puterea în oraș.

Evident, a sosit timpul să acționez.

In primul rînd am întocmit un ordin oficial către generalul Presti, șeful forțelor polițienești din Roma, și către generalul Chirieleison, comandantul orașului, prin care le-am atras atenția că trebuie să vegheze asupra păstrării în cele mai bune condițiuni a ordinii în Capitală.

De asemenea, le-am ordonat să ia măsuri pentru a preveni orice act de sabotaj, să aresteze pe toți dezertorii germani și republicani și să împiedice populația civilă să părăsească orașul.

Aceste ordine au fost scrise pe o hîrtie cu antetul : United States. Office of Strategic Services *, după care le-am semnat : O.S.S. O.C. — Teritoriul Roma. Așa sînt eu cunoscut aici. Ordinele au fost duse la destinație de Ottorino, iar cei doi generali au declarat că le vor executa întocmai.

Pe la orele 12,30, dintr-un raport scris de un ofițer german, am aflat că s-a încheiat o înțelegere care le oferea nemților posibilitatea de se retrage la 30 km nord de Roma. Pînă acum însă această informație nu ne-a fost confirmată și din alte surse.

S-a întrerupt curentul electric și nu mai putem asculta știrile la radio.

In jurul prînzului, două rapoarte ne confirmă că prin oraș au apărut cete de oameni îmbrăcați în zdrențe, cu priviri desperate. Aceștia sînt desigur deținuții eliberați din închisoarea Regina Coeli. Poliția i-a eliberat, probabil, ca urmare a retragerii nemților din Roma.

In încăperea în care mă aflu este un du-te-vino continuu, din cauza curierilor noștri care aduc informații culese

* Biroul serviciilor strategice al Statelor Unite.

de agenţii şi colaboratorii organelor spionajului militar. Din conţinutul acestor informaţii rezultă că aliaţii intenţionează să instituie de urgenţă un tribunal militar popular pentru judecarea unor fascişti şi progermani care au deţinut funcţii înalte la Roma. Nu prea sînt de acord cu acest lucru, întrucît eu consider că ei ar trebui lăsaţi un timp liberi, pentru a li se descoperi toţi prietenii şi colaboratorii.

Fără îndoială că, la retragerea lor din Roma, nemţii vor lăsa în urma lor grupuri de spionaj şi sabotaj, formate din cei mai fanatici fascişti. Dacă noi o să-i urmărim pe aceştia, folosind toate metodele pe care nemţii nu le-au aplicat cu abilitate împotriva noastră, mai devreme sau mai tîrziu, îi vom prinde pe toţi. Pentru aceasta însă este nevoie de oameni calificaţi şi cu experienţă într-o astfel de muncă.

Dacă aş avea posibilitatea să organizez un birou de contraspionaj format din foşti partizani, sînt sigur că numai în decurs de şase săptămîni aş putea fi pe urmele unei mari părţi a agenţilor germani.

Realmente, nu cred că aliaţii vor executa prea mulţi fascişti şi, chiar dacă ar face-o, ar rămîne încă destui din cei pe care noi îi avem trecuţi pe listele negre.

La orele 5,20 după-amiază mi-a parvenit o veste îmbucurătoare : trupele americane erau aproape de biserica San Paolo. Am coborît scările împreună cu Franco, Baldo şi Lele, sărind cîte patru trepte deodată şi avînd fiecare în mînă cîte o armă.

Ne-am îndreptat spre Capitoliu. Acesta era înconjurat şi păzit de soldaţi înarmaţi ai siguranţei publice italiene. Am încercat să urcăm pe colină, dar soldaţii ne-au făcut semn că nu este voie şi atunci, pentru a evita explicaţiile, am luat-o spre strada Teodore.

Incă nu ne puteam da seama dacă aliaţii îşi vor face intrarea pe Şoseaua Imperiului sau pe Strada Mare. Trecînd prin cartierul muncitoresc din spatele străzii San Teodoro, am observat că străzile erau pline de oameni şi răsunau strigăte de : ura, trăiască aliaţii !

Cînd am ajuns în strada Plebiscito, am văzut acolo mai mulţi oameni grăbiţi şi agitaţi, animaţi de o anumită curiozitate. In Piaţa Veneţia staţionau un grup de blindate americane şi cîteva jeepuri aranjate în semicerc.

Deci, Armata a 5-a îşi făcuse intrarea în Roma.

Trupele americane păreau epuizate şi erau pline de praf. Eram stăpînit de nişte stranii aduceri aminte şi savuram momentul eliberării care sosise, după atîtea luni, o dată cu Armata a 5-a. Trebuia să mă mai ascund încă cîteva ore, pînă la sosirea colegilor mei.

M-am întors la cartierul nostru general, stabilit în Palatul Lovatelli, unde Franco şi ceilalţi veniseră mai înainte, şi am sărbătorit cum se cuvine eliberarea.

MÎHNIRILE ELIBERĂRII

5 iunie. Soarele strălucește deasupra Romei. Cu toate că este de-abia ora 8, străzile sînt pline de oameni care se plimbă, strigă și flutură steaguri.

Din parcul de mașini pe care băieții noștri le-au strîns în cursul nopții trecute de la fasciști, mi-am ales o mașină mare, Lancia. Am fost la hotelul Excelsior, unde am rezervat pentru mine și Franco cîte o cameră.

După îndelungi încercări, am reușit să iau legătura cu un căpitan de la O.S.S., pe care îl cunosc. Cînd m-a văzut, acesta m-a salutat și mi-a spus mirat :

— La bază toată lumea vă credea mort !

După ce am servit dejunul pe terasa Valadiera, de unde se vedea bine aproape tot orașul, căpitanul mi-a povestit că nici unul din cei pe care îi lăsasem la cartierul O.S.S. de la Caserta nu era prezent la Roma. De cînd trecusem linia frontului pentru a lucra la Roma, la comanda O.S.S.-ului se perindaseră vreo șase colonei, dar nici unul dintre ei nu cunoștea italiana și nu avea nici experiență în domeniul spionajului.

Bunii noștri prieteni, inclusiv John Roller, fuseseră trimiși în Anglia pentru a pregăti debarcarea din Franța.

— Dar există și aici atîtea lucruri de făcut ! Trebuie să

facem tot ce este posibil pentru a-i prinde pe toţi spionii şi sabotorii fascişti — am spus eu.

— Pentru aceste probleme a venit la Roma maiorul Berding — mi-a răspuns el, cu o vădită emfază.

Andy Berding era un fost ziarist pe care eu îl cunoşteam bine şi am fost bucuros că trebuia să-i predau lui listele cu numele (inclusiv cele conspirative) şi adresele multor suspecţi. Berding, mirat de înfăţişarea mea de civil sadea, mi-a înmînat o legitimaţie cu ajutorul căreia puteam să mă deplasez liber oriunde şi la orice oră prin Italia. Dar lumea era atît de scîrbită de prezentarea actelor la control, încît legitimaţia nu mi-a fost cerută decît o singură dată, atunci cînd carabinierii lui Badoglio mi-au confiscat maşina pe care o parcasem în strada Paneto.

In ce priveşte lupta politică, aceasta a fost cîştigată de C.N.L. După eliberarea Romei, Victor Emanuel a fost nevoit să abdice, iar Badoglio să se retragă. Bonomi urma să devină prim-ministru, iar prietenii mei din sud, în primul rînd Croce şi Sforza, au ajuns miniştri. In fine, Nenni a devenit ministru de interne, iar Peppino Craceva primul său secretar.

Cînd am ieşit din barul Excelsior, unde intrasem după ce plecasem de la Berding, m-am lovit nas în nas cu agentul meu, Oliviero, care venea să-mi relateze că, la cîţiva kilometri de Roma, S.S.-iştii omorîseră 14 deţinuţi de la închisoarea din strada Tasso. Printre ei se aflau Bruno Buozzi, conducătorul socialiştilor, Topolino, al cărui nume adevărat era Di Pillo, omul care m-a luat pe mine din strada Giulio în prima zi a sosirii mele la Roma, Eugenio şi alţii.

Oamenii aceştia, care căzuseră în lupta împotriva fascismului, eroii ale căror isprăvi nu aveau să fie cunoscute de public, cereau să fie răzbunaţi. Trebuiau să fie descoperiţi toţi acei care se făceau vinovaţi de moartea lor. Dar parcă noua conducere a O.S.S.-ului putea înţelege aceste lucruri ?!

Comandantul unităţii noastre din Roma era un colonel conservator şi confuz, care avea ca locţiitor un locotenent-colonel jumătate italian, jumătate american, la fel de mărginit.

Pentru cercetarea cazului Coniglio s-a instituit o comisie prezidată de căpitanul Z, dar, neavînd probe suficiente împotriva lui, întrucît copiile materialului nostru informativ trimis cartierului general aliat prin emiţătorul Vittoria dispăruseră în mod misterios, Coniglio a ieşit basma curată.

De altfel, precizez că nici pivniţei din Palatul Lovatelli, unde se afla arhiva noastră, nu i s-a acordat atenţia cuvenită. Ba, mai mult, un tip invidios, pentru a discredita activitatea mea, m-a învinuit că am cheltuit în mod incorect 2000 de dolari din fondul special, pe cînd mă aflam la Neapole. Pentru a-i convinge de netemeinicia acestor afirmaţii, le-am adus din casa de fier din strada Crispi mai multe chitanţe care arătau pentru ce fuseseră cheltuiţi banii respectivi.

Cîţiva ani mai tîrziu, fiind prezentat într-o împrejurare oarecare unui fost membru al Biroului O.S.S. pentru Italia, acesta mi-a spus :

— A, da ! Am auzit de dumneavoastră. Dumneavoastră sînteţi omul pe care l-am trimis noi la Roma !

Apoi, zîmbind semnificativ :

— C'est la guerre ! *

* Aşa este în război — N.T.

EPILOG

Pe vremea cînd Eisenhower era președinte, am cerut guvernului american să mi se aprobe să caut în arhivă comunicările mele reale transmise de la Roma trupelor aliate.

Mi s-a răspuns că acest material este considerat secret și păstrat ca atare.

Abia după 20 de ani de la cel de-al doilea război mondial am avut acces la aceste documente. Cu această ocazie, printre documentele Armatei a 5-a, păstrate la Washington, am găsit și materialul informativ cifrat pe care îl trimisesem eu. Pe material era trecută mențiunea : „de la radioemițătorul din Roma".

Eu aș fi putut să trec peste caracterul secret al acestor materiale și să le prezint aici, dar acest lucru mi-ar fi luat mai mult de 60 de pagini, iar ca să le comentez și conținutul aș fi avut nevoie de un spațiu și mai mare.

Deși am reușit să intru în posesia majorității acestor materiale, îmi vine greu să apreciez în ce măsură informațiile transmise și bazate în mare parte pe rapoartele primite de la Franco au sosit la timp la trupele aliate și cît au fost ele de utile atunci.

Din fericire, în arhivă am dat și peste informațiile zilnice interceptate de la Armatele a 10-a și a 14-a germane. O

comparație atentă a acestora evidențiază exactitatea remarcabilă a informațiilor noastre.

Permiteți-mi să redau, ca încheiere, aprecierea găsită în dosarul acțiunii noastre.

„Vittoria a transmis informații o perioadă mai lungă decît toate celelalte radioemițătoare din Italia. Atît sub raportul volumului, cît și al calității, informațiile transmise erau fără reproș. Ele se datorau activității desfășurate de Peter Tompkins și de rețeaua creată de el la Roma."

CUPRINSUL

	Pag.
Din partea redacției	3
La Neapole, cu puțin înaintea debarcării de la Nettuno	7
Debarcarea în spatele frontului	13
În Roma, printre nemți	17
Organizarea rezistenței	27
Proiectăm apărarea Romei	35
Adaptarea la activitatea de spionaj	39
Prieteni noi	47
Hitler hotărăște distrugerea capului de pod	53
Necazuri	59
Informații, cît mai multe informații!	69
Un pact încheiat cu partidul comunist	81
Multe succese, dar și mai multe ghinioane	85
Coșmarurile goanei	93
Cervo a murit, dar nu ne-a trădat!	101
Reorganizare determinată de considerente conspirative	111
Zilele petrecute la Maria	119
Ultima noastră masă comună	123
În imposibilitate de a acționa, așteptăm sosirea aliaților	133
Mîhnirile eliberării	145
Epilog	149

Responsabil de carte: lt. IOAN ROTAR
Corector: A. C. RADU STOIAN

---

*Dat la cules: 15.12.69; Bun de tipar: 30.12.69.
Tiraj 1500 ex., din care 1400 ex. hîrtie semivelină și 100 ex. hîrtie velină, format 16/61x86.
Lucrarea conține 152 pagini.*